

CRNA GORA
Ministarstvo za ljudska
i manjinska prava

IZVJEŠTAJ
O RAZVOJU I ZAŠTITI PRAVA MANJINSKIH NARODA
I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U
2016. GODINI

Podgorica, mart 2017. godine

SADRŽAJ:

REZIME.....	4
IZVJEŠTAJ O RAZVOJU I ZAŠTITI PRAVA MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U 2016. GODINI	10
1. PRAVNI OKVIR ZAŠTITE MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U CRNOJ GORI	10
2. INSTITUCIONALNI OKVIR ZAŠTITE MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA	13
3. MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA.....	13
3.1. Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih zajednica	14
3.1.1 Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima	14
3.1.2. Nacrt Zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola	15
3.1.3. Informacija o zastupljenosti manjina u Upravi policije.....	16
3.1.4. Memorandumi o saradnji.....	17
3.1.5. Izvještaji o sprovođenju međunarodnih dokumenata	17
3.1.6 Prevod i štampanje pravnih propisa na albanski i romski jezik.....	18
3.1.7. Aktivnosti u okviru radnih grupa za pregovaračka Poglavlja 23 i 19.....	18
3.1.8. Saradnja na projektima.....	18
3.1.9. Okrugli stolovi, konferencije i predavanja	20
3.1.10. Saradnja sa nevladinim organizacijama	20
4. SAVJETI MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U CRNOJ GORI.....	21
4.1. Nacionalni savjet Albanaca u Crnoj Gori.....	21
4.2. Bošnjački savjet u Crnoj Gori.....	25
4.3. Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore.....	29
4.4. Savjet Muslimanskog naroda Crne Gore	33
4.5. Romski savjet u Crnoj Gori	35
4.6. Srpski nacionalni savjet	39
5. FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA.....	43
I RASPODJELA SREDSTAVA FONDA ZA 2016. GODINU	44
II RASPODJELA SREDSTAVA FONDA ZA 2016. GODINU	51
6. CENTAR ZA OČUVANJE I RAZVOJ KULTURE MANJINA CRNE GORE - CEKUM.....	58
7. DIREKTORAT ZA ZAŠTITU I UNAPREĐENJE LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA	68
8. ODJELJENJE ZA POSLOVE RODNE RAVNOPRAVNOSTI.....	70

9. OBLAST ZAŠTITE PRAVA, OBRAZOVANJE I KULTURA	71
9.1. Zabrana i zaštita od diskriminacije	71
9. 2. Obrazovanje	72
9.2.1. Predškolsko obrazovanje	74
9.2.2. Osnovno obrazovanje	75
9.2.3. Srednje obrazovanje	75
9. 3. Kultura	76
9.3.1. Mediji	77
9.3.2. Kulturna baština	78
9.3.3. Kulturno-umjetničko stvaralaštvo.....	79
10. INFORMISANJE	80
Televizija Crne Gore.....	80
10.1. Javni servis, Televizija Crne Gore	80
10.2. Izveštaj o programu Radija Crne Gore za 2016. godinu	87
11. UPOTREBA JEZIKA I PISMA.....	88
12. RASELJENA/INTERNO RASELJENA LICA	90
12.1. Statistika	91
13. AKTIVNOSTI UPRAVE POLICIJE KROZ KOJE JE REALIZOVANA JEZIČKA RAVNOPRAVNOST.....	94
14. RAZVOJNA I EKONOMSKA POLITIKA.....	96
14.1. Izrada planskih dokumenata.....	96
14.2. Prioritetni infrastrukturni objekti iz oblasti otpadnim vodama i vodosnabdijevanja	97
14.3. Izgradnja postrojenja za trteman otpadnih voda i kanalizacione infrastrukture u opštini Plav	99
14.4. Program podsticanja razvoja klastera u Crnoj Gori za 2016. godinu	100
14.5. Program podsticanja razvoja konkurentnosti preduzetnika, mikro, malih i srednjih preduzeća u Sjevernom regionu Crne Gore i manje razvijenim opštinama.....	100
14.6. Program povećanja regionalne i lokalne konkurentnosti kroz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda poslovanja za period 2014-2016.	101
14.7. Uredba o podsticanju direktnih investicija	101
14.8. Projekat razvoja biznis zona.....	104
15. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA.....	106
16. UNAPREĐENJE POLOŽAJA ROMSKE POPULACIJE.....	108
Z A K L J U Č A K.....	114

REZIME

Programom rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava za I kvartal 2017. godine predviđena je izrada Izvještaja o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2016. godinu i njegovo podnošenje Skupštini Crne Gore na usvajanje. Osnovni cilj Izvještaja o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih nacionalnih zajednica za 2016. godinu jeste da pruži prikaz politike zaštite manjina, kako u normativnom dijelu, tako i po pojedinim oblastima društvenog života značajnim za zaštitu manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

U normativnom djelu bitno je napomenuti da je Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima usaglašen je sa preporukama Evropske komisije i Venecijanske komisije, odnosno Savjeta Evrope, dok su u Radnoj grupi osim predstavnika Ministarstva za ljudska i manjinska prava i svih šest savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, svog predstavnika imali i Ministarstvo finansija, institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Odbor za ljudska prava Skupštine Crne Gore i nevladine organizacije.

Osnovni razlozi donošenja ovog Zakona usmjereni su ka intervenciji u dijelu institucionalne podrške ostvarivanju manjinskih prava i sloboda, transparentnosti i efikasnosti procedura kojima se vrši raspodjela sredstava za realizaciju projekata namijenjenih aktivnostima značajnim za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta, pravno pozicioniranje Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina (CEKUM-a), kao i jačanje kapaciteta Savjeta, preciznije se definišu određeni pojmovi kao što je „značajan dio”, i slično.

Reforma Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava je fokusirana na sprečavanje objektivno mogućeg konflikta interesa, uvođenje dvostepenosti kod odlučivanja o projektima koji se finansiraju iz sredstava Fonda, kao i podizanju kvaliteta monitoringa i evaluacije podržanih projekata. Takav pristup je zasnovan i na određenim manjkavostima koje su uočene od strane državnih institucija koje vrše kontrolu utroška budžetskih sredstava (Državna revizorska institucija), Evropske komisije, Savjeta Evrope, i drugih subjekata.

Ovim Predlogom savjetima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za funkcionisanje i realizaciju programskih sadržaja obezbjeđuju sredstva u iznosu od najmanje 0,05% tekućeg budžeta.

Takođe, Radna grupa koju je formiralo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava pripremila je Nacrt zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola, a čije usvajanje je planirano Programom rada Vlade u III kvartalu 2017. godine.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa Upravom za kadrove nastavilo sa istraživanjima o zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih

nacionalnih zajednica i tokom prethodne godine ovim istraživanjem je bila obuhvaćena Uprava Policije, dok je pomenutu informaciju Vlada usvojila u junu 2016. godine.

U skladu sa članom 79, tačka 10 Ustava Crne Gore, pripadnicima manjina se jamči pravo srazmjerne zastupljenosti u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave. Ovom Informacijom prezentovali smo stvarno stanje u Upravi policije, po dubini, a koje bi nam poslužilo kao osnov za dalje aktivnosti u sprovođenju ovog ustavnog određenja.

Na dostavljeni upitnik od 3.858 zaposlenih, na upitnik je odgovorilo 3.377 zaposlenih ili 87,53%, što predstavlja visok procenat dobijanja odgovora, odnosno ukazuje na relevantnost ovih podataka.

Od ukupnog broja od 3.377 upitnika, u nacionalnom smislu, zaposleni su se izjasnili kao: Crnogorci 2.803 (83,00%), Srbi 223 (6,60%), Bošnjaci 172 (5,09%), Muslimani 84 (2,49%), Albanci 45 (1,33%), Romi 3 (0,09%), Hrvati 3 (0,09 %), ostali 5 (0,15%), dok njih 39 (1,15%) se nije izjasnilo o nacionalnoj pripadnosti.

Takođe, ovim istraživanjem dobijeni su podaci i o polnoj, starosnoj, obrazovnoj i drugoj strukturi zaposlenih.

Pitanje zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica složen i dugoročan proces. Crna Gora je među rijetkim zemljama koja iz godine u godinu radi ovakva istraživanja i to najbolje pokazuje s kolikom pažnjom pristupa ovom pitanju.

U septembru 2016. godine su Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Zavod za statistiku Crne Gore zaključili Memorandum o saradnji na realizaciji projekta u vezi sa izradom "Indeksa rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori i ostalih zajedničkih aktivnosti u oblasti antidiskriminacije, rodne ravnopravnosti i manjinskih prava". Nastavilo se sa aktivnostima u cilju praćenja realizovanih mjera iz potpisanih Memoranduma sa državnim institucijama. Podsjećanja radi u prethodnom periodu Ministarstvo je potpisalo Memorandume o saradnji u ostvarivanju prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica sa Univerzitetom Crne Gore, Upravom za kadrove, Policijskom akademijom, Unijom poslodavaca i savjetima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Sistemske zakoni u oblasti obrazovanja uvažili su koncept opšte ustavne garancije o obrazovanju manjina, na nivou opštih ciljeva i principa obrazovanja i pojedinačnih odredbi. Suštinski, sistem je usmjeren na integraciju manjina, uz očuvanje njihovog identiteta.

Učenici manjinskih zajednica imaju pravo za obrazovanje na maternjem jeziku. Akcenat je na nastavnom planu i programu koji uključuje teme iz domena maternjeg jezika i književnosti, istorije, umjetnosti i kulture manjina i druge sadržaje koji promoviše međusobnu toleranciju i suživot. Pored sadržaja uključenih u redovne predmetne programe, na raspolaganju je mogućnost da kroz 20% otvorenog sadržaja prepoznaju specifičnosti u smislu nacionalne kulture, istorije, umjetnosti itd.

Nastavni predmet "Građansko vaspitanje" uveden je kao obavezni predmet u osnovnoj školi, dok je izborni predmet u gimnaziji. Osim toga, elementi multikulturalnosti i

specifičnosti naroda su potencirani i kroz reviziju predmetnog programa istorije. Osim toga revizija predmetnih programa: "Likovna kultura/Likovna umjetnost" i "Muzička kultura/Muzička umjetnost" podstiče interkulturalnu razmjenu i bogatstvo različitosti. Potom, definisane su međupredmetne oblasti u osnovnoj školi: "Obrazovanje za i o ljudskim pravima" ima cilj da učenici: razumiju kako se u grupi raspravlja i donose pravila ponašanja; kako se dijele zaduženja i preuzima odgovornost; kako se odlučuje i donosi zajednički cilj i u grupi odgovorno postupaju; kako se u grupi obezbjeđuje ravnopravnost i bori protiv diskriminacije i sl.

Tokom aprila 2015. godine, formirana je *Radna grupa za analizu programa i udžbenika za nastavu na albanskom jeziku*. Radna grupa je svoj rad uglavnom posvetila programima i udžbenicima za nastavne predmete koji su u vezi sa nacionalnim identitetom Albanaca u Crnoj Gori: albanski jezik i književnost, istorija, muzička kultura itd., kao i razmatranju svih programa i udžbenika u cilju evidentiranja propusta i davanja konkretnih predloga za otklanjanje određenih nedostataka u nastavi svih nastavnih predmeta za osnovnu, srednju školu i svih drugih zahtjeva na unapređenju obrazovanja albanske manjine u Crnoj Gori. Radna grupa za analizu programa i udžbenika za nastavu na albanskom jeziku je uspješno završila svoj rad u aprilu 2016. godine i dala svoje prijedloge i sugestije za unapređenje programa i izdavanja udžbenika za potrebe nastave na albanskom jeziku u Crnoj Gori.

U okviru informisanja pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica putem štampanih medija u Crnoj Gori najveći broj se izdaje na albanskom, hrvatskom, romskom i bosanskom jeziku. Štampani mediji se uglavnom finansiraju iz sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, izuzev nedjeljnika na albanskom jeziku „Koha Javore“ čije izdavanje finansira Skupština Crne Gore, na osnovu člana 82 stav 1 tačka 3 Ustava Crne Gore i člana 3 stav 2 Zakona o medijima.

U odnosu na unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica prije svega treba napomenuti uspostavljanje tri važna institucionalna mehanizma, odnosno uspostavljanje savjeta svih manjinskih zajednica, formiranje Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava kroz koji se vrši finansiranje projekata od značaja za zaštitu manjinskih prava, kao i osnivanje Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina. Ovi mehanizmi su zakonske kategorije i čine dio korpusa manjinskih prava bliže uređeni Zakonom o manjinskim pravima i slobodama.

Podsticaj i podršku zaštiti, razvoju i afirmaciji posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih i etničkih zajednica u Crnoj Gori, u oblasti nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta, kao i zaštiti i unapređivanju manjinskih prava i sloboda, Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava ostvaruje putem finansiranja i sufinansiranja kvalitetnih projekata/programa značajnih za manjinske nacionalne zajednice i njihove individualne i kolektivne pripadnike. Fond je u 2016. godini dva puta raspisivao konkurs za raspodjelu sredstava projektima.

U prvoj raspodjeli za sredstva Fonda za je 278 projekata, sa zahtjevima za finansijsku podršku u ukupnom iznosu od 1.924.996,08€. Zbog neispunjavanja formalno-pravnih

uslova iz procedure odlučivanja eliminisana su 74 projekta. Zbog nedovoljnog broja bodova raspodjelom nije obuhvaćen 91 projekat. Od 204 projekta koji su ispunili konkursne uslove, finansijskom podrškom obuhvaćeno je 113 projekata, sa ukupnim iznosom od 600.000,00 €.

Prosječan iznos finansijske podrške Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava projektima u I raspodjeli za 2016. godinu iznosi 5.310,00€.

U drugoj raspodjeli za sredstva Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava konkurisalo je 199 projekata, sa zahtjevima za finansijsku podršku u ukupnom iznosu od 1.289.560,52€. Zbog neispunjavanja formalno – pravnih uslova iz procedure odlučivanja eliminisano je 107 projekata. Zbog nedovoljnog broja bodova raspodjelom nije obuhvaćeno 30 projekta, od 92 projekta koji su ispunili konkursne uslove, finansijskom podrškom obuhvaćeno je 62 projekta, sa ukupnim iznosom od 312.100,00€.

Prosječan iznos finansijske podrške Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava projektima u II raspodjeli za 2016. godinu iznosi 5.034,00€.

Ustav Crne Gore, članom 79 pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, jemči prava i slobode koja mogu koristiti pojedinačno i u zajednici sa drugima, između ostalog i na osnivanje Savjeta za zaštitu i unapređenje posebnih prava (član 79 stav 1 tačka 13). Zakonom o manjinskim pravima i slobodama (»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i »Službeni list CG«, broj 2/11), članom 33 definisano je sljedeće:

“Manjinski narod ili druga manjinska nacionalna zajednica i njihovi pripadnici, u cilju očuvanja svog ukupnog nacionalnog identiteta i unapređenja svojih sloboda i prava, mogu osnovati savjet tog manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice“.

U cilju unapređenja i zaštite manjinskih prava neophodna je saradnja sa savjetima, i u tom kontekstu Ministarstvo za ljudska i manjinska prava tokom 2016. godine nastavilo je sa kontinuiranom saradnjom sa svim manjinskim savjetima u Crnoj Gori, a u cilju unapređenja finansijskog i narativnog izvještavanja kreiralo poseban obrazac za izvještavanje savjeta. Pored izvještaja, savjeti dostavljaju i program rada za tekuću godinu. Savjeti manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice, u skladu sa Zakonom o manjinskim pravima i slobodama, obavezni da do 31. marta tekuće za prethodnu godinu, podnesu Ministarstvu i nadležnom radnom tijelu Skupštine Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju.

Centar za očuvanje i razvoj kultura manjina Crne Gore (CEKUM) je jedinstvena ustanova koja je osnovala Vlada Crne Gore sa ciljem unapređenja manjinskih prava u oblasti kulture i afirmacije multikulturalizma – suživota kao jedne od temeljne vrijednosti savremene Crne Gore. Po tome je ovo jedinstvena institucija ne samo u zemlji, već i u regionu i šire. Upravo, sadržaj, projekti, aktivnosti koji predstavljaju suživot je osnova i suština cjelokupne koncepcije rada ove ustanove. Centar za očuvanje i razvoj kultura manjina Crne Gore je u 2016. godini kroz svoje programe radio na tome da uzdigne unapređenje prava manjinskih naroda u oblasti kulture i kulturnog nasleđa manjinskih naroda koji žive u Crnoj Gori. Kako je kultura najčvršća i najinspirativnija osnova za

povezivanje naroda u tom smislu su kreirani i programi koje ova ustanova promoviše u zemlji i regionu. Poseban akcenat se stavlja na očuvanje kulturnog nasljeđa.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u okviru svojih kontinuiranih aktivnosti, svake godine opredjeljuje sredstva za obezbjeđivanje besplatnih udžbenika za učenike i učenice romske i egipćanske populacije I, II i III razreda osnovnih škola.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, svake godine obezbjeđuje sredstva za stipendiranje srednjoškolaca i studenata, pripadnika romske i egipćanske populacije, kako bi iste motivisali da dosegnu što veći obrazovni nivo, samim tim, integraciju u društvo i smanjenje začaranog kruga siromaštva koji ovu populaciju karakteriše.

Da su promjene primjetne govori i činjenica da je broj djevojaka iz romske i egipćanske populacije iz godine u godinu veći i da je gotovo jednak broju muškaraca. To je značajan pokazatelj da se tradicionalni obrasci ponašanja mijenjaju i da žene postaju sve više zastupljene u obrazovanju.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u prethodnom periodu bilo uključeno u regionalni projekat (Crna Gora, Srbija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, BJR Makedonija, Albanija i Kosovo) Savjeta Evrope, a koji je finansirala Evropska unija, „Unapređenje ljudskih prava i zaštita manjina u jugoistočnoj Evropi“ koji je imao za cilj poboljšanje pristupa pravima manjina na raznim nivoima vlasti, a u skladu sa standardima SE u ovoj oblasti, a prije svega u skladu sa Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina i Evropskom poveljom o regionalnim i manjinskim jezicima. Projekat je obuhvatao sistem grantova (donacija u vidu bespovratne novčane pomoći), koji se daju kao podrška izabranim opštinama i gradovima da razrade projektne ideje radi otklanjanja prepreka koje stoje na putu ostvarivanja prava manjina u svojim lokalnim zajednicama. Ovaj projekat se u Crnoj Gori realizovao u tri lokalne samouprave, i to:

➤ Opština Plav za projekat: „Otvaranje kancelarije za prevođenje“, koji ima za cilj poboljšanje rada opštinskih službi, otvaranjem kancelarije za prevođenje glavnih opštinskih dokumenata na jezike nacionalnih manjina.

➤ Opština Kotor za projekat: „Očuvanje jezika hrvatske nacionalne manjine – časopis „Hrvatski glasnik“, čiji je cilj očuvanje hrvatskog jezika i sjećanja na znamenite hrvatske ličnosti u Crnoj Gori.

➤ Opština Tivat za projekat: „RE asistent u nastavi“, čiji je cilj unapređenje uslova za edukaciju romske i egipatske djece, uz angažovanje RE asistenata u nastavi i poboljšanje pristupa obrazovanju RE djece u opštini Tivat, a koji je nagrađen i kao najbolji primjer dobre prakse u Crnoj Gori.

Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih zajednice tokom 2016. godine održavao je redovne kvartalne sastanke sa nevladinim organizacijama, te okrugle stolove i konferencije o temama koje se odnose na unapređenje prava manjinskih naroda i drugih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori.

Shodno odredbama Uredbe o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija („Službeni list CG”, broj 07/12), Ministarstvo je, putem javnih poziva, uključivalo predstavnike nevladinog sektora u izradu zakona za koje

je predlagatelj ovo Ministarstvo, i radnih tijela za praćenje sprovođenja definisanih politika. Pored toga, prilikom održavanja okruglih stolova, konferencija, seminara, treninga i dr. u organizaciji Ministarstva, aktivno su učestvovali i predstavnici nevladinih organizacija koje se bave pitanjima zaštite ljudskih prava, bilo kao predavači, voditelji radionica ili polaznici edukacija.

Poslije dobijanja Mišljenja Evropske komisije za članstvo Crne Gore u Evropskoj uniji, otvaranja pregovora, obrazovanja radnih grupa za pregovaračka Poglavlja 23 i 19, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je uzelo učešće u izradi i realizaciji Akcionog plana za potrebe pregovaračkog Poglavlja 23 i ovim Akcionim planom, Ministarstvo je prepoznato kao jedno od ključnih aktera u oblasti "Temeljnih prava".

IZVJEŠTAJ

O RAZVOJU I ZAŠTITI PRAVA MANJINSKIH NARODA

I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U 2016. GODINI

Obaveza Vlade Crne Gore je da najmanje jednom godišnje podnosi Skupštini Crne Gore **Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica**. Ova obaveza propisana je u skladu sa članom 38 Zakona o manjinskim pravima i slobodama (»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i »Službeni list Crne Gore«, broj 2/11).

Programom rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2017. godinu (prvi kvartal 2016. godine) predviđena je izrada Izveštaja o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2016. godinu i njegovo podnošenje Skupštini Crne Gore na usvajanje.

Osnovni cilj Izveštaja o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih nacionalnih zajednica za 2016. godinu jeste da pruži prikaz politike zaštite manjina, kako u normativnom dijelu, tako i po pojedinim oblastima društvenog života značajnim za zaštitu manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih nacionalnih zajednica za 2015. godinu, Skupština Crne Gore je usvojila na četvrtoj sjednici drugog redovnog (jesenjeg) zasjedanja u 2016. godini, odnosno 29. decembra 2016. godine.

1. PRAVNI OKVIR ZAŠTITE MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U CRNOJ GORI

Crna Gora je ustavno definisana kao građanska, demokratska, ekološka i država socijalne pravde, zasnovana na vladavini prava. Nosilac suverenosti je građanin koji ima crnogorsko državljanstvo. Ustav Crne Gore daje pravnu osnovu za promovisanje, jačanje i unapređenje zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda i potvrđuje obavezu Crne Gore da poštuje međunarodne standarde u tom kontekstu. Gotovo polovina članova Ustava (68 od 158) se odnose na ljudska prava i slobode, čime je normativno potvrđen njihov značaj. Osnovne odredbe Ustava sadrže tri odredbe, suštinske za uživanje ljudskih prava i sloboda. Članom 6 data je opšta garancija zaštite ljudskih prava i sloboda, kao nepovrijedivih kategorija. Član 7 propisuje zabranu izazivanja mržnje ili netrpeljivosti po bilo kojem osnovu, a član 8 propisuje zabranu diskriminacije, kao opšteg preduslova za uživanje svih ljudskih prava i sloboda. Tačnije, u članu 8 jemči se zabrana svake »posredne ili neposredne diskriminacije po bilo kom osnovu«, a takođe »neće se smatrati diskriminacijom propisi i uvođenje posebnih mjera koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju. Posebne mjere se mogu primjenjivati, samo dok se ne

ostvare ciljevi zbog kojih su preduzete«, što ostavlja prostor za uspostavljanje dodatnih mehanizama zaštite i unapređenja prava manjina, odnosno integraciju manjina sa očuvanjem svoje posebnosti. Drugi dio Ustava, sadrži 65 članova kojim se garantuju ljudska prava i slobode, građanska i politička, ekonomska, socijalna i kulturna, kao i prava manjina. Ustav i zakoni Crne Gore manjinama daju i set dodatnih prava. Ustav u drugom dijelu, u članovima 79 i 80 pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica jemči prava i slobode, koja mogu koristiti pojedinačno i u zajednici sa drugima, a zabranjuje asimilaciju pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Ustavom se jemče sljedeća posebna - manjinska prava:

- na izražavanje, čuvanje, razvijanje i javno ispoljavanje nacionalne, etničke, kulturne i vjerske posebnosti;
- na izbor, upotrebu i javno isticanje nacionalnih simbola i obilježavanje nacionalnih praznika;
- na upotrebu svog jezika i pisma u privatnoj, javnoj i službenoj upotrebi;
- na školovanje na svom jeziku i pismu u državnim ustanovama i da nastavni programi obuhvataju i istoriju i kulturu pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
- da u sredinama sa značajnim učešćem u stanovništvu organi lokalne samouprave, državni i sudski organi vode postupak i na jeziku manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
- da osnivaju prosvjetna, kulturna i vjerska udruženja uz materijalnu pomoć države;
- da sopstveno ime i prezime upisuju i koriste na svom jeziku i pismu u službenim ispravama;
- da u sredinama sa značajnim učešćem u stanovništvu tradicionalni lokalni nazivi, imena ulica i naselja, kao i topografske oznake budu ispisani i na jeziku manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
- na autentičnu zastupljenost u Skupštini Crne Gore i skupštinama jedinica lokalne samouprave u kojima čine značajan dio stanovništva, shodno principu afirmativne akcije;
- na srazmjernu zastupljenost u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave;
- na informisanje na svom jeziku;
- da uspostavljaju i održavaju kontakte sa građanima i udruženjima van Crne Gore sa kojima imaju zajedničko nacionalno i etničko porijeklo, kulturno- istorijsko nasljeđe, kao i vjerska ubjeđenja;
- na osnivanje savjeta za zaštitu i unapređenje posebnih prava.

Pored nacionalnog zakonodavstva, kojim se garantuje poštovanje osnovnih ljudskih prava i sloboda, kao i prava manjina, Crna Gora je, odredbom člana 9 Ustava, utvrdila da potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava su sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka, te da imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drugačije od

unutrašnjeg zakonodavstva. Od pravnih instrumenata UN-a, to su: Pakt o građanskim i političkim pravima, sa oba fakultativna protokola, kao i Pakt o socijalnim, ekonomskim i kulturnim pravima, Međunarodna konvencija o eliminisanju svih oblika rasne diskriminacije. Takođe, Crnu Goru obavezuje i Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, ali ne kao ugovorna, već kao međunarodno običajno - pravna obaveza.

Od pravnih instrumenata Savjeta Evrope, to su: Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Evropska socijalna povelja, Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina i Evropska povelja o regionalnim i manjinskim jezicima. Pored osnovnih ljudskih prava i sloboda, u cilju zaštite ukupnog nacionalnog identiteta, država je dužna da zaštiti pripadnike manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica od svih oblika nasilne asimilacije. Zakonom o manjinskim pravima i slobodama (»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i »Službeni list Crne Gore«, broj 2/11) na bliži način uređuje se set manjinskih prava i mehanizama zaštite tih prava. Zakon se odnosi na očuvanje nacionalnog identiteta manjina, tj. zaštiti od asimilacije manjina, kao i omogućavanje djelotvornog učešća manjina u javnom životu. Shodno definiciji iz Zakona, manjinski narod i druga manjinska nacionalna zajednica je svaka grupa državljana Crne Gore, broјčano manja od ostalog preovlađujućeg stanovništva, koja ima zajedničke etničke, vjerske ili jezičke karakteristike, različite od ostalog stanovništva, istorijski je vezana za Crnu Goru i motivisana je željom za iskazivanjem i očuvanjem nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta.

Pored Zakona o manjinskim pravima i slobodama, pravni okvir kojim su regulisana prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica čine zakoni i drugi akti kojim se reguliše ostvarivanje prava iz pojedinih oblasti, kao što su obrazovanje, informisanje, kultura, upotreba jezika i pisma itd. Pored toga, na predlog Vlade Crne Gore Skupština je 27. jula 2010. godine usvojila opšti Zakon o zabrani diskriminacije. Zakon o zabrani diskriminacije je sistemski zakon koji pruža osnovu i mehanizme za borbu protiv diskriminacije po bilo kom ličnom svojstvu (rasi, boji kože, državljanstvu, nacionalnoj pripadnosti ili etničkom porijeklu, vjerskim ili političkim ubjedenjima, polu, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, rođenju, genetskim osobenostima, zdravstvenom stanju, invaliditetu, bračnom i porodičnom statusu, starosnom dobu, članstvu u političkim, sindikalnim i drugim organizacijama, i drugim stvarnim odnosno pretpostavljenim ličnim svojstvima). Ovim Zakonom je i podsticanje na diskriminaciju okarakterisano kao diskriminacija. Zakonom se želi zaštititi svaki savjesni građanin¹ koji je prijavio slučaj diskriminacije ili u bilo kom svojstvu dao iskaz pred nadležnim organom u postupku u kojem se ispituje slučaj diskriminacije - zaštita od viktimizacije.

¹ Svi izrazi u Izveštaju upotrebljeni u muškom rodu podrazumijevaju se jednako i za ženski rod.

2. INSTITUCIONALNI OKVIR ZAŠTITE MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA

U Crnoj Gori je dosta raširena mreža institucionalnih oblika zaštite ljudskih prava i sloboda, čiju osnovu čini institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda. Pored ove čitav niz drugih institucija bavi se zaštitom ljudskih prava i sloboda koje utiču na stepen eliminacije diskriminacije u društvu (kao što su Savjet za borbu protiv diskriminacije, Savjet za građansku kontrolu rada policije regulatorne agencije za radio - difuziju, zaštitu podataka o ličnosti i slično).

U odnosu na unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica prije svega treba napomenuti uspostavljanje tri važna institucionalna mehanizma, odnosno uspostavljanje savjeta manjinskih naroda i drugih manjih nacionalnih zajednica, formiranje Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava kroz koji se vrši finansiranje projekata od značaja za zaštitu manjinskih prava, kao i osnivanje Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina.

Ovi mehanizmi su zakonske kategorije i čine dio korpusa manjinskih prava bliže uređenih Zakonom o manjinskim pravima i slobodama.

3. MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

Shodno članu 24 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Sl. list C“, br. 5/12, 25/12 i 61/12) Ministarstvo za ljudska i manjinska prava vrši poslove uprave koji se odnose na: zaštitu ljudskih prava i sloboda, ako ta zaštita nije u nadležnosti drugih ministarstava; zaštitu od diskriminacije; praćenje ostvarivanja i zaštitu prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u dijelu nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta; unapređivanje međusobnih odnosa pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica; unapređenje međuetničke tolerancije u Crnoj Gori, kao i uspostavljanje i održavanje nesmetanih kontakata pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica sa građanima i udruženjima van Crne Gore sa kojima imaju zajedničko nacionalno i etničko porijeklo, kulturno - historijsko nasljeđe kao i vjerska ubjeđenja; odnose države sa vjerskim zajednicama u Crnoj Gori; rodnu ravnopravnost; unapređenje položaja Roma i Egipćana i njihovu integraciju u sve tokove društvenog života; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost, Na osnovu člana 37 st. 2 Zakona o državnoj upravi („Sl. list RCG“, br. 38/03 i „Sl. list CG“, br. 22/08 i 42/11), na predlog ministra za ljudska i manjinska prava, Vlada Crne Gore, na sjednici od 26. februara 2015. godine, utvrdila je Pravilnik kojim su utvrđene sledeće unutrašnje organizacione jedinice:

– Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda;

–Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih zajednica;

–Direktorat za odnose sa vjerskim zajednicama;

–Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti;

–Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana;

–Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova;

–Kabinet ministra;

–Služba za opšte poslove i finansije.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji utvrđeno je da poslove iz djelokruga rada Ministarstva obavlja ukupno 37 izvršilaca, dok je u toku 2016. godine pomenute poslove obavljao ministar i 23 službenika i namještenika. Imajući u vidu djelokrug rada Ministarstva, brojne obaveze koje proizilaze iz evropskih integracija Crne Gore, te nedovoljne kadrovske kapacitete, treba uzeti u obzir potrebe Ministarstva za ljudska i manjinska prava, u narednom periodu, za jačanjem kadrovskih kapaciteta, odnosno angažman dodatnog stručno - osposobljenog kadra.

3.1. Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih zajednica

U skladu sa članom 38 Zakona o manjinskim pravima i slobodama, Vlada Crne Gore najmanje jednom godišnje podnosi Skupštini izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Osnovni cilj Izvještaja bio je da pruži prikaz politike zaštite manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, kako u normativnom dijelu, tako i po pojedinim oblastima društvenog života značajnim za zaštitu manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Izvještaj za 2015. godinu je, pored pregleda domaćeg zakonodavstva i prakse i institucionalne zaštite prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, sadržavao i prikaz aktivnosti u toku 2015. godine na planu unapređenja položaja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Izvještaj je usvojen na 149. sjednici Vlade Crne Gore – 10. marta 2016. godine.

3.1.1 Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima

Vlada Crne Gore, na sjednici od 11. jula 2016. godine, utvrdila je Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima usaglašen sa preporukama Evropske komisije i Venecijanske komisije, odnosno Savjeta Evrope. U Radnoj grupi osim predstavnika Ministarstva za ljudska i manjinska prava i svih šest savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, svoje predstavnike su imali i Ministarstvo finansija, institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, Odbor za ljudska prava Skupštine Crne Gore i nevladine organizacije.

Osnovni razlozi donošenja ovog Zakona usmjereni su ka intervenciji u dijelu institucionalne podrške ostvarivanju manjinskih prava i sloboda, transparentnosti i efikasnosti procedura kojima se vrši raspodjela sredstava za realizaciju projekata namijenjenih aktivnostima značajnim za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta, pravno pozicioniranje Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina (CEKUM-a), kao i jačanje kapaciteta Savjeta, preciznije se definišu određeni pojmovi kao što je „značajan dio”, i slično.

Reforma Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava je fokusirana na sprečavanje objektivno mogućeg konflikta interesa, uvođenje dvostepenosti kod odlučivanja o projektima koji se finansiraju iz sredstava Fonda, kao i podizanju kvaliteta monitoringa i evaluacije podržanih projekata. Takav pristup je zasnovan i na određenim manjkavostima koje su uočene od strane državnih institucija koje vrše kontrolu utroška budžetskih sredstava (Državna revizorska institucija), Evropske komisije, Savjeta Evrope, nadležnog komiteta UN, i drugih subjekata.

Ovim Predlogom savjetima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za funkcionisanje i realizaciju programskih sadržaja obezbjeđuju se sredstva u iznosu od najmanje 0,05% tekućeg budžeta.

Pomenuti Predlog zakona prilikom prvog glasanja 29. decembra 2016. godine u Skupštini Crne Gore jednoglasno je podržan, ali ipak nije dobio potrebnu dvotrećinsku većinu. Većinom svih poslanika o istom, u skladu sa Ustavom Crne Gore, Skupština će se izjasniti za najmanje 3 mjeseca, kada za usvajanje neophodna podrška većine od svih poslanika.

3.1.2. Nacrt Zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola

Takođe, Ministarstvo je formiralo Radnu grupu koja je pripremila Nacrt zakona o izboru, korišćenju i javnom isticanju nacionalnih simbola, a čije usvajanje je planirano Programom rada Vlade u III kvartalu 2017. godine.

Ustavni osnov za donošenje zakona sadržan je u članu 79 tačka 2 Ustava Crne Gore, kojim se jemči pravo i sloboda pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica na izbor, upotrebu i javno isticanje nacionalnih simbola i obilježavanje nacionalnih praznika.

Zakon o upotrebi nacionalnih simbola je donijet 2000. godine. Ovim Zakonom se uređuje pravo na slobodan izbor, upotrebu i javno isticanje nacionalnih simbola, pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori. S obzirom na vremensku prevaziđenost ovog Zakona, donošenje novog Ustava Crne Gore, njegove manjkavosti u dijelu izbora nacionalnih simbola itd. pristupilo se izradi novog zakona.

U praksi, veoma često se prilikom različitih javnih skupova, manifestacija i drugih događaja upotrebljavaju različiti simboli, prije svega zastave, za koje ne postoje saznanja ko ih je utvrdio, čije su, odnosno čiji identitet izražavaju itd. Slična je situacija kada je u pitanju upotreba simbola u organima državne uprave ili lokalne samouprave, te i kada je u pitanju privatna upotreba simbola.

Ovim Zakonom se definiše izbor, upotreba i isticanje nacionalnih simbola, kako javno tako i privatno, a i jasno se definišu situacije kada je upotreba nacionalnih simbola zabranjena.

Pored postojanja direktiva iz domena ljudskih prava, a koje se odnose na pojedine oblasti ostvarivanja tih prava, oblast koju tretira Predlog zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola je uređena propisima koji pripadaju tzv. mekom pravu (soft law), što ostavlja mogućnost da svaka zemlja implementira propise i preporuke zadržavajući specifičnost svog sistema.

Nacrt zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola je usklađen sa Evropskim zakonodavstvom, kao i potvrđenim međunarodnim ugovorima Ujedinjenih Nacija i Savjeta Evrope kojima je definisana zaštita nacionalnih identiteta.

3.1.3. Informacija o zastupljenosti manjina u Upravi policije

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je, u saradnji sa Upravom za kadrove, nastavilo sa istraživanjima o zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i tokom prethodne godine ovim istraživanjem je bila obuhvaćena Uprava Policije, dok je predmetnu informaciju Vlada usvojila u junu 2016. godine.

Djelotvorno učešće i zastupljenost pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom i javnom životu Crne Gore jedan je od najvažnijih segmenata unutrašnje integracije crnogorskog društva.

U skladu sa članom 79, tačka 10 Ustava Crne Gore, pripadnicima manjina se jamči pravo srazmjerne zastupljenosti u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave. Ovom Informacijom prezentovali smo stvarno stanje u Upravi policiji, po dubini, a koje nam je poslužilo kao osnov za dalje aktivnosti u sprovođenju ovog ustavnog određenja.

Na dostavljeni upitnik od 3.858 zaposlenih, na upitnik je odgovorilo 3.377 zaposlenih ili 87,53%, što predstavlja visok procenat dobijenih odgovora, odnosno ukazuje na relevantnost ovih podataka.

Od ukupnog broja od 3.377 upitnika, u nacionalnom smislu, zaposleni su se izjasnili kao: Crnogorci 2.803 (83,00%), Srbi 223 (6,60%), Bošnjaci 172 (5,09%), Muslimani 84 (2,49%), Albanci 45 (1,33%), Romi 3 (0,09%), Hrvati 3 (0,09 %), ostali 5 (0,15%), dok njih 39 (1,15%) se nije izjasnilo o nacionalnoj pripadnosti.

Takođe, ovim istraživanjem dobijeni su podaci i o polnoj, starosnoj, obrazovnoj i drugoj strukturi zaposlenih.

Pitanje zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica složen i dugoročan proces. Crna Gora je među rijetkim zemljama koja iz godine u godinu radi ovakva istraživanja i to najbolje pokazuje s kolikom pažnjom pristupamo ovom pitanju.

3.1.4. Memorandumi o saradnji

U septembru 2016. godine su Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Zavod za statistiku Crne Gore zaključili Memorandum o saradnji na realizaciji projekta u vezi sa izradom "Indeksa rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori i ostalih zajedničkih aktivnosti u oblasti antidiskriminacije, rodne ravnopravnosti i manjinskih prava". Nastavilo se sa aktivnostima u cilju praćenja realizovanih mjera iz potpisanih Memoranduma sa državnim institucijama.

Podsjećanja radi u prethodnom periodu Ministarstvo je potpisalo Memorandume o saradnji u ostvarivanju prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica sa Univerzitetom Crne Gore, Upravom za kadrove, Policijskom akademijom, Unijom poslodavaca i savjetima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

3.1.5. Izveštaji o sprovođenju međunarodnih dokumenata

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u julu 2016. godine sačinilo *IV Izveštaj Crne Gore o sprovođenju Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima*.

Evropska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima je potpisana je od strane Državne zajednice Srbija i Crna Gora 22. marta 2005. godine. Skupština Državne zajednice Srbija i Crna Gora usvojila je Zakon o ratifikaciji Povelje 21. decembra 2005. godine. Nakon ratifikacije od strane predsjednika Državne zajednice Srbije i Crne Gore, u skladu sa članom 18 Povelje, instrument ratifikacije Državne zajednice Srbije i Crne Gore je deponovan kod generalnog sekretara Savjeta Evrope 15. februara 2006. godine.

Nakon proglašenja nezavisnosti Crne Gore 3. juna 2006. godine, Crna Gora je poslala notu generalnom sekretaru u kojoj je dala izjavu o sukcesiji ugovora, što znači da je izjavila da će "poštovati i sprovoditi sve konvencije i protokole Savjeta Evrope koje je Državna zajednica Srbija i Crna Gora potpisala i ratifikovala do tada" (što je uključivalo i Povelju). Za Crnu Goru Povelja je stupila na snagu 6. juna 2006. godine. Instrument ratifikacije je ažuriran notom od Ministarstva inostranih poslova Crne Gore 13. oktobra 2006. godine.

Evropskom poveljom o regionalnim i manjinskim jezicima kojoj je Crna Gora pristupila, Crna Gora se obavezala da implementira načela sadržana u ovom

međunarodnom dokumentu. Zakonom o ratifikaciji Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima, Crna Gora se odredila da se ista odnosi na primjenu albanskog i romskog jezika. Izmjenama zakona u oblasti obrazovanja iz 2011. godine, predmet koji se do tada zvao „maternji jezik“ preimenovan je u predmet pod nazivom „crnogorski-srpski, hrvatski i bosanski jezik“ – četiri jezika koja su istog korijena i porijekla, za razliku od albanskog i romskog jezika koji su različiti.

Instrument ratifikacije Crne Gore navodi da se Povelja primjenjuje na područjima gdje su regionalni ili manjinski jezici u službenoj upotrebi u skladu s nacionalnim zakonodavstvom. Prema Ustavu Crne Gore, romski jezik ne pripada jezicima koji su u službenoj upotrebi. Ipak, nadležni državni organi i druge institucije i organizacije su preduzeli mjere za promociju upotrebe romskog jezika u javnosti.

3.1.6 Prevod i štampanje pravnih propisa na albanski i romski jezik

U cilju očuvanja i unapređenja kulturnog identiteta, kao jednog od najvažnijeg prava manjina, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava tokom 2016. godine nastavilo je publikovanje propisa i druge literature koja se tiče manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica na manjinskim jezicima.

3.1.7. Aktivnosti u okviru radnih grupa za pregovaračka Poglavlja 23 i 19

Poslije dobijanja Mišljenja Evropske komisije za članstvo Crne Gore u Evropskoj uniji, otvaranja pregovora, obrazovanja radnih grupa za pregovaračka Poglavlja 23 i 19, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je uzelo učešće u izradi i realizaciji Akcionog plana za potrebe pregovaračkog Poglavlja 23, a Direktorata za unapređenje i zaštitu manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica Ministarstva je, ovim Akcionim planom, prepoznat kao jedan ključnih aktera u oblasti "Temeljnih prava".

U odnosu na otvoreno pregovaračko Poglavlje 23, praćene su i definisane mjere iz Akcionog plana i urađeni su periodični izvještaji o stepenu njihove realizacije, a sve u cilju bolje zaštite i unapređivanja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Takođe, dio aktivnosti ovog Direktorata, koji je obuhvaćen mjerama iz Poglavlja 19, je realizovan u okviru pratećeg Akcionog plana za ovo Poglavlje.

3.1.8. Saradnja na projektima

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u prethodnom periodu bilo uključeno u regionalni projekat (Crna Gora, Srbija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, BJR Makedonija, Albanija i Kosovo) Savjeta Evrope, a koji je finansirala Evropska unija: „Unapređenje ljudskih prava i zaštita manjina u jugoistočnoj Evropi“ koji je imao za cilj poboljšanje

pristupa pravima manjina na raznim nivoima vlasti, a u skladu sa standardima SE u ovoj oblasti, a prije svega u skladu sa Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina i Evropskom poveljom o regionalnim i manjinskim jezicima. Projekat je obuhvatao sistem grantova (donacija u vidu bespovratne novčane pomoći), koji se daju kao podrška izabranim opštinama i gradovima da razrade projektne ideje radi otklanjanja prepreka koje stoje na putu ostvarivanja prava manjina u svojim lokalnim zajednicama. Ovaj projekat se u Crnoj Gori realizovao u tri lokalne samouprave, i to:

- Opština Plav za projekat: „Otvaranje kancelarije za prevođenje“, koji ima za cilj poboljšanje rada opštinskih službi, otvaranjem kancelarije za prevođenje glavnih opštinskih dokumenata na jezike nacionalnih manjina.
- Opština Kotor za projekat: „Očuvanje jezika hrvatske nacionalne manjine – časopis „Hrvatski glasnik“, čiji je cilj očuvanje hrvatskog jezika i sjećanja na znamenite hrvatske ličnosti u Crnoj Gori.
- Opština Tivat za projekat: „RE asistent u nastavi“, čiji je cilj unapređenje uslova za edukaciju romske i egipatske djece, uz angažovanje RE asistenata u nastavi i poboljšanje pristupa obrazovanju RE djece u opštini Tivat, a koji je nagrađen i kao najbolji primjer dobre prakse u Crnoj Gori.

U ovom projektu pored predstavnika Savjeta Evrope i Evropske unije uključeno je bilo 36 opština i gradova iz sedam zemalja Regiona (Crna Gora, Srbija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, BJR Makedonija, Albanija i Kosovo).

U okviru ovog projekta delegacija predstavnika/ca državnih institucija, koju je predvodio generalni direktor Direktorata za zaštitu i unapređenje prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, boravila je u trodnevnoj studijskoj posjeti Strazburu. Studijska posjeta imala je za cilj unapređenje kvaliteta izvještavanja i sprovođenja preporuka koje proizlaze iz implementacije preporuka koja proizlaze iz Okvirne konvencije o zaštiti nacionalnih manjina i Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima.

Na marginama ove studijske posjete, generalni direktor Direktorata za zaštitu i unapređenje prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, sastao se sa šefom Odjeljenja za antidiskriminaciju, šefom Komiteta eksperata Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima i šefom Savjetodavnog komiteta.

Osim predstavnika Ministarstva za ljudska i manjinska prava, u okviru delegacije, bili su i predstavnici Zajednice opština, Odbora za ljudska prava Skupštine Crne Gore, Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina, Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Ministarstva prosvjete, Ministarstva kulture, Ministarstva unutrašnjih poslova, Vrhovnog suda i javnog servisa Radio televizije Crne Gore.

Članovi delegacije bili su predstavnici crnogorskih institucija koje učestvuju u pripremi nacionalnog izvještaja o implementaciji Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina i Evropske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima.

3.1.9. Okrugli stolovi, konferencije i predavanja

Povodom obilježavanja desetogodišnjice obnove državne nezavisnosti Crne Gore, a kao doprinos važnosti dijaloga i razmjeni stručnih mišljenja o stepenu uvažavanja kulturne raznolikosti u Crnoj Gori, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava organizovalo je okrugli sto na temu „**Kulturne raznolikosti Crne Gore – nasledstvo koje nas obogaćuje**“. Okrugli sto, koji su otvorili ministar za ljudska i manjinska prava i ministar kulture, sa ciljem da se razmjene primjeri dobre prakse i iskustva iz oblasti koja je od velikog značaja za multikulturalnu i multietničku Crnu Goru. Na događaju su uzeli učešća predstavnici manjinskih nacionalnih savjeta, Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina, Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore, Odbora za ljudska prava u Skupštini Crne Gore, civilnog sektora.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava organizovalo je **obilježavanje Dana interkulturalnosti**, 29. januara, i tim povodom prezentovalo projekciju dokumentarnog filma „Kulturni identitet Podgorice - Podgorica prije i poslije Berlinskog kongresa“, autorke mr Vanje Vuković. Projekcija filma organizovana je za učenike i učenice gimnazije „Slobodan Škerović“, građevinsko-geodetske škole „Marko Radević“, škole za srednje i više stručno obrazovanje „Sergije Stanić“ i osnovne škole „Božidar Vuković Podgoričanin“.

3.1.10. Saradnja sa nevladinim organizacijama

Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih zajednica tokom 2016. godine održavalo je redovne kvartalne sastanke sa nevladinim organizacijama, te okrugle stolove i tribine sa NVO sektorom o temama koje se odnose na unapređenje prava manjinskih naroda i drugih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori.

Shodno odredbama Uredbe o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija („Službeni list CG“, broj 07/12), Ministarstvo je, putem javnih poziva, uključivalo predstavnike nevladinog sektora u izradu zakona za koje je predlagatelj ovo Ministarstvo, i radnih tijela za praćenje sprovođenja definisanih politika. Pored toga, prilikom održavanja okruglih stolova, konferencija, seminara, treninga i dr. u organizaciji Ministarstva, aktivno su učestvovali i predstavnici nevladinih organizacija koje se bave pitanjima zaštite ljudskih prava, bilo kao predavači, voditelji radionica ili polaznici edukacija.

Tokom 2016. godine posebno dobru saradnju Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica je imalo sa sledećim NVO-ima: Centar za građansko obrazovanje, CEDEM, Građanska alijansa, Juventas, Građanska inicijativa, Mladi Romi, Forum Bošnjaka, Matica Muslimanska, Centar za romske inicijative, Udruženje Egipćana Crne Gore, Koalicija Romski krug, Koalicija Romi i Egipćani zajedno, Udruženje raseljenih Roma i Egipćana, Novi Horizonti, Hrvatsko građansko društvo i druge nevladine organizacije.

Ministarstvo je unaprijedilo i saradnju sa nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom ljudskih i manjinskih prava, posebno marginalizovanih društvenih grupa. Takođe, predstavnici NVO bili su aktivni učesnici medijske kampanje o zabrani diskriminacije ranjivih grupa koju je organizovalo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava.

4. SAVJETI MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U CRNOJ GORI

Ustav Crne Gore, članom 79 pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica jemči prava i slobode koja mogu koristiti pojedinačno i u zajednici sa drugima, između ostalog i na osnivanje Savjeta za zaštitu i unapređenje posebnih prava (član 79 stav 1 tačka 13). Zakonom o manjinskim pravima i slobodama (»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i »Službeni list CG«, broj 2/11), članom 33 definisano je sljedeće:

“Manjinski narod ili druga manjinska nacionalna zajednica i njihovi pripadnici, u cilju očuvanja svog ukupnog nacionalnog identiteta i unapređenja svojih sloboda i prava, mogu osnovati savjet tog manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice“.

Radi boljeg unapređenja manjinskih prava neophodna je saradnja sa savjetima, i u tom kontekstu Ministarstvo za ljudska i manjinska prava tokom 2016. godine nastavilo je sa kontinuiranom saradnjom sa svim manjinskim savjetima u Crnoj Gori.

4.1. Nacionalni savjet Albanaca u Crnoj Gori

Na osnovu člana 34 Zakona o manjinskim pravima i slobodama (»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i »Službeni list Crne Gore«, broj 02/11) i Pravilnika o obrascu i načinu vođenja evidencije savjeta (»Službeni list Crne Gore«, broj 37/08), Ministarstvo je Rješenjem broj 01 - 2709/13 od 01. 11. 2013. godine u Evidenciju savjeta upisalo Albanski savjet. Aktivnosti Nacionalnog Savjeta Albanaca (u daljem tekstu: NSA) u Crnoj Gori za 2016. Godinu, koje su obuhvaćene ovim izvještajem, su:

U januaru 2016. godine održana je konstitutivna sjednica Programskog odbora nedjeljnika na albanskom jeziku “Koha javore”.

Januara 26, 2016. godine, na zahtjev Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Nacionalni Savjet Albanaca je dostavio ovom Ministarstvu Izvještaj o aktivnostima NSA za 2015. godinu.

U februaru 2016. godinu, NSA je poslao dopis Ministarstvu rada i socijalne zaštite Republike Kosova o organizovanju sastanka u vezi realizacije međudržavnog sporazuma o penzijama koji je veoma značajan za Albance u Crnoj Gori koji su dugo godina radili na Kosovu.

Predsjednik NSA, g. Genci Nimanbegu, učestvovao je u Radnoj grupi koja je pripremila Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama.

Predstavnik NSA, g. Ismet Kallaba, inače predsjednik Komisije za obrazovanje i službenu upotrebu albanskog jezika, učestvovao je na sastancima Radne grupe za obrazovanje na albanskom jeziku koja je formirana od strane Ministarstva prosvjete.

Februara 11, 2016. godine, NSA je reagovao povodom ponovljenih napada na albansku nacionalnu zastavu istaknutu ispred prostorija Savjeta od strane nepoznatih lica, o čemu je informisan šef ulcinjske ispostave policije i javnost preko saopštenja za medije. Povodom ovog čina reagovao je i Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava osuđujući ovaj akt od strane neodgovornih lica.

U februaru je kancelarija NSA poslala na razmatranje članovima Komisije za prostorno planiranje i zaštitu sredine Nacrt prostornog plana posebne namjene za Obalno područje Crne Gore.

Februara 13, 2016. godine, održana je sjednica Komisije za obrazovanje i službenu upotrebu albanskog jezika.

NSA se dopisom obratio ministru prosvjete mr Predragu Boškoviću sa zahtjevom da obavjesti Savjet o broju nastavnika koji predaju u odjeljenjima gdje se nastava izvodi na albanskom jeziku, a koji nemaju aktivno znanje albanskog jezika.

Marta 7, 2016. godine, povodom obilježavanja Dana učitelja, u Osnovnoj školi „Daciće“ - Rožaje, NSA je organizovala kulturnu umjetničku manifestaciju koju su pripremili učitelji i učenici ove škole. Takođe NSA je uručila donaciju - školske lektire na albanskom jeziku za potrebe učenika ove škole.

Marta 8, 2016. godine, u okviru projekta obogaćivanja školskih biblioteka sa literaturom na albanskom jeziku, NSA je donirao školske lektire Osnovnoj školi “Džafer Nikočević” – Gusinje i Osnovnoj školi “Hajro Šahmanović” – Plav.

Na kraju marta 2016. godine, NSA je pripremio i aplicirao na prvi konkurs Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava s projektom “Manifestime kulturore për festën kombëtare të shqiptarëve Dita e Flamurit – 28 Nëntori” (“Kulturne manifestacije povodom obilježavanja 28. novembra – Dana nacionalne zastave”).

U skladu sa zakonom, krajem marta 2016. godine, NSA je dostavio Ministarstvu za ljudska i manjinska prava narativni i finansijski izvještaj za 2015. godinu.

Na osnovu zahtjeva Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija, NSA je delegirao svog predstavnika u Odboru za saradnju sa dijasporom. U aprilu 2016. godine, NSA je delegirao svog predstavnika povodom posjete ekspertske misije Evropske komisije iz oblasti osnovnih ljudskih prava.

U Kancelariji za koordinaciju u Plavu, dana 27. maja 2016. godine, potpredsjednik Savjeta, g. Bujar Hasangjekaj, održao je radni sastanak sa prorektorom Univerziteta “Hadži Zeka” Peć, prof. dr Afrimom Selimajem.

NSA je delegirao svog predstavnika u Radnu grupu za obrazovanje na albanskom jeziku formirane od Ministarstva prosvjete s ciljem otklanjanja greški u školskim

programima i udžbenicima na albanskom jeziku. Radna grupa je formulisala predloge i zaključke koji su upućeni ministru prosvjete.

Tokom 2016. godine, predstavnici NSA su posjetili sve osnovne škole u Crnoj Gori gdje se nastava izvodi na albanskom jeziku. Ovom prilikom uručene su donacije – školske lektire u skladu sa nastavnim planom i programom.

Krajem aprila 2016. godine, predstavnici NSA na čelu sa sekretarom g. Faikom Nika sprovedi su anketiranje maturanata u srednjim školama na albanskom jeziku u Crnoj Gori u vezi njihovih preferencija o studijskom programu za upis na fakultetu.

U maju 2016. godine, NSA je aplicirao na konkursu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava s projektom proslave 7. marta - Dana učitelja i nabavku školskih lektira za srednje škole sa nastavom na albanskom jeziku u Crnoj Gori.

Maja 20, 2016. godine, predstavnici NSA, predsjednik Genci Nimanbegu, sekretar Faik Nika i administrativni radnik Daut Ceka učestvovali su na sastanku u prostorijama Ministarstva za ljudska i manjinska prava sa ekspertkinjom Delegacije Evropske komisije za oblast osnovnih ljudskih prava, g-đom Ivanom Roanjom.

Služba za informisanje NSA je reagovala povodom objavljivanja Rječnika crnogorskog narodnog i književnog jezika od strane Crnogorske akademije nauka i umjetnosti u kojem objašnjenje nekih pojmova je uvredljivo za pripadnike albanskog naroda.

NSA je u saradnji sa CEKUM-om organizovao u Ulcinju promociju dokumentarnog filma "Mome narodu" o poznatom piscu Esadu Mekuliju povodom 100. godišnjice njegovog rođenja.

NSA je organizovao u Ulcinju promociju knjige "Agjentë perandorakë" poznatog britanskog novinara, istoričara i akademika sir Noela Malcolma. Promociji je prisustvovao i autor knjige.

Predsjednik NSA Genci Nimanbegu imao je u Ulcinju radni sastanak sa zamjenikom ministra administracije lokalne samouprave Republike Kosova, g. Bajramom Gecajem.

Predstavnici NSA su dana 30. juna 2016. godine, učestvovali na sastanku koji je organizovalo Ministarstvo prosvjete na temu: "Obrazovanje manjinskih naroda u Crnoj Gori".

NSA je inaugurisao svoju Kancelariju za koordinaciju u Tuzima - Malesiji. Na ceremoniji svečanog otvaranja prisustvovali su između ostalog ambasador Republike Albanije i predstavnik Ambasade Republike Kosova u Podgorici, predstavnici raznih institucija u Tuzima, predstavnici političkih partija, civilnog društva, medija itd.

Tokom 2016. godine, NSA je bio u stalnom kontaktu sa Ministarstvom prosvjete i sporta Republike Albanije i Ministarstvom obrazovanja, nauke i tehnologije Republike Kosova u vezi osiguranja kvota za upis albanskih kandidata iz Crne Gore na univerzitetima Albanije i Kosova, informisanja zainteresovanih kandidata o procedurama, rokovima i svemu ostalom vezanom za upis studenata.

Na inicijativu NSA, 18. jula 2016. godine, u Ulcinju održan je sastanak između predsjednika Savjeta g. Gencija Nimanbegua i ministra obrazovanja, nauke i tehnologije Republike Kosova, prof. dr Arsima Bajramija sa njegovim saradnicima.

U okviru projekta podržanog od strane Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, NSA je pripremio uslove za organizovanje kurseva albanskog jezika za djecu koja žive u dijaspori.

Potpredsjednik NSA g. Bujar Hasangjekaj dočekaao je na radnom sastanku u Kancelariji za koordinaciju Savjeta u Plavu zamjenika ambasadora Republike Kosova u Crnoj Gori g. Blerima Xhemajli-ja.

NSA je 22. jula 2016. godine, uputio zahtjev za održavanje zajedničkog sastanka ministru prosvjete i sporta Republike Albanije, gđi Linditi Nikolla.

Predsjednik Genci Nimanbegu i predstavnici NSA učestvovali su na "XII svenacionalnom seminaru za dopunsku nastavu albanskog jezika u dijaspori", koji je održan 1. avgusta 2016. godine, u Skadru.

NSA je u okviru saradnje sa Ministarstvom obrazovanja, nauke i tehnologije Republike Kosova 26. avgusta 2016.godine, primio donaciju od ovog ministarstva – kontigent Svenacionalnog bukvara, Knjige za učitelje i Radnog bukvara za potrebe albanskih učenika u Crnoj Gori.

Tokom 2016. godine, NSA je u kontinuitetu posredovao u procesu priznavanja diploma albanskih studenata iz Crne Gore koji su diplomirali na univerzitetima Republike Albanije i Republike Kosovo.

Predsjednik NSA g. Genci Nimanbegu dočekaao je na radnom sastanku u Ulcinju novog ambasadora Republike Kosovo u Crnoj Gori, NJ. E. g. Skendera Durmishi-ja.

NSA je podržao Udruženje "Don Gjon Buzuku" za organizovanje III naučne konferencije sa temom "Tivari me veçanti shestanase në rrjedhën e shekujve".

Povodom albanskog nacionalnog praznika 28. novembra – Dana zastave, NSA je organizovao niz manifestacija i aktivnosti u Plavu, Tuzima - Malesiji i Ulcinju. Takođe u čast Dana zastave, NSA u saradnji sa opštinom Ulcinj i opštinom Skadar organizovao po peti put Maraton nezavisnosti Ulcinj – Skadar na kojem je učestvovalo više od 60 takmičara iz raznih zemalja svijeta.

NSA je delegirao svoje predstavnike u Komisiju za programske sadržaje na manjinskim jezicima Radio televizije Crne Gore i predstavnika u Odboru za saradnju sa dijasporom pri Ministarstvu vanjskih poslova Crne Gore.

NSA je podržao mnoge kulturne aktivnosti kao što su izdavanje i promocije knjiga, kulturne umjetničke manifestacije, sportske aktivnosti itd.

Predstavnici NSA su učestvovali u radnim grupama, komisijama, okruglim stolovima, konferencijama i raznim aktivnostima koje su održane tokom 2016. i koje su se bavile pitanjem Albanaca u Crnoj Gori.

U okviru NSA je tokom 2016. godine, izlazio nedjeljnik "Koha javore", jedini list na albanskom jeziku u Crnoj Gori koji se finansira od strane Skupštine Crne Gore.

Prilikom novogodišnjih praznika, NSA je dijelio paketiće sa poklonima za djecu u centrima za djecu sa smetnjama u razvoju.

Stručna služba NSA je redovno preko svoje webstrane www.knsh.me i socijalnih mreža informisala javnost o glavnim aktivnostima Savjeta tokom 2016. godine.

4.2. Bošnjački savjet u Crnoj Gori

Na osnovu člana 34 Zakona o manjinskim pravima i slobodama (»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i »Službeni list Crne Gore«, broj 02/11) i Pravilnika o obrascu i načinu vođenja evidencije savjeta (»Službeni list Crne Gore«, broj 37/08), Ministarstvo je Rješenjem broj 01 - 2678/13 od 29. 10. 2013. godine u Evidenciju savjeta upisalo Bošnjački savjet. Bošnjački savjet u Crnoj Gori tokom 2016. godine realizovao je sledeće aktivnosti:

➤ U fokusu pažnje Bošnjačkog savjeta (u daljem tekstu: BS) u Crnoj Gori u protekloj godini bile su oblasti, kao što je obrazovanje, informisanje, zastupljenost pripadnika bošnjačkog naroda u institucijama države i druge važne oblasti značajne za popravljanje položaja bošnjačkog naroda i jačanje nacionalnog i kulturnog identiteta. BS ističe da se položaj Bošnjaka u Crnoj Gori u poslednjih desetak godina popravlja, uz konstataciju da iako nije ostvaren veliki napredak, izražava zadovoljstvo dostignutim stanjem. Ova konstatacija naravno, stoji izuzimajući ekonomsku situaciju i životne uslove, koji su u istom periodu znatno lošiji, od nekog prethodno dostignutog stepena razvoja. Ovdje posebno ističu Sjever Crne Gore, gdje živi najveći procenat Bošnjaka, kao i građani drugih nacionalnosti, koji je izrazito nerazvijeniji u odnosu na ostale djelove Crne Gore. Zbog loših ekonomskih uslova, ističu konstantnu migraciju stanovništva iz sjevernog regiona, posebno prema zemljama zapadne Evrope, o čemu je javnost dovoljno informisana.

➤ Kada se analizira položaj manjinskog naroda u Crnoj Gori, BS izražava potrebu analize pravnog okvira za zaštitu prava manjinskih naroda. Zatim, institucionalnog okvira, za realizaciju zakonom utvrđenih prava. Takođe, i doslednu primjenu zakonskih normi i implementaciju kroz efikasan i djelotvoran rad institucija.

➤ Posmatrajući pravni okvir za zaštitu manjinskih naroda, definisan kroz Ustav, zakone, deklaracije i druga dokumenta, BS cijeni da je dobar, ali on sam po sebi ne znači ništa, osim pretpostavke da se nešto može ostvariti - realizovati, i da neće biti u suprotnosti sa zakonom. Dakle, potrebno baviti se analizom rezultata, i implementacijom odredbi pomenutih dokumenata, i na kraju konstatovanjem, gdje je napravljen napredak, a gdje je norma ostala samo mrtvo slovo na papiru. Potrebne su analize, zaključci i konkretni rezultati u svim oblastima.

➤ Primjeri ignorisanja stavova i zalaganja Savjeta i izbjegavanje zakonskih obaveza za veću zastupljenost pripadnika manjina su Ministarstvo odbrane, Uprava policije, Univerzitet Crne Gore, sa kojim su obavljani razgovori i tom prilikom im je skrenuta pažnja na taj problem. Posebno je potencirano pitanje rukovodećeg kadra. Slična situacija je i u drugim državnim institucijama, ministarstava, direkcija, uprava, zavoda, i dr. u kojim je prisustvo Bošnjaka na rukovodećim mjestima zabrinjavajuće nisko. Prethodno istaknuto stanje u pomenutim institucijama nije se promijenilo ni u 2016. godini, ali BS očekuje pomake u narednoj godini. Dakle, potrebna je konkretna aktivnost i implementacija normi u cilju popravljanja trenutne situacije manjinskih prava u svim oblastima.

➤ Obrazovanju treba posvetiti posebnu pažnju, jer tu BS vidi dosta problema i nedoslednosti u primjeni zakonskih normi. Kada je o obrazovanju na maternjem jeziku riječ, treba istaći potrebu da se vrši analiza implementacije zakonskih odredbi. Bošnjački savjet je u saradnji sa Fondom za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava realizovao projekat o bosanskom jeziku, okrugli sto i edukaciju nastavnika i profesora gdje su usvojeni zaključci, od čije realizacije zavisi i implementacija zakonskih normi. Sledeći su zaključci:

- da se osnuje **Katedra za bosanski jezik**;
- da se **napiše standardizovan plan i program za bosanski jezik**;
- da se pripremi i realizuje **Pisanje novog pravopisa i gramatike**;
- da se priprema uvođenje izbornog predmeta **Bosanski jezik sa elementima nacionalne kulture**, koji bi bio prvi korak ka uvođenju nastave na bosanskom jeziku;
- da se osnuje **Bošnjačka nacionalna biblioteka**.

Ovo su pitanja kojima treba da se posveti mnogo veća pažnja, jer predstavljaju temeljna prava, definisana Ustavom i zakonima Crne Gore.

➤ Televizija i radio Crne Gore su posebno u fokusu interesovanja, jer se preko njih realizuju značajna prava. U tom pravcu BS ističe sastanke i dopise, kao i zahtjeve upućene prema rukovodstvu, šta bi trebalo da urade, kako bi se promijenio odnos prema Bošnjacima i drugim manje brojnim narodima iz domena nadležnosti javnog servisa. Na sastanku sa rukovodstvom je saopšteno, a nakon toga i u pisanoj formi dostavljeno, a u kojem je izraženo nezadovoljstvo brojem angažovanih - ljudi, tehnikom i prostornim uslovima za rad tv ekipa na sjeveru Crne Gore. Neprihvatljivo je i neobjašnjivo da radio i tv Crne Gore imaju 730 zapošljenih, a da cijeli Sjever Crne Gore, koji je 1/2 teritorije i 1/3 stanovništva Crne Gore, pokriva nekoliko radnika i jedna kamera, bez kancelarije, a da ne govorimo o opremljenom studiju. Ovaj odnos je najbolja slika odnosa prema nerazvijenom Sjeveru i dok se to ne promijeni, teško možemo očekivati privredni i svaki drugi oporavak. U najkraćem roku bi trebale da se iznađu mogućnosti da se ovaj dio Crne Gore sa ekipama, tehnikom i prostorom mnogo bolje pokrije.

➤ BS je sugerisao smo da je potrebno da se formiraju redakcije u radiju i na televiziji, na bosanskom jeziku, i da se za te redakcije obezbijede kompetentni kadrovi, kao i dovoljan broj ljudi. Urednici iz ovih redakcija bi trebali da budu članovi kolegijuma, jer bi svojim prisustvom i znanjem mogli da daju doprinos u radu i drugih programa, koji imaju emisije o manjinama.

➤ Potrebno je naći način da se izvrši prijem pripravnika iz reda manjinskih naroda, kako bi se školovali i osposobljavali za rad u javnom servisu, sa posjedovanjem znanja za posebne oblasti.

➤ Takođe je sugerisano da treba da planiraju znatno veća sredstva za rad redakcija na jezicima manjina i za proizvodnju programa o manjinama i njihovoj vjeri, kulturi, tradiciji, običajima i drugim osobenostima, koje su bogatstvo ukupne raznolikosti Crne Gore. BS smatra da je do sada urađeno, daleko ispod potrebnog, za predstavljanje manjina, a da uređivačku politiku i sadržaje od značaja za manjine, treba da kreiraju predstavnici

manjinskih naroda, stručnjaci za kulturu, običaje tradiciju i drugo što čini identitet jednog naroda.

➤ BS ističe da je Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i pored svih problema sa kojim se susreće, omogućio realizaciju značajnog broja projekata u cilju promovisanja nacionalnog, jezičkog, kulturnog i drugih identiteta, pripadnika manje brojnih naroda u Crnoj Gori. BS smatra, da se ova prilično dobra institucija, želi staviti pod neku drugu upravu, mimo uticaja predstavnika manje brojnih naroda, usvajajući izmjene i dopune Zakona o manjinskim pravima i slobodama, koje nacionalni Savjeti nijesu podržali i protiv čega su u proceduri javne rasprave i na mnogim sastancima isticali argumente, koji su nažalost uporno odbijani od strane predlagača Ministarstva za ljudska i manjinska prava. BS ističe, da u ponovljenoj procedure nije uspio da spriječi usvajanje tako predloženih izmjena i dopuna.

➤ Takođe, BS podsjeća, da su Savjeti tijela manjinske uprave, čiji je zadatak da se bave promocijom nacionalnog identiteta, posebno u dijelu kulture, obrazovanja, jezika i informisanja.

➤ Pored onoga što je urađeno, BS napominje da mnogo toga nije urađeno, i da predstoji mukotrpan rad u narednom period. Za bolje rezultate i postizanje značajnijih uspjeha u radu nacionalnih Savjeta, od velikog značaja je i stvaranje boljih materijalnih uslova, jer su trenutni uslovi jako loši. Naime, sredstvima koja se opredjeljuju iz Budžeta Crne Gore Savjeti ne mogu da organizuju rad na zadovoljavajućem nivou. BS navodi da Savjeti u Crnoj Gori rade sa višestruko manje sredstava od Savjeta u državama iz okruženja. Ovaj problem godinama BS ističe i traži razumijevanje od nadležnih, ali nažalost ne nailazi na razumijevanje. Posebno ističu Ministarstvo finansija, kao resorno za obezjeđenje određenog iznosa sredstava iz budžeta Države, koje zahtjeve Savjeta jednostavno ignoriše, da čak ne nalazi za shodno da njihove predstavnike pozove na razgovore prilikom pripreme Budžeta, kao što čini sa svim budžetskim potrošačkim jedinicama.

➤ BS ističe činjenicu da se položaj Bošnjaka u Crnoj Gori u posljednje vrijeme popravlja, ali je daleko da nijesu zadovoljni napretkom, jer njihova pozicija u državi se može vidjeti i kroz izvještaje o zastupljenosti u strukturi zapošljenih u državnoj upravi, izvršnoj i sudskoj vlasti, koji pokazuju da je upošljenih Bošnjaka znatno manje od broja u strukturi stanovništva.

➤ Državni mediji, i zastupljenost Bošnjaka u strukturi zapošljenih je jako loša, ali mnogo više zabrinjava programska i uređivačka politika Televizije Crne Gore, i zanemarljivo vrijeme koje se posvećuje promociji kulture, tradicije, običaja, spomenika kulture i drugih sadržaja koji promovišu Bošnjake u Crnoj Gori. O odnosu prema Bošnjacima dovoljno govori podatak da nema zapošljenih u uređivačkim tijelima, u Savjetu i dr.

➤ Implementacija normi o upotrebi maternjeg jezika je jedna od vrlo važnih odredbi u ostvarivanju prava manje brojnih naroda, ali se nažalost tu gotovo ništa nije uradilo. Važna je i oblast sadržaja u školskim programima u osnovnim i srednjim školama, koji afirmišu književnike i pjesnike iz reda bošnjačkog naroda, koja se u poslednjih nekoliko godina

popravila, ali nažalost nije dostigla potreban nivo. Zabrinjavaju sadržaji u udžbenicima koji vrijeđaju pripadnike islamske vjere, a posebno Bošnjake, i na tome treba raditi što prije, a to će biti moguće upošljavanjem Bošnjaka u Zavod za školstvo i komisije koje odobravaju upotrebu udžbenika, posebno iz književnosti i istorije.

➤ Odnos prema dijaspori je jedno od izuzetno važnih pitanja, kojim se bavi Bošnjački savjet i kojim će se baviti, jer je poznato da u dijaspori živi veliki broj Bošnjaka iz Crne Gore. Kao i drugim narodima koji napuste svoju domovinu i Bošnjacima u dijaspori prijeti opasnost od gubljenja identiteta i potpune asimilacije sa većinskim narodima u zemlje, gdje su nažalost, najviše iz ekonomskih razloga otišli iz Crne Gore. BS ističe da im je potrebna znatno veća pomoć od države u cilju uspostavljanja tješnje saradnje sa dijasporom i njene edukacije iz oblasti kulture, tradicije, običaja, istorije, jezika, kako bi im se pomoglo da sačuvaju identitet. Ovo je i državni interes, jer je naša dijaspora postala ekonomski moćna, sve je više obrazovana i saradnja sa njom bi bila u obostranom interesu. Njen povratak u velikoj mjeri zavisi od edukacije o njegovom porijeklu, kulturi, tradiciji, običajima i naravno od učenja maternjeg jezika, kako bi se mogli lakše sporazumjeti, jer mlađe generacije i sa tim imaju ozbiljnih problema.

➤ Bez obzira na neke direktive, normative i zakonsku regulativu, BS smatra da je napravljena velika greška na zadnjem popisu stanovništva 2011. godine, kada nije omogućen popis bošnjačkog stanovništva u dijaspori. Neobjašnjivo je da za državne organe i bazu podataka, nijesu bili interesantni podaci, o građanima iz Crne Gore, koji žive širom svijeta, koji su stekli kapital, prijatelje, obrazovanje, a koji su jako vezani za Crnu Goru. Mnogo je uspješnih u raznim oblastima i trebala bi biti privilegija i ponos da dovesti ih, a ne od njih odricati, navodi se u izvještaju Bošnjačkog savjeta - Insistirali smo i dalje insistiramo na tome, da se preko diplomatsko - konzularnih odjeljenja, udruženja, organizacija i rodbine organizuje popis, koji smatramo obavezom državnih organa.

➤ Mnogo je problema sa kojim se suočavaju Bošnjaci, a vjerujemo i drugi, ali treba priznati da su se oni gomilali u dugom vremenskom periodu i da ne treba imati iluziju da se oni mogu riješiti u kratkom vremenskom periodu. Najvažnije je prepoznati volju kod državnih organa da se problemi identifikuju i da se počnu rješavati, i sigurno je da će doći i rezultati. Demokratski kapacitet države će se prepoznati po odnosu prema manjinama i njihovom zadovoljstvu ili nezadovoljstvu položajem i stepenom ostvarenih prava u svim oblastima.

➤ BS je ubjeđenja, da se doslednom primjenom Ustava Crne Gore, Zakona o manjinskim pravima i slobodama i drugih zakonskih akata, kao i prihvaćenih međunarodnih dokumenta, može značajno unaprijediti položaj i zaštita prava manjinskih naroda u Crnoj Gori. Dakle, zakonodavni okvir prava, manje brojnih naroda u Crnoj Gori, je prilično dobar, osim što, kako BS ističe, zabrinjava spora implementacija tih prava, u svim granama vlasti i na svim nivoima.

4.3. Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore

Na osnovu člana 34 Zakona o manjinskim pravima i slobodama (»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i »Službeni list Crne Gore«, broj 02/11) i Pravilnika o obrascu i načinu vođenja evidencije savjeta (»Službeni list Crne Gore«, broj 37/08), Ministarstvo je Rješenjem broj 01 - 2040/13 od 31. 07. 2013. godine u evidenciju savjeta upisalo Hrvatski savjet u Crnoj Gori.

Informacija o aktivnostima o razvoju i zaštiti prava hrvatskoga naroda u Crnoj Gori u 2016. godini:

Kandidat jedine političke stranke Hrvata u Crnoj Gori Hrvatske građanske inicijative (u daljem tekstu: HGI) Adrijan Vuksanović za hrvatsku nacionalnu manjinu na parlamentarnim izborima u Crnoj Gori osvojio je jedan mandat. Zastupnik Vuksanović je predsjednik Odbora za evroatlanske integracije Skupštine Crne Gore i član Administrativnog odbora u novom sazivu crnogorskog Parlamenta. Predsjednica HGI-ja Marija Vučinović i u aktuелnoj Vladi premijera Markovića obavlja funkciju ministrice. HGI je na lokalnim izborima u Tivtu osvojio 3 mandata, a u Kotoru 1. Predsjednik Opštinskog odbora HGI-ja u Tivtu Ilija Janović jedan je od tri potpredsjednika opštine Tivat. HGI je na sve izbore u protekloj godini izašao samostalno.

Hrvatski savjet u Crnoj Gori - Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore (u daljem tekstu: HNV) i hrvatsku zajednicu u Crnoj Gori posjetili značajni dužnosnici Republike Hrvatske - bivši ministar vanjskih i evropskih poslova Republike Hrvatske, pročelnik Državnoga ureda za Hrvate van Republike Hrvatske (u daljem tekstu: DUHIRH), kao i zastupnik u Bundestagu. HNV su takođe posjetili tadašnji ministar za ljudska i manjinska prava i direktor Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore. Tom je prilikom bilo riječi o modusima daljeg unapređenja položaja hrvatskoga naroda u Crnoj Gori.

Izaslanstvo HNV-a na čelu s predsjednikom Dekovićem susrelo se u nekoliko navrata s predsjednicom Republike Hrvatske, premijerom i ministrima ili izaslanstvima ministarstava Vlade Republike Hrvatske i sabornog Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske pročelnikom DUHIRH-a. Tematika susreta bila je položaj hrvatske manjine u Crnoj Gori.

HNV je pomoglo jedinoj radijskoj stanici hrvatske nacionalne manjine na hrvatskome jeziku, Radiju Dux, u ishodovanju frekvencije na nacionalnom nivou; djeluje i na nabavci tehničke opreme potrebne za što bolji i kvalitetniji program Radija Dux. HNV je iniciralo osnivanje Zavoda za istoriju i kulturu Hrvata Boke i Primorja, po uzoru na slične institucije u zemljama u regiji.

HNV je pomoglo uvrštavanje Kola sv. Tripuna u nematerijalnu kulturnu baštinu bokeljskih Hrvata u Hrvatskoj.

Članica Vijeća, Dijana Milošević vrlo je uspješno privela kraju projekt digitalizacije pjesništva Boke.

U saradnji s Bošnjačkim savjetom HNV je reagovalo zajedničkim saopštenjem na Evropsku povelju o regionalnim i manjinskim jezicima, u kojoj hrvatski i bošnjački jezik nijesu spomenuti kao službeni jezici u službenoj upotrebi u Crnoj Gori.

HNV se uključilo u inicijativu postavljanja spomen-ploče na rodnu kuću svetoga Leopolda Bogdana Mandića.

HNV se uključilo u projekat pripreme nastavnog sadržaja iz istorije, tradicije, kulture i književnosti manjinskih naroda u Crnoj Gori koji bi bili uvršteni u udžbenike redovne nastave u osnovnim i srednjim školama u Crnoj Gori. Projekat je inicijativa Ministarstva prosvjete Crne Gore.

Gospodin Marvučić je aktivno učestvovao u radu Međuvladinog mješovitog odbora Crne Gore za sprovođenje Sporazuma između Crne Gore i Republike Hrvatske o zaštiti prava crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj i hrvatske manjine u Crnoj Gori, prvom takvom sporazumu između Crne Gore i neke druge države.

Predstavnik HNV-a u Radnoj grupi za izradu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama gospođa Jovanka Pasković, dipl. iur. učestvovala je aktivno u radu Grupe.

Predstavnik HNV-a u Radnoj grupi za izradu Nacrta Zakona o upotrebi i isticanju nacionalnih simbola Marin Čaveliš učestvovao je aktivno u radu Radne grupe, odnosno izradi Nacrta zakona.

HNV je učestvovalo na sastancima sa predstavnicima svih nacionalnih savjeta na okruglim stolovima na temu referentnih zakona za prava i položaj manjinskih naroda u Crnoj Gori.

Predstavnik HNV-a je član Savjeta za saradnju sa iseljenicima Uprave za dijasporu Ministarstva vanjskih poslova Crne Gore.

HNV je aktivno učestvovalo na konferencijama/ radionicama/ edukacijama mladih pripadnika manjinskih naroda na temu prava manjinskih naroda u organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava Crne Gore.

HNV je aktivno učestvovalo na sastancima Upravnog odbora Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore i CEKUM-a.

HNV je aktivno učestvovalo preko svojih predstavnika na sastancima Savjeta Radio televizije Crne Gore, koji se bavio i pitanjem osnivanja redakcije na ostalim manjinskim jezicima osim albanskoga i romskoga jezika, kao i "Elaboratom o mogućnostima predstavljanja manjinskih zajednica kroz programe elektronskih medija".

HNV je učestvovalo na okruglom stolu o multietničkoj Crnoj Gori naziva "Kulturne raznolikosti Crne Gore - nasljedstvo koje nas obogaćuje" u organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

HNV je učestvovalo na sastanku, odnosno ekspertskoj misiji s gospođom Ivanom Roagnom iz Delegacije Evropske unije, kojom je, između ostalog, predviđen i sastanak s predstavnicima manjinskih vijeća, odnosno savjeta.

HNV je učestvovalo na XXI Forumu hrvatskih manjina u Zagrebu sredinom mjeseca novembra, koji je za temu imao iseljavanje mladih Hrvata u susjednim zemljama.

HNV je učestvovalo na II Hrvatskom iseljeničkom kongresu u Šibeniku koji imao temu: "Iseljavanje mladih i demografska politika".

HNV je učestvovalo i na okruglom stolu u organizaciji CEKUM-a na temu: "Suživot je uslov opstanka, koegzistencija različitosti", kao i na konferenciji Foruma Bošnjaka na temu multikulturalnosti.

HNV je učestvovalo na konferenciji u organizaciji Kancelarije Ombudsmana pod nazivom: "Zakon, politika, društvo i diskriminacija".

Naslovi HNV-a su izloženi na Međunarodnom sajmu knjiga u Podgorici.

Mlade pjesničke nade iz redova hrvatskoga naroda zastupljene su poezijom u zbirci urednika Bogića Rakočevića, a njihovi su radovi, kao i poezija hrvatskih pjesnika iz Boke, predstavljeni i u Zadru.

Učenici hrvatske nastave ilustrirali su pjesničku zbirku "Mic po mic" autorki Akrap-Sušac i Gubaš, koja je predstavljena u Puli i Kotoru.

Hrvatsko građansko društvo - HGD je organizovalo homage u čast muzičara Vicka Nikolića i umjetnika Andrije Krstulovića.

HNV je sarađivalo s Fondom za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore, koji je finansirao 4 projekta HNV-a: 1) gostovanje zbora "Concordia discors", 2) naučni skup o mons. Pavlu Butorcu - kotorskom i dubrovačkom biskupu, 3) izdavanje knjige autorke prof. dr. Vande Babić "Interkulturalno pamćenje – hrvatska književnost i kultura Boke" i 4) nabavku opreme za potrebe hrvatske zajednice.

HNV je sarađivalo sa CEKUM-om, kroz učešće muzičara i izvođača iz redova hrvatskog naroda na koncertima pripadnika manjinskih naroda u Crnoj Gori. CEKUM je potpomogao pripremu knjige prof. dr. Babić.

HNV je koordiniralo radom HGI-ja i udruženja s hrvatskim predznakom, te pomoglo organizovanje manifestacija u Tivtu, Kotoru, Baru i Podgorici, koje su održane ispred udruženja s hrvatskim predznakom, a u cilju promovisanja jezika, tradicije i kulture pripadnika hrvatskog naroda u Crnoj Gori.

HNV je posredovalo prilikom uspostavljanja prekogranične saradnje između pojedinih primorskih opština u Republici Hrvatskoj i Crnoj Gori.

HNV je bilo među osnivačima *Crnogorske panevropske unije (CPEU)* koja je osnovana u maju mjesecu 2016. godine u Podgorici. Predsjednik i članovi HNV-a članovi su nadzornih i upravljačkih tijela CPEU-a.

HNV je podržalo štampanje i/ ili organizaciju promocije sljedećih knjiga: treće izdanje monografije „Tivat kroz stoljeća - mjesto kmetova i gospodara“, autorke Anite Mažibradić, koja je u kratkom periodu doživjela još dva izdanja (drugo je podržala Općina Tivat, a treće Hrvatska bratovština Bokeljske mornarice 809 - Zagreb); kapitalno izdanje za književnost Boke-knjigu autorice prof. dr. Vande Babić „Kulturalno pamćenje - (p)ogledi o hrvatskoj kulturi i književnosti Boke“, na čijem su predstavljanju u Tivtu sudjelovali i akademik Milorad Ničević i prof. dr. Sanjin Kodrić, koji su i recezenti knjige.

HNV je organiziralo naučni skup o mons. Pavlu Butorcu, s eminentnim učesnicima, na čelu s dekanom KBF-a u Zagrebu, prof. dr. Tončijem Matulićem. HNV je izdalo i separat s izlaganjima učesnika skupa, što je finansirao Fond.

Nakon prošlogodišnje pripreme i organizacije okruglog stola o Josipu Slade-Šiloviću, hrvatskom arhitekti koji je ostavio neizbrisiv trag u arhitekturi, infrastrukturi i arhitekturi Crne Gore, HNV je pribavilo i dokumentaciju o djelu Josipa Slade-Šilovića koja bi mogla biti predmet doktorske disertacije.

Upriličena je i promocija pjesničke zbirke "Fragmenti izgubljene nade" mr sc. Vladana Lalovića u Tivtu i Sarajevu, u saradnji s Hrvatskim kulturnim društvom "Napredak" iz Sarajeva.

HNV je organizovalo i predavanje o glagoljici na tlu Boke prof. Ljubice Štambuk, te pomoglo organizaciju predavanja na temu kozmopolitizma, prof. filozofije Patrika Miloševića.

HNV je podržalo organizaciju sad već tradicionalne "Fešte od rogača" Hrvatske krovne zajednice "Dux Croatorum".

U saradnji s Nezavisnom zajednicom Crnogoraca, u Zagrebu je upriličeno gostovanje i književno veče akademika Mladena Lompara.

Gostovali su u Boki zborovi i kulturno-umjetnička društva iz Republike Hrvatske ("Concordia discors", „Franjo Strpač“ , Kolarin iz Dubrovnika, KUD iz Čakovca, dječja predstava, „Pepine avanture“ itd.) u cilju promocije i razvijanja kulturne suradnje.

HNV je sponzoriralo gostovanje klape "Jadran" na proslavi obilježavanja decenije nezavisnosti Crne Gore na Cetinju u organizaciji Crnogorske kulturne mreže, kao i zajedničko gledanje vaterpolske utakmice između reprezentacija Republike Hrvatske i Crne Gore na Olimpijadi u Rijui.

HNV podržava jedini štampani medij na hrvatskom jeziku "Hrvatski glasnik" koji redovno izlazi u okviru Hrvatskog građanskog društva; HNV je podržalo i projekat Hrvatskog građanskog društva „Očuvanje jezika hrvatske nacionalne manjine“.

Pozorišna sekcija HNV-a je nastavila s radom.

U sklopu udruženja s hrvatskim predznakom HNV podržava i djelovanje Dječjeg skupa „Leptirići“, Mandolinskog orkestra „Tripo Tomas“, (HGD), koji je uspješno gostovao u Crnoj Gori i u inostranstvu, Hrvatskog građanskog društva - Kotor, HKD „Tomislav“, da nabrojimo samo neke. Djeluje uspješno i društvo „Sveti Jeronim“ u Baru i, posebno „Zajednica Hrvata i prijatelja Crne Gore“ u Podgorici.

HNV je učestvovalo u održavanju Hrvatskog doma, odnosno Doma kulture „Josip Marković“ u Donjoj Lastvi.

HNV je pružalo savjetodavnu pomoć u ostvarivanju prava udruženjima i pojedincima u potrebi (hrvatsko državljanstvo, školovanje ili liječenje u Republici Hrvatskoj, finansiranje časopisa, ostvarivanje prava na upis, stipendiju ili prednost pri zapošljavanju u skladu sa važećim memorandumima).

HNV je podržalo inicijativu da se skupi dokumentacija kako bi se pokrenuo postupak rehabilitacije sveštenika Barske nadbiskupije.

HNV je aktivno učestvovalo u popuni fundusa Hrvatske knjižnice „Ljudevit Gaj“, koja djeluje u sklopu Sekretarijata HNV-a.

HNV je pomoglo djelovanje Hrvatske škole u Crnoj Gori, pod okriljem koje učenici uče jezik, književnost, historiju i kulturu svoga naroda i matične države.

Protestovali su i djelovali protiv aktivnosti koji su bile usmjerene protiv tradicionalne i kulturno-istorijske baštine Hrvata u Crnoj Gori (skrnavljenje groblja, problem lutajuće stoke, obijanje crkve sv. Agate).

Gostovali su u emisijama lokalnih, državnih i regionalnih stanica (televizija: RTCG-a, HRT-a, HR-a) posvećenim manjinama, odnosno dijaspori (emisije: *Glas domovine*, *Mostovi*) i tom prilikom predstavljen je rad HNV-a i djelovanje na dobrobit hrvatskoga naroda u Crnoj Gori.

Učestvovali su u istraživanju NVO “Građanske alijanse” o diskriminaciji pripadnika manjinskih naroda u Crnoj Gori prilikom zapošljavanja.

4.4. Savjet Muslimanskog naroda Crne Gore

Na osnovu člana 34 Zakona o manjinskim pravima i slobodama (»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i »Službeni list Crne Gore«, broj 02/11) i Pravilnika o obrascu i načinu vođenja evidencije savjeta (»Službeni list Crne Gore«, broj 37/08), Ministarstvo je Rješenjem broj 01 - 2223/13 od 11. 09. 2013. godine u Evidenciju savjeta upisalo Muslimanski savjet.

U skladu sa Statutom Savjeta Muslimanskog naroda Crne Gore (u daljem tekstu: SMNCG) i u 2015-oj godini Savjet je obavljao poslove od javnog interesa u skladu sa Zakonom o manjinskim pravima i slobodama kao samostalna institucija u oblasti posebnih prava pripadnika Muslimanskog naroda Crne Gore, te u skladu sa Statutom i Pravilnikom o radu Savjeta Muslimanskog naroda Crne Gore (u daljem tekstu: SMNCG).

SMNCG je unapređivao i štitio posebna prava Muslimanskog naroda Crne Gore, afirmišući njihov kulturni i nacionalni identitet, promovišući i doprinoseći multikulturnom i multietničkom karakteru Crne Gore, toleranciji, saradnji i razumijevanju za dobrobit svih građana Crne Gore.

Na zahtjev Ministarstva za ljudska i manjinska prava, SMNCG je pripremio i dostavio ovom ministarstvu Narativni i finansijski izvještaj o njegovim aktivnostima tokom 2015. godine.

U 2016. godini SMNCG je održao dvije redovne sjednice i tri sjednice Izvršnog odbora. Na prvoj redovnoj sjednici održanoj 27.03. između ostalog usvojeni su Izvještaj o radu za 2015. godinu; Finansijski izvještaj za 2015. godinu; Prijedlog plana i programa rada za 2016. godinu i Prijedlog finansijskog plana za 2016. godinu.

Druga redovna sjednica SMNCG je održana 24. 12. 2016. godine, a na dnevnom redu su se između ostalog našli Izvještaj o radu između dva sastanka, te Prijedlog programa rada za 2017. godinu.

Predstavnici SMNCG održali su nekoliko sastanaka sa predstavnicima Ministarstva za ljudska i manjinska prava u Vladi Crne Gore i iskazali punu kooperativnost i zainteresovanost oko pitanja vezanih za donošenje novog Zakona o manjinama. Sastanci su održani i sa predstavnicima relevantnih institucija iz okruženja koja se bave pitanjima nacionalnih manjina.

SMNCG je nezadovoljan činjenicom da u Fondu za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore nema niti jednog zaposlenog Muslimana.

SMNCG se aktivno uključio u rad Savjeta za dijasporu Crne Gore učestvujući u radu osnivačkog kongresa i preuzimanjem obaveza od strane svog predstavnika u ovom tijelu u funkciji unaprijeđenja rada.

Savjet Muslimanskog naroda Crne Gore je svojim donacijama pomagao socijalno ugroženim pojedincima i porodicama iz redova Muslimanskog naroda Crne Gore, kao i uspješnim studentima.

Savjet Muslimanskog naroda Crne Gore je peti put za redom organizovao podjelu 250 novogodišnjih poklona djeci sa smetnjama u razvoju bez obzira na njihovu vjersku i nacionalnu pripadnost iz cijele Crne Gore.

SMNCG je stanovišta da zbog nepostojanja izvorne političke partije često se dešava da su zapostavljeni stavovi nacionalnog korpusa Muslimana koji broji preko 20.000 građana Crne Gore. Stav je da, ako već ne postoji politička partija sa muslimanskim predznakom, mora se dati veći prostor nacionalnom Savjetu Muslimana za izražavanje stavova koji su od interesa za Muslimanski narod u Crnoj Gori.

Savjet Muslimanskog naroda Crne Gore nije zadovoljan prekrajanjem istorijskih činjenica u crnogorskim udžbenicima i preimenovanjem Muslimana u Bošnjake s obzirom da se bosnjačka manjina na teritoriji Crne Gore pojavila tek 2001. godine, a do tada nije postojala, tako sva istorijska i druga zaostavština pripada crnogorskim Muslimanima, o čemu bi trebalo voditi računa.

SMNCG posebno insistira na tome da se povede računa o obrazovnim institucijama na teritorijama Crne Gore, gdje Muslimani predstavljaju većinsko stanovništvo.

SMNCG insistira da se konačno privede kraju dionica puta kroz Mrkojeviće od skretanja za brdo Sveti Ivan do Kameničkog mosta koji je registrovan kao lokalni put, a u stvari predstavlja glavnu dionicu puta kojom godišnje prodje na stotine hiljada vozila na pravcu Bar - Skadar. Na tom dijelu je većinsko muslimansko stanovništvo koje je dovedeno u situaciju da zbog lošeg kvaliteta puta strahuje za svoje živote.

Ovakvih i sličnih primjera u sredinama u kojima je većinsko stanovništvo muslimansko ima na pretek, a kao primjer je izdvojen ovaj.

Savjet Muslimanskog naroda Crne Gore i dalje čvrsto ostaje na svom kursu da je Crna Gora njihova jedina domovina, a crnogorski jezik, jezik kojim govore.

4.5. Romski savjet u Crnoj Gori

Na osnovu člana 34 Zakona o manjinskim pravima i slobodama (»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i »Službeni list Crne Gore«, broj 02/11) i Pravilnika o obrascu i načinu vođenja evidencije savjeta (»Službeni list Crne Gore«, broj 37/08), Ministarstvo je Rješenjem broj 01 - 2015/13 od 29. 07. 2013. godine u Evidenciju savjeta upisalo Romski savjet.

Uloga i funkcija Romskog Savjeta je da radi na očuvanju i afirmaciji nacionalnog, kulturnog, vjerskog i jezičkog identiteta Roma u Crnoj Gori, kroz saradnju sa državnim i lokalnim institucijama. Romski Savjet kao i ostali nacionalni savjeti su uglavnom kao savjetodavna tijela i funkcionišu na način, što rade na identifikaciji eventualnih problema i o tome obavjeste nadležne institucije. Romska zajednica u Crnoj Gori je najranjivija. Romi se kao zajednica suočavaju sa mnogim problemima. Vlada Crne Gore se maksimalno trudi da uglavnom najznačajnije probleme i rješava u skladu sa mogućnostima. Najznačajnije aktivnosti Romskog savjeta 2016 godine su:

- Posjeta Romskom savjetu generalnim direktorom i sekretarom Ministarstva za ljudska i manjinska prava;
- Sastanak sa direktorom CEKUM-a;
- Sastanak sa predsjednicima savjeta i direktorom CEKUM-a;
- Učestvovanje na sastanku Radne grupe Zakona o nacionalnim simbolima;
- Imenovanje člana Savjeta kao člana Radne grupe za izradu Zakona o manjinama;
- Prisustvo promociji knjige g-dina Sokolja Beganaja;
- Imenovanje člana Romskog savjeta za člana Savjeta Radija televizije Crne Gore;
- Prisustvovanje sastanku za izradu Nacrta strategije za poboljšanje položaja Roma 2016-2020 u Budvi;
- Prisustvovanje konferenciji posvećenoj antidiskriminaciji u organizaciji Ombudsmana;
- Prisustvovanje izložbi Osmanlijskih fermana u organizaciji Turskog kulturnog centra;
- Pripremanje i dostavljanje godišnjeg narativnog i finansijskog izvještaja Omdusmanu;
- Pripremanje i dostavljanje godišnjeg narativnog i finansijskog izvještaja Ministarstvu za ljudska i manjinska prava;
- Pripremanje i dostavljanje godišnjeg narativnog i finansijskog izvještaja Skupštini Crne Gore;
- Učestvovanje u evaluaciji o sprovođenju Strategije 2012-2016 godine za oblast zdravstva u organizaciji Ministarstva zdravlja;
- Prisustvovanje regionalnoj konferenciji "Regionalna saradnja u suzbijanju prosjačenja";
- Prisustvovanje konferenciji o zloupotrebi djece u svrhu prosjačenja u organizaciji Hrišćanskog pokreta;

- Prisustvovanje promociji knjige "U vidokrugu humanizma" Zaima Azemovića u organizaciji CEKUM-a;
- Aktivno učestvovanje u bazaru "Dan za Evu" djevojčicu oboljelu od leukemije u organizaciji Osnovne škole "Božidar Vuković Podgoričanin";
- Učestvovanje na konferenciji povodom projekta "Jačanje javnog aktivizma Roma" u organizaciji NVO "Mladi Romi";
- Obraćanje premijeru Vlade Crne Gore vezano za problem regulisanja lične dokumentacije Roma kao i neupisanosti velikog broja djece u matične knjige;
- Obraćanje predsjedniku Crne Gore vezano za problem regulisanja lične dokumentacije Roma kao i neupisanosti velikog broja djece u matične knjige;
- Obraćanje ministru za ljudska i manjinska prava vezano za problem regulisanja lične dokumentacije Roma kao i neupisanosti velikog broja djece u matične knjige;
- Održan veliki broj sastanaka sa ministrom Suadom Numanovićem i Leonom Gjokajem, vezanih za problem regulisanja lične dokumentacije Roma kao i neupisanosti velikog broja djece u matične knjige;
- Prisustvo koncertu klasične muzike "Multi art" u organizaciji CEKUM-a;
- Prisustvo internacionalnoj konferenciji Roma u Morskoj Soboti u organizaciji Romani Unio;
- Imenovanje člana Savjeta za člana Savjeta za saradnju sa iseljenicima;
- Prisustvovanje posjeti ekspertkinje Ivane Roanje vezano za stanje nacionalnih savjeta u Crnoj Gori, u organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava;
- Prisustvovanje projekciji filma "Turski pasoš" u organizaciji Turskog kulturnog centra;
- Učestvovanje na međunarodnom podgoričkom sajmu knjiga;
- Učestvovanje u obuci na temu "Upravljanje projektima finansiranim od strane Evropske unije";
- Prisustvovanje sastanku predsjednika nacionalnih savjeta sa ministrom za ljudska i manjinska prava;
- Učestvovanje na seminaru o diskriminaciji Roma, organizovanom u Draču, u Albaniji;
- Prisustvovanje radnom sastanku o sprečavanju ranih prisilnih brakova u organizaciji OEBS-a;
- Prisustvovanje izložbi slika "Osmanlijski sultan" u organizaciji Turskog kulturnog centra;
- Održan sastanak sa ambasadorom Turske;
- Održan sastanak sa ambasadorom Amerike;
- Održan sastanak sa predstavnikom Crvenog krsta oko planiranja zajedničkih aktivnosti;
- Prisustvovanje sastanku u Ministarstvu prosvjete vezano za obrazovanje Roma u Crnoj Gori;

- Prisustvovanje u kampanji o edukaciji Roma u organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava;
- Održan sastanak sa međunarodnom turskom organizacijom TIKKA;
- Sastanak sa predsjednicima nacionalnih savjeta, direktorom Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i ministrom za ljudska i manjinska prava vezano za izradu Zakona o manjinskim pravima i slobodama;
- Prisustvovanje iftaru u organizaciji Turske ambasade;
- Učestvovanje u pripremi izrade bošnjačkih novina "Forum Bošnjaka";
- Prisustvovanje koncerta "Biseri narodnog melosa" u organizaciji CEKUM-a;
- Prisustvovanje koncertu tradicionalne turske muzike u organizaciji Turskog kulturnog centra;
- U saradnji sa Višim sudom u Podgorici i na osnovu potpisanog sporazuma o saradnji Romskom savjetu dodijeljen je jedan maloljetni delikvent pripadnik romske populacije i u Savjetu treba da odradi 120 sati društveno korisnog rada;
- Zapošljeno je 40 radnika u JP "Čistoća" kao i nekoliko poslovođa;
- Spriječeno je rušenje od strane komunalne inspekcije dvije džamije na Koniku;
- Prisustvovanje sastanku Komisije za manjine pri Savjetu Radija televizije Crne Gore;
- Učestvovanje u realizaciji projekta "Mis Romkinja";
- Prisustvovanje sjednici Savjeta za saradnju sa iseljenicima;
- Učestvovanje u organizaciji ljetovanja najboljih učenika romske populacije u organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava;
- Prisustvovanje sastanku sa predsjednikom opštine Bijelo Polje oko rješavanja problema Roma u toj opštini;
- Prisustvovanje promociji Dana romskog jezika u organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava;
- Prisustvovanje promociji Dana romskog jezika u Zagrebu u organizaciji Kali Sara;
- Prisustvovanje sastancima vezano za Strategiju o poboljšanju položaja Roma u Crnoj Gori
- Održan sastanak sa predstavnicima Evropskog centra za romske manjine iz Budimpešte Mustafom Asanovskim i posjeta romskim naseljima;
- Učestvovanje konferenciji vezanoj za Evropsku misiju o integraciji Roma u organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava;
- Učestvovanje na svečanom koncertu u organizaciji Američke ambasade;
- Održan sastanak sa predstavnicima Udruženja za ugrožene ljude na čelu sa g-dinom Džaferom Buzoli sa Kosova o položaju Roma u Crnoj Gori;
- Prisustvo radionici o ugovorenim brakovima;
- Učestvovanje u akciji "smanji brzinu – sačuvaj život";
- Imenovanje novih članova u Komisiji Radija televizije Crne Gore;
- Dostavljanje spiskova i cjelokupne dokumenatacije vezane za rome koji još uvijek nisu stekli crnogorsko državljanstvo kao i za djecu koja nisu upisana u matične knjige rođenih Ministarstvu za ljudska i manjinska prava;

- Dostavljanje spiskova i cjelokupne dokumenatacije vezane za rome koji još uvijek nisu stekli crnogorsko državljanstvo kao i za djecu koja nisu upisana u matične knjige rođenih Ministarstvu unutrašnjih poslova Crne Gore;
- Izdato je preko 100 potvrda koje su neophodna dokumentacija za predaju zahtjeva za prijem u crnogorsko državljanstvo za Podgoricu, Nikšić, Herceg Novi;
- Održan sastanak sa srednjoškolcima i studentima vezano za studiranje fakulteta na romskom jeziku stipendirani od strane države Crne Gore;
- Prisustvovanje godišnjoj sjednici Svjetske organizacije Roma u Beogradu;
- Učestvovali na konferenciji Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, koja je organizovala treći po redu Seminar o pitanjima Roma, u saradnji sa Generalnim direktoratom Evropske komisije za politiku susjedstva i pregovore o proširenju;
- Učestvovanje na seminaru: „Iskustva i metode u uvođenju zdravstvenih medijatora u zdravstveni sistem“ u organizaciji HELP-a;
- Učestvovanje na sastanku Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
- Predat zahtjev Ministarstvu za ljudska i manjinska prava vezano za direktora direktorata, njegovo ponašanje prema romskoj zajednici i neprisustvovanje na sastanku u Briselu koji je bio važan za romski jezik;
- Prisustvovanje sastanku sa ministrom za ljudska i manjinska prava vezano za poslati dopis;
- Učestvovanje na sastanku o pristupanju Crne Gore NATO-u u organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava;
- Organizovanje sastanka sa predstavnicima romske populacije oko pristupanja Crne Gore NATO-u;
- Predaja dopisa - primjedbe Zakonodavnom odboru Skupštine Crne Gore na nacrt Zakona o manjinskim pravima i slobodama;
- Predaja dopisa - primjedbe Odboru za ljudska prava na nacrt Zakona o manjinskim pravima i slobodama;
- Održan sastanak sa predstavnicima Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava vezano za određivanje procenata za finansiranje romskih projekata;
- Održan sastanak sa Svjetskom organizacijom Roma oko realizacije projekta vodovodne i kanalizacione infrastrukture u naselju Konik.

Zahvaljujući Fondu za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Romski savjet je 2011. godine otvorio Romski radio, 2012. godine otvoren je “Romski kulturni centar” u sklopu čega se nalazi “Romski muzej” i “Romska biblioteka”, a takođe od 2012. godine Romski kulturni centar je izdavač romskog časopisa „Alav”. Od njihovog osnivanja do danas glavni i jedini finansijer funkcionisanja Romskog radija, Romskog kulturnog centra, kao i izdavanja časopisa Alav je Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava.

4.6. Srpski nacionalni savjet

Nakon presude Upravnog suda br. 2096/13, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava pozvalo je Srpski nacionalni savjet da preduzme neophodne radnje u pravcu registrovanja Srpskog savjeta, a u skladu sa Zakonom o manjinskim pravima i slobodama („Sl. list RCG“, br. 31/06, 51/06 i 38/07 i „Sl. list Crne Gore“, br. 02/11), Pravilima za izbore članova savjeta manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice („Sl. list Crne Gore“, br. 12/139 i Pravilnika o obrascu i načinu vođenja evidencije savjeta („Sl. list Crne Gore“, br. 37/08). Srpski nacionalni savjet je postupio po uputstvima Ministarstva za ljudska i manjinska prava, pa je saglasno s tim uveden u Registar nacionalnih savjeta pod rednim brojem 01 - 510/14, od 25. 02. 2014. godine.

Aktivnosti na očuvanju srpskog identiteta u 2016. godini:

➤ Srpski nacionalni savjet jedina je organizacija srpskog naroda registrovana kod Vlade Crne Gore, sa opredijeljenjem da probleme i vitalne potrebe svog naroda rešava kroz institucije sistema. Svojim formiranjem Srpski nacionalni savjet (u daljem tekstu: Srpski savjet) nije prihvatio status manjinskog naroda iz razloga što je Crna Gora Ustavom definisana kao građanska država i što prema zvaničnim pokazateljima (poslednji popisi stanovništva 2003. i 2011. godine) ne postoji nacionalno opredijeljena većina. Motiv za ovakav način organizovanja bila je potreba i jedina mogućnost da se srpskim organizacijama obezbijede sredstva za očuvanje nacionalnog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta. U protekloj godini na tom planu Srpski savjet ostvario je značajne rezultate. I pored izuzetnih teškoća u radu sačuvani su i prošireni svi dosadašnji projekti po kojima je aktivnost Srpskog nacionalnog savjeta bila prepoznatljiva u prethodnim godinama. U potpunosti su zaživjeli izuzetno važni projekti.

➤ Srpske elektronske novine koje su postale jedan od najčitanijih elektronskih medija u Crnoj Gori svakodnevno opširno informišu o svim najvažnijim događajima u zemlji, okruženju i svijetu. Nova uređivačka koncepcija, kao proizvod iskustva i potreba čitalaca, sa obogaćivanjem više autorskih video snimaka, specijalnih i stalnih TV emisija, posebnih i specijalnih priloga, portalu “Srpske novine Crne Gore” uvećala je čitanost za skoro tri puta. Mnogi od tekstova koji su se mogli naći na portalu Srpske novine prenošeni su i u drugim štampanim i elektronskim medijima. Ono što portal “Srpske novine Crne Gore” čini posebnim, ne samo na prostoru Crne Gore, već i okruženja, jeste činjenica da su u njemu pohranjena gotovo sva izdanja “Književne zadruge”, njih preko 200. Na portalu se mogu naći i dodatni sadržaji u vidu galerija fotografija, foto priča i reportaža koje su pratile značajne događaje u Crnoj Gori. Kao rezultat kvalitetnog rada i sadržaja u 2016. godini Srpske elektronske novine od strane Uprave za dijasporu i Srbe u regionu Ministarstva spoljnih poslova Srbije proglašene su za najbolje elektronske novine u kategoriji informativnih portala.

➤ Srpski radio u 2016. godini dobio je reputaciju jednog od najslušanijih radija u Crnoj Gori koji je svoju produkciju po podacima Agencije za elektronske medije obogatio sa najvećim brojem sadržaja. U protekloj godini Srpski radio pokrивao je područja opština

Andrijevića, Berane, Bijelo Polje, Mojkovac, Kolašin, Nikšić, Plužine, Podgorica, Danilovgrad i gradske opštine Golubovci i Tuzi, kao i dijelove opština Bara i Cetinja. Krajem 2016. godine Srpski radio dobio je dozvolu za proširenje svoje slušanosti na opštine Herceg Novi, Kotor, Tivat, Bar, Pljevlja i Žabljak, što znači da je gotovo čitav prostor Crne Gore pokriven ovim značajnim srpskim medijem, koji je u prethodnom vremenu imao važnu ulogu u pravovremenom i kvalitetnom informisanju srpskog naroda i građana Crne Gore.

➤ Srpski nacionalni savjet sa sebi bliskim organizacijama organizovao je rad Srpske televizije, koja se može pratiti na kablovskim operaterima Ekstra TV i Mtel, koji pokrivaju čitav prostor Crne Gore sa najvećim brojem korisnika kablovske televizije. Do skora se Srpska televizija mogla pratiti i na kablovskom operateru Mkabl, ali od trenutka kada je njegovo emitovanje preuzela kompanija Telemach, bez obrazloženja sa tog kablovskog operatera ukonjen je program Srpske televizije, što je potvrda apsolutne diskriminacije srpskih medija, odnosno srpskog naroda u Crnoj Gori, posebno ako se zna da je svojim programom i sadržajima Srpska televizija postala jedna od najgledanijih i najpopularnijih televizijskih stanica u Crnoj Gori, koje se mogu pratiti preko kablovskih operatera.

➤ Periodičnim izlaženjem nastavljena je produkcija časopisa „Srpske novine“ preko čijeg se sadržaja jasno prepoznaje koncepcija očuvanja srpskog identiteta u Crnoj Gori. Magazin „Srpske novine“ štampa se na kvalitetnom papiru u formatu 230X300 mm. U njemu se nalaze najznačajnije informacije iz Crne Gore, regiona i svijeta, intervjui, aktuelnosti, informacije iz politike, društva, ekonomije, kulture, sporta i raznih vrsta zanimljivosti. Časopis „Srpske novine“ izlazi periodično, odnosno jednom mjesečno i do kraja 2016. godine objavljeno je 90 brojeva, što predstavlja izuzetan uspjeh posebno ako se zna da je za kvalitet sadržaja dobio značajna priznanja od Srpske akademije nauka i umetnosti, Patrijaršije Srpske pravoslavne crkve i najuglednijih srpskih intelektualaca kao što su akademik Milorad Ekmečić, akademik Matija Bećković, akademik Vasilije Krestić, prof. dr Milo Lompar, prof. dr Dragan Stanić, akademik Kosta Čavoški, akademik Ljubomir Zuković i mnogih drugih istaknutih intelektualaca, koji redovno prate sadržaje časopisa „Srpske novine“.

➤ Književna zadruga Srpskog nacionalnog savjeta nastavila je sa svojim aktivnostima u okviru izdavačke djelatnosti i postala jedna od najproduktivnijih izdavačkih kuća na prostoru Crne Gore, što potvrđuju izuzetni rezultati na sajmovima i izložbama u zemlji i regionu. Književna zadruga nagrađena je na Podgoričkom sajmu 2014. godine za *izdavački poduhvat*, istu nagradu je dobila 2015. godine na Novosadskom sajmu, dok je na jednom od najprestižnijih i najvećih sajmova i izložbi knjiga u Evropi, koji se svake godine u zadnjoj nedelji oktobra održava u Beogradu, dobila prestižnu nagradu „Najbolji izdavač iz dijaspore za 2016. godinu“. Redosled dobijenih nagrada pokazuje kontinuitet i kvalitet u radu ove izdavačke kuće koja je od svog osnivanja 2006. godine do sada objavila više od 250 knjiga i publikacija i dobila gotovo sve nagrade koje se dodjeljuju za književnost (poeziju i prozu) na srpskom govornom području. Izdanja Književne zadruge Srpskog nacionalnog savjeta nagrađena su prestižnim nagradama: dvije Vukove nagrade, dvije nagrade Brankovog kola Pečat varoši sremskokarlovačke, dvije nagrade Jelena Balšić Mitropolije crnogorsko-

primorske, Zmajeva nagrada Matice srpske, dvije nagrade „Branko Ćopić“ Srpske akademije nauka i umetnosti, nagradom „Jovan Dučić“, nagradama „Petar Kočić“, „Mihailo Lalić“, „Dušan Kostić“, „Zlatno pero Rusije“, „Marko Miljanov“, „Vidovdanskom poveljom“ uz još mnogo drugih priznanja. Posebna nagrada koju je zaslužila Književna zadruga Srpskog nacionalnog savjeta jeste priznanje Udruženja književnika Crne Gore, povodom obilježavanja 70 godina od svog osnivanja i rada, „Nemanjin žig“. To je novoustanovljena nagrada koja se dodjeljuje prvi put za izuzetni doprinos izdavačke djelatnosti Književne zadruge na očuvanju *Udruženja književnika* kao organizacije i doprinosa njegovom radu. Nagradu opredjeljuje i potvrđuje činjenica da je Književna zadruga Srpskog nacionalnog savjeta u programu svoje izdavačke djelatnosti štampala više od 130 naslova članovima Udruženja književnika Crne Gore, u vremenu kada su Udruženje književnika i gotovo svi njegovi članovi bili izopšteni iz brige i pomoći institucija kulture države Crne Gore.

➤ U 2016. godini Književna zadruga Srpskog nacionalnog savjeta izlagala je svoja izdanja na Novosadskom i Podgoričkom sajmu, na Trgu od ćirilice u Herceg Novom i 61. Međunarodnom beogradskom sajmu, na kojemu je kao izdavačka kuća nagrađena prestižnom nagradom „Najbolji izdavač iz dijaspore“.

➤ U svojim redovnim aktivnostima na obilježavanju srpskih nacionalnih praznika i važnih datuma za očuvanje identiteta, tradicije i kulture srpskog naroda u Crnoj Gori, Srpski nacionalni savjet je u 2016. godini na prepoznatljiv način obilježio Božićne svečanosti, Stogodišnjicu Mojковаčke bitke, Svetosavske svečanosti, Sretenjske svečanosti, godišnjicu zločinačke agresije NATO pakta na SR Jugoslaviju (Crnu Goru i Srbiju), Vidovdanske svečanosti, Veliku podgoričku skupštinu srpskog naroda u Crnoj Gori i Dan ujedinjenja Crne Gore i Srbije. Sve manifestacije pratio je veliki broj posjetilaca uz bezrezervnu podršku svim aktivnostima koje su pratile ove manifestacije.

➤ U protekloj godini sačuvana je izuzetna povezanost Srpskog nacionalnog savjeta sa Srpskom pravoslavnom crkvom u Crnoj Gori, kako sa Mitropolijom crnogorsko-primorskom, tako i sa eparhijama budimljansko-nikšićkom, mileševskom i zahumsko-hercegovačkom. Srpski nacionalni savjet Crne Gore u 2016. godini sa sebi bliskim organizacijama donacijom od 15.000 evra pomogao je izradu i montažu Gornjeg Mjesta u oltaru i episkopskog trona novoosveštanog sabornog hrama „Svetog Jovana Vladimira“ u Baru. U obilježavanju Božićnih svečanosti, po prvi put u novijem vremenu Srpski nacionalni savjet je sa sveštenstvom Mitropolije crnogorsko-primorske za polaznike vjeronauke organizovao lomljenje česnice ispred Hrama Hristovog vaskrsenja u Podgorici, a u proslavama Božićnih i Svetosavskih svečanosti, polaznicima vjeronauke, širom Crne Gore, Republike Srpske i Albanije podijelio više od hiljadu dječjih knjiga o Svetom Savi i knjiga iz dječjeg programa izdavačke djelatnosti Književne zadruge.

➤ Kao jedan od nosilaca projekta povezivanja srpskih organizacija na najširem prostoru regiona, Srpski nacionalni savjet je u programu pravoslavnih i srpskih integracija potpisao sporzume o saradnji sa najuticajnijim institucijama kulture srpskog naroda – Maticom srpskom iz Novog Sada i Srpskom književnom zadrugom iz Beograda. U saradnji sa Maticom srpskom iz Novog Sada o trošku Srpskog nacionalnog savjeta štampan je jedan

broj Letopisa Matice srpske, a saradnja sa Srpskom književnom zadrugom potvrđena je na način što je Srpski nacionalni savjet obezbijedio sredstva da se u prestižnoj ediciji „Plavo kolo“ štampa roman Labuda Dragića „Kukavičja pilad“.

➤ U povezivanju sa nacionalnim i kulturnim organizacijama širom regiona, Srpski nacionalni savjet potpisao je sporazume o saradnji sa Samoupravom Srba iz Mađarske, Udruženjem Srba i Crnogoraca „Morača – Rozafa“ iz Albanije, Nacionalnim savezom Srba iz Makedonije, Savezom Srba iz Rumunije, Srpskim narodnim pokretom „Svetozar Miletić“ iz Novog Sada, Srpskim narodnim pokretom „Izbor je naš“ iz Banjaluke, Društvom srpskih domaćina iz Beograda, Srpskim kulturnim i prosvjetnim društvom „Prosvjeta“ iz Republike Srpske, Asocijacijom „Stvaraoci Republike Srpske“ sa Pala i Udruženjem Srba iz Hrvatske. Cilj uspostavljanja saradnje sa kulturnim i nacionalnim organizacijama Srba iz regiona je unapređenje kvaliteta književnog, umjetničkog i obrazovnog rada, kroz zajedničko djelovanje usklađeno sa potrebama društva i projektovanim razvojem oblasti u kojima se može ostvariti integracija srpskog naroda na najširem prostoru.

➤ U skladu sa mogućnostima Srpski nacionalni savjet materijalno je pomagao prepoznatljive nacionalne organizacije koje se bave zaštitom i očuvanjem srpskog identiteta. Dodijelio je značajan broj pojedinačnih pomoći najboljim učenicima i studentima srpske nacionalnosti koji su bili u materijalnoj potrebi radi nastavljanja uspješnog školovanja. U više slučajeva Srpski nacionalni savjet je intervenisao i prema zahtjevima pojedinaca i dodjeljivao sredstva socijalnim slučajevima za koje se nedvosmisleno moglo utvrditi da svoj problem ne mogu riješiti na neki drugi način.

➤ Za svoju aktivnost u 2016. godini Srpski nacionalni savjet je nagrađen velikim brojem izuzetnih nagrada i priznanja. Dobitnik je Specijalne nagrade za najplemeniti podvig godine koju tradicionalno dodjeljuje kompanija „Večernje novosti“, Zahvalnice za prijateljstvo i saradnju od Srpske književne zadruge iz Beograda, Povelje Matice srpske iz Novog Sada i nagrade na Beogradskom sajmu izdavačkoj djelatnosti Srpskog nacionalnog savjeta za najboljeg izdavača iz dijaspor. Srpski nacionalni savjet takođe je nagrađen i priznanjem Kulturno-prosvetne zajednice Srbije za izuzetan doprinos na očuvanju kulturnog i nacionalnog identiteta srpskog naroda u Crnoj Gori, kao i priznanjem Udruženja književnika Crne Gore „Nemanjin žig“ za izuzetan doprinos na očuvanju Udruženja književnika kao organizacije i doprinosa njegovom radu.

➤ Pored navedenih priznanja stigla je i jedna drastična kazna za predsjednika Srpskog nacionalnog savjeta, kao ovlašćenog predstavnika organizacije, zbog obnove spomen-obilježja mojковаčkim junacima povodom obilježavanja stogodišnjice Mojковаčke bitke i postavljanja krsta na istom obilježju. Predsjednik Srpskog nacionalnog savjeta osuđen je pravosnažno na godinu dana zatvora uslovno na tri godine.

➤ Sve aktivnosti Srpski nacionalni savjet realizovao je kao projekte za koje je zajedno sa sebi bliskim organizacijama konkurisao kod državnih fondova Crne Gore i Srbije i uz značajnu pomoć velikog broja volontera koji su nesebično učestvovali u aktivnostima Srpskog nacionalnog savjeta.

- Bez obzira na napore koje je Srpski nacionalni savjet uložio i očigledne rezultate koje je postigao, položaj srpskog naroda u Crnoj Gori nije se ozbiljnije popravio i još uvijek je izuzetno složen i težak. Srbi u Crnoj Gori nemaju riješen ustavno-pravni status. U Crnoj Gori Srbi nemaju mogućnost da koriste ni prava manjinskih naroda, ali ni mogućnost da sebi obezbijede ono što je snagom državne moći za sebe pribavila crnogorska nacionalna zajednica, koja na vlasti zajedno sa manjinskim narodima diktira zakonska rešenja koja srpski narod dovode u ponižavajući položaj. Iz godine u godinu broj Srba se smanjuje isto kao i njihova osnovna i stečena prava. Rezultat toga je galopirajuće smanjenje procenta srpskog naroda u strukturi stanovništva Crne Gore, što je proizvod državnog projekta asimilacije srpskog naroda u nacionalne Crnogorce.
- U Crnoj Gori Srba nema u državnim institucijama, od mjesne zajednice do diplomatije. Državni podaci o zastupljenosti Srba u institucijama državnog sistema su netačni i ne odražavaju pravo stanje. Javno deklarirani Srbi po pravilu nemaju nikakvu mogućnost da svoju budućnost i perspektivu planiraju u Crnoj Gori. Iz tog razloga Srpski nacionalni savjet raskinuo je sporazum o sadnji sa Upravom za kadrove na postizanju ravnomjerne zastupljenosti predstavnika nacionalnih zajednica u državnoj upravi.
- Srpska pravoslavna crkva u Crnoj Gori nalazi se na meti ozbiljnih napada državnih medija i institucija, koje kroz donošenje novih zakonskih rešenja pokušavaju smanjiti ogroman uticaj srpske crkve na pravoslavni narod i vjernike u Crnoj Gori.
- Ustavom garantovana ravnopravnost ćiriličnog pisma u potpunosti je izopštena iz državnog i administrativnog komuniciranja, što je težak udarac očuvanju srpskog nacionalnog i jezičkog identiteta.
- U obrazovnim programima, od predškolskog do visokog obrazovanja, eliminisani su sadržaji vezani za srpsku književnost, istoriju i istoriju umjetnosti, i pored činjenice da se na poslednjem popisu skoro jedna trećina građana u Crnoj Gori izjasnila da je srpske nacionalnosti.
- Za ovako težak položaj srpskog naroda u Crnoj Gori, odgovornost snose i političke grupacije koje dominantno glasa srpski narod zbog svoje građanske i evroatlantske zaslijepljenosti, ne shvatajući da koncept građanske države Crne Gore u stvari predstavlja u siguran put za asimilaciju i nestajanje Srba.
- Sličan odnos prema Srbima u Crnoj Gori ima i zvanična Srbija koja ne čini ni najmanje napore da svojim sunarodnicima, koji su u Crnoj Gori i jezička i vjerska većina obezbijedi davno stečena prava i ravnopravan status.

5. FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA

Zakonom o manjinskim pravima i slobodama, član 36, i Odlukom o osnivanju Fonda za manjine ("Sl.list Crne Gore" br. 13/08 od 26. 02. 2008. godine; 64/11 od 29. 12. 2011. godine), Skupština Crne Gore, radi podrške aktivnostima značajnim za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, kulturnog, jezičkog i

vjerskog identiteta, osnovala je Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore (u daljem tekstu: Fond).

Sredstva Fonda obezbjeđuju se iz Budžeta Crne Gore i iz drugih izvora, u skladu sa zakonom. Članom 2, stav 2 Odluke o osnivanju Fonda propisano je da se za ovu namjenu iz Budžeta Crne Gore opredjeljuje najmanje 0,15% od ukupnih budžetskih sredstava, umanjениh za budžet državnih fondova i kapitalni budžet.

Sredstva Fonda raspoređuju se, odlukama Upravnog odbora Fonda, na :

- 1) Sredstva za rad (funkcionisanje) Fonda i
- 2) Sredstva za finansijsku podršku projektima.

Sredstva Fonda za finansijsku podršku projektima raspodjeljuju se putem javnog konkursa, na osnovu sljedećih kriterijuma:

- a) doprinosa koji projekat daje očuvanju i razvoju nacionalnog, kulturnog, vjerskog, jezičkog i etničkog identiteta;
- b) kompatibilnosti projekta sa strateškim dokumentima Vlade;
- c) transparentnosti i mogućnosti kontrole realizacije projekta;
- d) kredibiliteta podnosioca projekta. (Član 2, alineja 4).

Pravo učešća na javnom konkursu za raspodjelu sredstava iz stava 3 alineja 2 ovog člana imaju nevladine organizacije i druga pravna i fizička lica čije su djelatnosti, odnosno aktivnosti usmjerene na očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta. (Član 2, alineja 5)

Podsticaj i podršku zaštiti, razvoju i afirmaciji posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih i etničkih zajednica u Crnoj Gori, u oblasti nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta, kao i zaštiti i unaprjeđivanju manjinskih prava i sloboda, Fond ostvaruje putem finansiranja i sufinansiranja kvalitetnih projekata/programa značajnih za manjinske nacionalne zajednice i njihove individualne i kolektivne pripadnike/ce.

Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore je u 2016. godini dva puta raspisivao konkurs za raspodjelu sredstava projektima.

I RASPODJELA SREDSTAVA FONDA ZA 2016. GODINU

U prvoj raspodjeli za sredstva Fonda konkurisalo je 278 projekata, sa zahtjevima za finansijsku podršku u ukupnom iznosu od 1.924.996,08€. Zbog neispunjavanja formalno - pravnih uslova iz procedure odlučivanja eliminisano je 74 projekta. Zbog nedovoljnog broja bodova raspodjelom nije obuhvaćen 91 projekat. Od 204 projekta koji su ispunili konkursne uslove, finansijskom podrškom obuhvaćeno je 113 projekata, sa ukupnim iznosom od 600.000,00 €.

Prosječan iznos finansijske podrške Fonda projektima u I raspodjeli za 2016. godinu iznosi 5.310,00€.

r/b	Naziv projekta	Naziv nosioca projekta	Bodovi	Odobreni iznos sredstava
1.	<i>Tv serijal "Srpska kultura u Crnoj Gori i region"</i>	NVO Kulturna scena	97	19.600,00€
2.	<i>Informativni portal Roma i Egipćana</i>	NVO Informativni centar Roma i Egipćana	94	5.000,00€
3.	<i>I Bošnjačka smotra folklora - Petnjica 2016</i>	KUD Bihor	93	2.000,00€
4.	<i>Očuvanje etničke posebnosti kroz saradnju i povezanost sa nacionalnim organizacijama u regionu</i>	Srpski nacionalni savjet Crne Gore	92,5	22.700,00€
5.	<i>Romski kulturni centar - dođite i upoznajte nas</i>	NVO Romski kulturni centar	92	6.500,00€
6.	<i>Radio Roma</i>	NVO Udruženje Roma Crne Gore	91	14.000,00€
7.	<i>Bošnjačke novine</i>	Bošnjački informativni centar BICENT	91	13.000,00€
8.	<i>Hrvatsko-slovački dodiri</i>	NVO Crnogorsko-Slovačko prijateljstvo (NVO CSP)	91	4.000,00€
9.	<i>Digitalna antologija "Hrvatsko pjesništvo Boke Kotorske"</i>	Dijana Milošević	91	2.000,00€
10.	<i>Informativni program Srpske televizije</i>	NVO Društvo za ravnopravnost i toleranciju	90	24.000,00€
11.	<i>Izdavačka djelatnost</i>	Srpski nacionalni savjet Crne Gore	90	24.000,00€
12.	<i>Portal Srpske novine Crne Gore</i>	Srpski kulturni centar Stefan Nemanja	90	12.050,00€
13.	<i>Radio serijal "Bisernica"</i>	NVO Bisernica	90	11.250,00€
14.	<i>Monitoring ukupne medijske scene u Crnoj Gori sa posebnim osvrtom na Javni RTV servis</i>	Bošnjački savjet u Crnoj Gori	90	10.000,00€
15.	<i>Časopis Hrvatski glasnik</i>	Hrvatsko građansko društvo Crne Gore	90	8.000,00€
16.	<i>Časopis Almanah</i>	Almanah	90	7.500,00€
17.	<i>Susretanje islama i hrišćanstva- zajednički izazovi, perspektive- međureligijski razgovori u cilju smanjenja islomofobije i drugih vjerskih predrasuda, te afirmacija</i>	NVO Udruženje za pomoć marginalizovanim licima i grupama	90	7.500,00€

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2016. godini

	<i>vjerskog identiteta između vjerskog sklada Muslimana Crne Gore u zajednici</i>			
18.	<i>Revija Forum</i>	Forum Bošnjaka	90	5.000,00€
19.	<i>Veče Iftara tokom mjeseca Ramazana</i>	NVO Mladi Romski pokret	90	5.000,00€
20.	<i>I oni su dio nas</i>	Romska duša	90	5.000,00€
21.	<i>Tradicijska kultura Hrvata Boke</i>	Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore	90	4.500,00€
22.	<i>Istraživanje o stavovima i percepciji građana o karakteristikama Muslimana u Crnoj Gori kao platforma za kreiranje održivih politika – I dio</i>	Marija Bulatović	90	4.500,00€
23.	<i>Fešta od Rogača</i>	NVO HKZ Dux Croatorum	90	4.400,00€
24.	<i>Stvaraoci u studiju</i>	Radio Elita	90	4.000,00€
25.	<i>Glavni projekat Gradske multietničke info kuće Dva rješenja: fiksni i prenosivi objekat/druga faza projekta</i>	Elvira Muzurović	90	3.000,00€
26.	<i>Pribavljanje nove narodne nošnje - Obnova dotrajale narodne nošnje</i>	KUD Koha	90	2.500,00€
27.	<i>Sačuvati od zaborava kulturu bošnjačkog naroda</i>	Isad Smailović	90	1.700,00€
28.	<i>Upoznajmo sebe</i>	Art centar Petnjica	90	1.000,00€
29.	<i>Čardak II</i>	Centar za regionalnu saradnju	89	10.000,00€
30.	<i>Kroz muziku i igru ostvariti snove</i>	Ramo Machtolf	89	5.000,00€
31.	<i>Djeca uče od djece</i>	Tv Boin	89	4.000,00€
32.	<i>Informativni program Srpskog radija</i>	NVO Društvo za ravnopravnost i toleranciju	88	23.000,00€
33.	<i>Grafički dizajn suvenira sa Bošnjačkim nacionalnim obilježjima</i>	Adela Zejnilović	88	4.000,00€
34.	<i>Monitoring zastupljenosti Bošnjaka u državnim institucijama Crne Gore</i>	Fahreta Tahirović	88	4.000,00€
35.	<i>Kulturne manifestacije povodom nacionalnog praznika Albanaca Dana zastave – 28. novembar</i>	Nacionalni savjet Albanaca u Crnoj Gori	87,5	15.000,00€
36.	<i>Osobenosti oblasti Keljmenđija</i>	NVO Horizonti	87,5	7.200,00€
37.	<i>Ostvarivanje Ustavom zajemčenih prava pripadnika manjinskog muslimanskog naroda Crne Gore</i>	Matica Muslimanska	87,5	6.500,00€

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2016. godini

	<i>(član 79 Ustava)</i>			
38.	<i>Ekonomsko socijalni i društveni status i položaj Muslimana Crne Gore</i>	Kadrija Kurpejović	87,5	2.500,00€
39.	<i>Pravna i psihološka pomoć bošnjačkim ženama koje su bez zanimanja</i>	Elvis Šutković	87,5	1.500,00€
40.	<i>Muzički CD album izvorne muzike Tradicional</i>	Esad Merulić	87	4.650,00€
41.	<i>Romski bal 2016</i>	Koalicija NVO Romski forum za Integracije	87	4.000,00€
42.	<i>Boka kao vječna inspiracija</i>	HKD Tomislav	87	3.050,00€
43.	<i>Dan hrvatskog pjesništva Boke u Zadru</i>	Marina Bogdanović	87	2.000,00€
44.	<i>Portal za kulturu Bošnjaka Bihora</i>	Ervin Duraković	87	1.500,00€
45.	<i>Festival priče – Zavičajne staze – Bihor 2016 Bihorski Kazivar</i>	NVO CK - Bihor	86	6.150,00€
46.	<i>Kalimera Poetike 2016</i>	SHAI Art Club	86	3.750,00€
47.	<i>Nabavka opreme za folklorni ansambl HNV-a</i>	Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore	86	2.350,00€
48.	<i>Identitet i nasljeđe kroz građansku edukaciju u uslovima evropskih integracija i globalizacije</i>	Elez Osmanović	86	2.000,00€
49.	<i>Srpske igre i pjesme iz Pljevaljskog kraja</i>	Kulturno umjetničko društvo Pljevlja	86	2.000,00€
50.	<i>Radio Dux i portal www.radiodux.me</i>	HKZ Dux Croatorum	85	24.000,00€
51.	<i>Gusle u srpskoj tradiciji i kulturi</i>	Srpski kulturni centar Stefan Nemanja	85	14.000,00€
52.	<i>Radio serijal Svetinje Srpske pravoslavne crkve</i>	Društvo srpskih domaćina Crne Gore	85	11.900,00€
53.	<i>Sevdalinka u klapskom izvođenju</i>	Mirheta Gačević	85	8.000,00€
54.	<i>Plavske džamije – dragocjeni biseri naše arhitekture – (očuvanje i unaprjeđenje tradicionalnog ambijenta)</i>	Odbor Islamske zajednice Plav	85	7.500,00€
55.	<i>Naučni simpozijum: Značajne ličnosti u toku istorije u oblastima Plava i Gusinja; Organizovanje tradicionalnog narodnog skupa Dobrodošli u albanske Alpe Vusanje 2016</i>	Albanski Alpi	85	7.100,00€
56.	<i>“Ženo, ruke ti se pozlatile” - iz riznice tradicije i običaja</i>	Edina Muhović	85	5.500,00€

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2016. godini

	<i>Muslimana u Crnoj Gori</i>			
57.	<i>Objavljivanje knjige "Tuzi i Tuzani kroz sliku i vrijeme"</i>	NVO Udruženje za izgradnju i očuvanje vjerskih objekata – Šeher, Tuzi - Podgorica	85	5.000,00€
58.	<i>Očuvanje i razvoj nacionalnog, kulturnog i jezičkog identiteta Muslimana u Crnoj Gori</i>	Mustafa Bektešević	85	4.500,00€
59.	<i>Bošnjačka dijaspora</i>	Ašir Beganović	85	4.000,00€
60.	<i>Nacionalni identitet Muslimana u Crnoj Gori</i>	Murat Međedović	85	4.000,00€
61.	<i>Očuvanje i razvoj nacionalnog identiteta – promocija istorije, kulture, jezika i drugih obilježja nacionalnog identiteta RE populacije istraživanjem i objavljivanjem publikacije o pripadnicima/cama RE populaciji na teritoriji opštine Nikšić</i>	Sokolj Beganaj	85	4.000,00€
62.	<i>Hrvatski kulturni korner Kad se pjesma dobrom ispjeva</i>	Zajednica Hrvata i Prijatelja	85	4.000,00€
63.	<i>Dani Njegoševi 2016</i>	Književno društvo Njegoš	85	3.900,00€
64.	<i>Bihorski lirik, dokumentarni film o Ismetu Rebronji</i>	Bogić Rakočević	85	3.500,00€
65.	<i>Istraživanje: Malesija kroz objektiv vodiča početkom XX vijeka</i>	Nikola Camaj	85	3.500,00€
66.	<i>Bošnjaci u zadnjih sto godina</i>	Alma Borančić	85	3.300,00€
67.	<i>Takmičenje mladih recitatora 2016</i>	Fondacija Studenti	85	3.300,00€
68.	<i>Položaj Albanaca pred integrisanje Crne Gore u Evropsku zajednicu</i>	(NVO Globalna mreža albanske žene)	85	3.200,00€
69.	<i>Upoznavanje sa vrijednostima nacionalnog identiteta</i>	(NVO Novi Horizonti)	85	3.000,00€
70.	<i>Izdavanje romana "Elma i vrh igle"</i>	Rasim Gutić	85	2.600,00€
71.	<i>Bošnjaci u kulturno-historijskom kontekstu</i>	Sead Šahman	85	2.300,00€
72.	<i>Vakufi Bijelog Polja – Vjerski i kulturni značaj za opstanak Bošnjaka u Bijelom Polju</i>	Izet Hadžibulić	85	2.400,00€
73.	<i>Ulcinj, u monumentima – portretima – događajima</i>	Ismet Karamanaga	85	2.000,00€
74.	<i>Monografija Husaja Rožaja (Pleme Ljajci) Objavljivanje knjige</i>	(Hadži Ljajči)	85	2.000,00€
75.	<i>Očuvanje kulture i tradicije Bošnjakinja u Bijelom Polju</i>	Elida Mahmutović	85	1.300,00€

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2016. godini

76.	<i>Edukacija Bošnjaka o svojoj kulturi, nacionalnoj i etničkoj psoebnosti</i>	Rizo Badžić	85	1.000,00€
77.	<i>Antologija modernih albanskih pjesnika – prezentacija na crnogorskom jeziku – prevod i objavljivanje</i>	Qazim Muja	84,5	2.600,00€
78.	<i>Afirmacija mladih i očuvanje srpskog kulturnog identiteta kroz projekat izvorište – Nikšić 2016</i>	NVO Kulturni centar - Ćirilo	84	1.500,00€
79.	<i>Štampanje i dvije promocije romana "Porijeklo grijeha" beranskog književnika Braha Adrovića</i>	Braho Adrović	83,5	3.000,00€
80.	<i>Hrvatski kulturni korner "Riječ u kamenu, stihu i pokretu"</i>	Zajednica Hrvata i Prijatelja	83	3.000,00€
81.	<i>Zaštita i očuvanje kulturne baštine Bošnjaka: "Sačuvati živu riječ"</i>	Denis Bibuljica	83	2.200,00€
82.	<i>Časopis za kulturu, nauku i društvena pitanja Malesia</i>	Udruženje za kulturu i društvena pitanja Malesia	83	2.100,00€
83.	<i>Zbirka poezije "Tragovi"</i>	Besmir Aslanovic	83	1.800,00€
84.	<i>Bunari– kulturno i životno nasljeđe u Krajini</i>	Dželjalj Muja	83	1.800,00€
85.	<i>Sačuvati od zaborava kulturu bošnjačkog naroda</i>	Fuad Lukač	83	1.600,00€
86.	<i>Kule i gradovi</i>	Mirsad Koljenović	83	1.500,00€
87.	<i>Međunacionalni odnosi u Bijelom Polju sa posebnim osvrtom na odnose pripadnika crnogorskog i muslimanskog naroda</i>	Jonela Čoković	82,5	4.000,00€
88.	<i>Almanah (medijski) Muslimana u Crnoj Gori</i>	Senada Mulić	82,5	4.000,00€
89.	<i>Tradicija podgoričkih Muslimana na starim fotografijama</i>	Lejla Abdić - Đoković	82,5	4.000,00€
90.	<i>Srpski vez – tradicija na nov način</i>	Udruženje starih zanata i vještina i njegovanja nematerijalne kulturne baštine Nit – Podgorica	82,5	2.000,00€
91.	<i>Zlatni jubilej- godišnjica prve generacije albanskih učitelja iz Crne Gore, iz Hysni Zajmi</i>	(Redžep Kokaj)	82,5	1.200,00€
92.	<i>Tradicionalna odjeća i ručni rad Muslimana/ki u Crnoj Cori</i>	Medina Kolić	82	5.000,00€
93.	<i>Informativni Centar Žena Romkinja</i>	NVO Romsko Vrijeme	82	4.500,00€
94.	<i>Kulturno nasleđe Muslimana Crne Gore – internet prezentacija</i>	Elmedin Kurpejović	82	4.500,00€

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2016. godini

95.	<i>Ljudi i vrijeme - Reče mi moj otac</i>	Menduha Murić	82	4.000,00€
96.	<i>Gorska vila</i>	Ali Daci	82	3.500,00€
97.	<i>Objavljivanje 5 knjiga 1.Objavljivanje knjige poezije iz Konkursa knjižare ARTI za 2015. godinu 2.Objavljivanje knjige poezije posvećene Ulcinju od Nedžata Halimija 3.Objavljivanje knjige Jaha Kolarija 4.Objavljivanje knjige Usmena tradicija Šestana 5.Objavljivanje knjige poezije posvećene Ulcinju, od Arjana Kalaca</i>	Gazmend Čitaku	82	3.500,00€
98.	<i>Opremanje kulturnog centra</i>	Jasmin Kijamet	82	3.300,00€
99.	<i>Albanci Crne Gore u događajima jula 1991 u Sutormanu</i>	Hajredin Zeneli	82	3.100,00€
100.	<i>Okrugli sto Turistička valorizacija kulturnih monumenata u Opštini Ulcinj</i>	Daut Ceka	82	3.000,00€
101.	<i>Doprinos žena Bošnjakinja u očuvanju bošnjačke tradicije</i>	NVO Melek	82	2.300,00€
102.	<i>Zbirka poezije za djecu Vukovanje</i>	Milica Bakrač	82	1.500,00€
103.	<i>Čuvajmo svoje</i>	Alen Pljakić	82	1.100,00€
104.	<i>Bošnjačka kuća</i>	NVO NUR Bar	81	5.000,00€
105.	<i>Antologija Marko Miljanov</i>	Udruženje književnika Crne Gore Podgorica	81	4.500,00€
106.	<i>Srednji put u Islamu</i>	Rifat Ličina	81	2.800,00€
107.	<i>Objavljivanje zbirke brojeva časopisa za djecu "Talasi" u jednoj knjizi</i>	Aiše Đečbritaj	81	2.300,00€
108.	<i>Objekti prirodnog i kulturnog nasljeđa Plava i Gusinja</i>	Fljorin Preljvukaj	81	2.200,00€
109.	<i>Očuvanje kulturne baštine Bošnjaka šansa za ekonomski razvoj</i>	Semir Sijarić	81	1.100,00€
110.	<i>Štampanje i publikovanje romana »Majko zašto?" (drugi dio romana)</i>	Mirsada Šabotić	80,5	1.400,00€
111.	<i>Izrada nacionalne nošnje za muškarce i žene za KUD Maja e Karanfilit Vusanje</i>	Maja e karanfilit	80	9.350,00€
112.	<i>Put ka socijalnoj integraciji</i>	Balja Alija	80	4.500,00€
113.	<i>Promovisanje romske kulture u Nikšiću</i>	NVO RAE Nikšić	80	2.500,00€

r/b	Namjena podržanih projekata u I raspodjeli finansijskih sredstava za 2016. godinu	
1	Štampanje knjiga	19
2	Časopisi i novine	5
3	Istraživanja	11
4	Koncerti	3
5	Muzički CD	1
6	Nabavka nacionalnih simbola, instrumenata i druge opreme	5
7	TV emisije	3
8	Radio emisije	6
9	Izložbe starih predmeta i umjetničkih radova	6
10	Folklorne aktivnosti	4
11	Dokumentarni film	2
12	Manifestacije kulturno-zabavnog karaktera	13
13	Manifestacije vjerskog karaktera	2
14	Internet portali	7
15	Okrugli stolovi, simpozijumi, predavanja, konferencije, naučni skupovi, seminari, tribine, edukativne radionice	24
16	Sanacione i rekonstruktivne intervencije na kulturno-istorijskim objektima	1
17	Nije potpisan Ugovor	1

II RASPODJELA SREDSTAVA FONDA ZA 2016. GODINU

U drugoj raspodjeli za sredstva Fonda konkurisalo je 199 projekata, sa zahtjevima za finansijsku podršku u ukupnom iznosu od 1.289.560,52€. Zbog neispunjavanja formalno - pravnih uslova iz procedure odlučivanja eliminisano je 107 projekata. Zbog nedovoljnog broja bodova raspodjelom nije obuhvaćeno 30 projekta, od 92 projekta koji su ispunili konkursne uslove, finansijskom podrškom obuhvaćeno je 62 projekta, sa ukupnim iznosom od 312.100,00€.

Prosječan iznos finansijske podrške Fonda projektima u II raspodjeli za 2016. godinu iznosi 5.034,00€.

r/b	Naziv projekta	Naziv nosioca projekta	Bodovi	Odobreni iznos sredstava
1.	<i>Kolektivni sunet</i>	Adis Kučević	95	4.000,00€
2.	<i>Štampanje VII izdanja časopisa Alav</i>	Romski kulturni centar	93	7.200,00€
3.	<i>Tolerancija i vjerski suživot kod Albanaca</i>	NVO Horizonti	92,5	4.700,00€
4.	<i>Finalizacija- Muzički cd album izvorne muzike Tradicional</i>	Esad Merulić	92	1.850,00€
5.	<i>Sejdefa 2 - Najljepše izvorne pjesme Muslimana Crne Gore</i>	Centar za regionalnu saradnju	91	8.000,00€
6.	<i>Proslava Svjetskog dana Roma</i>	NVO Udruženje Roma Crne Gore	91	7.500,00€
7.	<i>Afirmacija posebnosti identiteta bošnjačkog naroda u Crnoj Gori kroz okrugle stolove i radionice</i>	Hilda Kočan	91	4.250,00€
8.	<i>Izdavačka djelatnost</i>	Srpski nacionalni savjet Crne Gore	90	18.300,00€
9.	<i>Bosanski jezik u Crnoj Gori, zakonski okvir, i njegova implementacija u obrazovni program osnovnih i srednjih škola</i>	Bošnjački savjet u Crnoj Gori	90	11.000,00€
10.	<i>Glas ravnopravnosti</i>	NVO Kulturna scena	90	9.000,00€
11.	<i>Očuvanje i unapređenje vjerskog identiteta kod omladine</i>	Musić Ramija	90	2.500,00€
12.	<i>Značaj obrazovanja</i>	Halim Redžepagić	89	5.000,00€
13.	<i>Objelodanjivanje istorije Ulcinja</i>	Fondacioni Lika	89	3.000,00€
14.	<i>Gostovanje akademskog zbora Concordia discors</i>	Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore	89	2.700,00€
15.	<i>Srpske novine</i>	NVO Društvo za ravnopravnost i toleranciju	88	24.750,00€

16.	<i>Serijali srpske televizije</i>	NVO Društvo za ravnopravnost i toleranciju	88	22.000,00€
17.	<i>Dan učitelja - 7 Mart i opremanje škola sa lektirama na albanskom jeziku</i>	Nacionalni savjet Albanaca u Crnoj Gori	88	18.000,00€
18.	<i>Radio Dux i portal www.radiodux.me</i>	NVO Hrvatska krovna zajednica Dux Crotaorum Radio Dux	88	9.000,00€
19.	<i>"I mi da znamo"</i>	NVO Romi u usponu	88	2.000,00€
20.	<i>Očuvanje srpskog identiteta</i>	Srpski nacionalni savjet Crne Gore	87.5	18.000,00€
21.	<i>Škola mandoline</i>	Ivo Brajak	87	4.500,00€
22.	<i>Kulturno-istorijsko nasljeđe Bošnjaka po regijama- sličnosti i razlike slikom i riječju</i>	Krnić Lejla	87	3.000,00€
23.	<i>Suvenir Bihor</i>	NVU Centar za seoski razvoj Petnjica	87	2.700,00€
24.	<i>Štrpci - sudski proces</i>	Velija Murić	87	2.500,00€
25.	<i>Časopis "Hrvatski glasnik"</i>	Hrvatsko građansko društvo Crne Gore	86	8.000,00€
26.	<i>"I ja želim da budem pismena Romkinja"</i>	Čekić Anesa	86	5.000,00€
27.	<i>Okrugli sto na temu: "Nacionalni identitet Muslimana Crne Gore"</i>	Enisa Birno	86	4.500,00€
28.	<i>Objavljivanje knjige: "Ceremonijal svadbe u Hotima " autora Ljuiđa Dedvukaja</i>	Ljuiđ Dedvukaj	86	2.000,00€
29.	<i>Štampanje monografije Islamska epigrafika Plava i Gusinja</i>	Halil Markišić	86	1.200,00€
30.	<i>Web sajt: Romski savjet</i>	Uković Muhamed	85.5	2.000,00€
31.	<i>Hronika zločina II / Drugo dopunjeno izdanje</i>	Forum Bošnjaka Crne Gore	85	6.000,00€
32.	<i>Savremeno likovno stvaralaštvo Muslimana u Crnoj Gori</i>	Suada Drpljanin	85	5.300,00€
33.	<i>Od Akova do Bijelog Polja</i>	Mirza Mulić	85	3.000,00€
34.	<i>(Demokratija i albanske</i>	Ćani Osmani	85	3.000,00€

	<i>političke partije u Crnoj Gori (istraživanje)</i>			
35.	<i>Kotorski i Dubrovački biskup Pavao Butorac-Život i djelo</i>	Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore	85	3.000,00€
36.	<i>Poetska sehara - Dok bihorske vode teku - Faiz Softić</i>	NVO Centar za kulturu Bihor Petnjica	85	2.500,00€
37.	<i>Islam - suživot i tolerancija</i>	NVO Veliko srce Baro Ilo	85	2.500,00€
38.	<i>Srpsko narodno blago</i>	Društvo ljubitelja knjige Feniks Podgorica	85	1.600,00€
39.	<i>Islamska edukacija mladih</i>	Krasnić Emir	85	1.600,00€
40.	<i>Kulturna tradicija i baština Muslimana Bijelog Polja</i>	NVO »Forum za društveno-ekonomski i nacionalni status i položaj Muslimana«	84	4.000,00€
41.	<i>Monografija Umjetnika Đerđ Noc Martini</i>	Art Club	84	3.800,00€
42.	<i>Od Igala do Ulcinja</i>	Majda Mučić	84	3.500,00€
43.	<i>Riznica muslimanske kulture Bijelog Polja</i>	Mirza Lukač	84	3.000,00€
44.	<i>Osmi broj časopisa "Osvit glas Muslimana Crne Gore"</i>	Matica Muslimanska Crne Gore	83	4.500,00€
45.	<i>Koliko Bošnjaci (NE) znaju o sebi</i>	Agović Almir	83	3.000,00€
46.	<i>Očuvanje nacionalnog i etničkog identiteta Muslimana u Crnoj Gori</i>	Enver Međedović	83	2.900,00€
47.	<i>Bajram kod Bošnjaka</i>	Irfan Ćorović	83	1.300,00€
48.	<i>Doprinos muslimana (Bošnjaka i Albanaca) multietničkoj Crnoj Gori</i>	Cerk- Centar za edukaciju i razvoj kulture	82	4.000,00€
49.	<i>Položaj Muslimana u Crnoj Gori - istraživanje</i>	Mileta Radovanović	82	3.800,00€
50.	<i>Istraživačka, naučna i promotivna djelatnost paganskog kulturnog nasljeđa u Krajini, u potpunosti nepoznato do danas</i>	Arben Berjaši	82	3.000,00€
51.	<i>Foto knjiga kulturnog</i>	Amel Pilica	82	2.700,00€

	<i>identiteta Bošnjaka u Crnoj Gori</i>			
52.	<i>Očuvanje i afirmacija kulturnog identiteta Muslimana Crne Gore</i>	Alma Adrović	82	2.500,00€
53.	<i>Opis mjesta / albanskih oblasti u Crnoj Gori, od istorijskog i kulturnog značaja, preko fotografija</i>	Albert Camaj	82	2.050,00€
54.	<i>Od Kvarnera pa do lijepe Boke</i>	Poly Gjurgjević	82	2.000,00€
55.	<i>Korjeni</i>	Gani Karamanaga	81.5	2.000,00€
56.	<i>Uloga i položaj Albanaca u Crnoj Gori</i>	Ljuan Hasađekaj	81	4.700,00€
57.	<i>Bošnjačka kultura</i>	Mersida Hoti	81	2.500,00€
58.	<i>Sačuvati od zaborava kulturu bošnjačkog naroda</i>	Selvir Mujanović	81	1.500,00€
59.	<i>Očuvanje tradicije i kulture Bošnjakinja u Bijelom Polju</i>	Jasmin Šabović	81	1.300,00€
60.	<i>Dva autorska djela</i>	Hajro Uljčinaku	80.5	2.000,00€
61.	<i>Identifikacija i turistička valorizacija prirodnih monumenata i kulturnih objekata u oblasti Ana e Maljit</i>	Nazmir Sulja	80	3.400,00€
62.	<i>Prezentacija kulturnog nasljeđa Hrvata Boke Kotorske Hvaru i Hvara Boki Kotorskoj</i>	Marijo Brguljan	80	2.000,00€

r/br	Namjena podržanih projekata u II raspodjeli finansijskih sredstava za 2016. godinu	
1	Štampanje knjiga	13
2	Časopisi i novine	4
3	Katalozi, brošure	2
4	Dokumentarni film	2
5	Muzički CD	2
6	TV emisije	1

7	Radio emisije	2
8	Izložbe starih predmeta i umjetničkih radova	4
9	Koncerti	3
10	Manifestacije kulturno-zabavnog karaktera	6
11	Manifestacije vjerskog karaktera	1
12	Internet portali	1
13	Okrugli stolovi, simpozijumi, predavanja, konferencije, naučni skupovi, seminari, tribine, edukativne radionice	15
14	Istraživanja	6

Tokom 2016. godine za sredstva Fonda konkurisalo je 477 projekata, sa zahtjevima za finansijsku podršku u ukupnom iznosu od 3.214.556,60€. Zbog neispunjavanja formalno - pravnih uslova iz procedure odlučivanja eliminisan je ukupno 181 projekat. Zbog nedovoljnog broja bodova raspodjelom nije obuhvaćen 121 projekat. Od 296 projekata koji su ispunili konkursne uslove, finansijskom podrškom obuhvaćeno je 175 projekata sa ukupnim iznosom od 912.100,00€.

Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava je tokom 2016. godine raspodijelio ukupno 912.100,00€ za projekte koji se bave očuvanjem i razvojem nacionalne i etničke posebnosti, unaprijeđenja kulturnog identiteta i baštine, razvoja jezičkog identiteta i unaprijeđenje vjerskog identiteta manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori, kao i zaštitom i unaprjeđivanjem manjinskih prava.

Prosječan iznos finansijske podrške Fonda po podržanom projektu u 2016. godini iznosi 5.212,00€.

U okviru informisanja pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica putem štampanih i elektronskih medija u Crnoj Gori u 2016. godini, najveći broj njih se, kao i u prethodnom periodu, finansira/sufinansira iz sredstava Fonda: Radio Elita, TV Boin, časopis Malesia, Bošnjačke novine, časopis Almanah, Revija Forum, časopis Hrvatski glasnik, Radio Dux i portal www.radiodux.me, časopis Osvit - glas Muslimana Crne Gore, Informativni portal Roma i Egipćana, Radio Roma, časopis Alav, web sajt Romskog savjeta, Srpska TV, Srpski radio, portal www.srpskenovinecg.com.

Stručna služba Fonda vrši monitoring i evaluaciju realizacije projekata koje je finansirao ili sufinansirao Fond, praćenje dinamike realizacije i dinamike trošenja sredstava, kao i izvještavanje o eventualnom nenamjenskom ili neracionalnom trošenju sredstava iz podrške Fonda.

Ugovorima o finansiranju/sufinansiranju finansijskom podrškom Fonda obuhvaćenih projekata, Fond je obavezao korisnike njegovih sredstava da Stručnoj službi Fonda dostavljaju izvještaje o realizaciji projekata, kako fazne, tako i konačne, koji su potkrijepljeni validnom finansijskom dokumentacijom kojom se dokazuje opravdanost trošenja sredstava. Pored toga, korisnici su obavezni da im izvještaji budu potkrijepljeni i audio-vizuelnom dokumentacijom, kao i dokazima o medijskoj praćenosti manifestacija podržanih sredstvima Fonda.

Fond je obavezao korisnike njegovih sredstava da obavještavaju Stručnu službu Fonda o datumima i mjestima održavanja manifestacija u okviru realizacije podržanih projekata, a svoju Stručnu službu da, u okviru monitoringa realizacije projekata, na takve manifestacije delegira svoje predstavnike. Stoga predstavnici Fonda redovno prisustvuju veoma raznorodnim i mnogobrojnim manifestacijama diljem Crne Gore, koje su finansirane sredstvima Fonda. Predstavnici Fonda imali su priliku da prisustvuju prezentacijama i promocijama umjetničkih, stručnih i naučnih tvorevina pripadnika manjinskih nacionalnih zajednica, podržanih sredstvima Fonda, u susjednim državama, u njihovim veoma respektabilnim institucijama.

Fond na svom web sajtu www.fzm.me redovno ažurira podatke o korisnicima sredstava Fonda, odnosno o realizaciji njihovih projekata, ocjeni njihovih narativnih i finansijskih izvještaja, kao i statističke podatke za svaku raspodjelu pojedinačno od 2008. godine.

U maju 2016. godine Fond je na promotivnom štandu 11. Međunarodnog sajma knjiga i obrazovanja u Podgorici, kao i na 61. Međunarodnom beogradskom sajmu knjiga u oktobru, izložio književna djela koja su korisnici sredstava Fonda, pripadnici manjinskih nacionalnih zajednica, objavili na svojim jezicima, zahvaljujući finansijskoj podršci Fonda. Takođe, u saradnji sa Međunarodnim podgoričkim sajmom knjiga i obrazovanja, Fond je prezentovao 6 naslova na Međunarodnom sajmu knjiga u Pekingu, u avgustu 2016:

- *Epska poezija Muslimana (izbor)*, Bijelo Polje, 2015.
- *Pjesme o Romima*, Sokolj Beganaj, Podgorica, 2012.
- *Staropodgoričanin*, Ranislav Ačković, Podgorica, 2016.
- *Epika Murata Kurtagića*, Zlatan Čolaković, Podgorica - Cetinje, 2015.
- *Hrvatsko građansko društvo Crne Gore*, Dario Musić, Kotor, 2013.
- *Razmišljanje je forma (monografija)*, Rudi Goga, Ulcinj, 2014.

U toku 2016. godine Fond je upotpunio svoju riznicu priznanja dobijenih za podršku očuvanju i zaštiti manjinskih i nacionalnih zajednica, i to:

- 1) Zahvalnica za finansijsku podršku projektu „Bošnjaci u kulturno – historijskom kontekstu” – Sead Šahman, jul, 2016. godine.
- 2) Zahvalnica za finansijsku podršku projektu „Gorska vila”- Ali Daci, Rožaje, novembar, 2016. godine.

Na planu unaprijeđenja administrativnih kapaciteta Stručne službe, Fond je u toku 2016. godine zaposlio dva Samostalna savjetnika za evaluaciju i monitoring projekata podržanih finansijskim sredstvima Fonda.

6. CENTAR ZA OČUVANJE I RAZVOJ KULTURE MANJINA CRNE GORE - CEKUM

Centar za očuvanje i razvoj kultura manjina Crne Gore je jedinstvena ustanova koja je osnovala Vlada Crne Gore sa ciljem unapređenja manjinskih prava u oblasti kulture i afirmacije multikulturalizma – suživota kao jedne od temeljne vrijednosti savremene Crne Gore. Po tome je ovo jedinstvena institucija ne samo u zemlji, već i u regionu i šire. Upravo, sadržaj, projekti, aktivnosti koji predstavljaju suživot je osnovai suština cjelokupne koncepcije rada ove ustanove. CEKUM je u 2016. godini kroz svoje programe radio na tome da uzdigne unapređenje prava manjinskih naroda u oblasti kulture i kulturnog nasleđa manjinskih naroda koji žive u Crnoj Gori. Kako je kultura je najčvršća i najinspirativnija osnova za povezivanje naroda u tom smislu su kreirani i programi koje ova ustanova promovise u zemlji i regionu. Poseban akcenat se stavlja na očuvanje kulturnog nasljeđa.

Veče klapa Crne Gore

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u KIC-u Budo Tomović organizovao je Koncert klapa Crne Gore na kome je učestvovalo 11 klapa iz Tivta, Kotora, Ulcinja, Bude, Podgorice i Berana: Jadran, Harmonija, Veterani vazda mladi, Ligatura, Bisernice Boke Stradioti, Jedinstvo, O'Dive belcanto, Maris, Bokeljski mornari, Alata, Assa voce. Koncert je održan 29. 01. 2016. godine u prepunoj sali KIC-a Budo Tomović. Kako je ovaj program izazvao veliko interesovanje Centar će i narednih godina na početku svake godine organizovati ovo veče u Podgorici i drugim gradovima Crne Gore.

Promocija romana Dijane Tiganj iz Petnjice: "A vrijeme ide dalje"

U organizaciji Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore, promovisan je prvijenac studentkinje nikšićkog Filozofskog fakulteta Dijane Tiganj iz Petnjice, roman „A vrijeme ide dalje“. Roman je promovisan u podgoričkoj Narodnoj biblioteci „Radosav Ljumić“, a o djelu su govorili književni kritičar i publicista Vlatko Simunović, profesor Filozofskog fakulteta u Nikšiću Draško Došljak, Ksenija Rakočević, asistentkinja na Odsjeku za Crnogorski jezik Filozofskog fakulteta, kao i autorka romana. Promocija je održana 23. 02. 2016. godine.

Koncert klasične muzike "Multi art"

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u okviru svojih aktivnosti, organizovao je koncert klasične muzike "Multi art". Svojim muzičkim bravurama publici su se predstavili naši poznati izvođači čije muzičko umijeće je prepoznato ne samo kod nas nego i izvan granica naše zemlje. U muzičko druženje publiku je uveo Vili Ferdinandi, naš poznati violinista, u pratnji pijaniste Davora Novaka. Izveli su „Poskočicu“ od Nikole Hercigonje, kompoziciju „La Capricieuse“ od Edvarda Elgara, engleskog kompozitora kasnog romantizma. Zatim je nastupio Duo Desančić (violina) i Drljan (harmonika) koji već odavno uspješno nastupa u zemlji i inostranstvu sa numerama „Schindler's List“ i etno kompoziciju „Kraj tanana šadrvana“. Pijanistkinje Ana i Ida Muratagić su se predstavile sa kompozicijama koje su namjenski pisane za njihov duo, Burhana Čulića „Cvijete rumeni“ i

Vladimira Maraša „Halfmoon over Piazzola“. Koncert je održan u Crnogorskom narodnom pozorištu 29. 02. 2016. godine. Program je vodio Danijel Garić.

Promocija knjige „U vidokrugu humanizma“

O knjizi u kojoj je Luboder sabrao prikaze i osvrte na djela književnog stvaraoca, sakupljača djela usmene književnosti i humaniste Zaima Azemovića, govorili su prof. dr Draško Došljak i publicista Vlatko Simunović. Poručili su da je ona koristan izvor informacija i omogućava nam da jasno sagledamo jednog višedimenzionalnog stvaraoca koji je ostavio dubok trag u kulturi svog naroda i cijele Crne Gore. „Ponosan sam na ono što sam uradio. Posebno bih bio srećan ako bi ova knjiga makar malo doprinijela boljem vrjednovanju djela Zaima Azemovića. Siguran sam da su ovo samo počeci revalorizacije njegovog stvaralaštva“, kazao je priređivač monografije „U vidokrugu humanizma“ Salko Luboder. Dr Draško Došljak istakao je da je Salko Luboder uložio ogroman trud i čitaocima ponudio dragocjenu knjigu. Vlatko Simunović je podsjetio da je Salko Luboder imao privilegiju da se još od studentskih dana druži sa Zaimom Azemovićem. – Iskazujući knjigom „U vidokrugu humanizma“ poštovanje prema djelima i životu čovjeka grandioznog stvaralačkog potencijala, on dostojno se odužio svom prijatelju. Na promociji knjige „U vidokrugu humanizma“, bio-bibliografije i prikaza književnog djela Zaima Azemovića, autora Salka Lubodera Salka Lubodera, pročitana je i osvrta na ova djela književnika Bogića Rakočevića, koji je bio odsutan, te nije mogao lično saopštiti svoje izlaganje. Medijator večeri bila je Vesna Šoškić, a organizator promocije Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina, veče je održano 03. 03. 2016. godine.

Međunarodni dan Roma - autorsko veče Sokolja Beganaja

Povodom 8. aprila koji se obilježava kao Dan Roma, Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina je 05. 04. 2016. godine organizovao Autorsko veče romskog pisca Sokolja Beganaja, koji živi i radi u Crnoj Gori. O autoru i njegovom djelu su govorili Tamara Živanović, koleginica Sokolja Beganaja, Zuvdija Hodžić, akademik i Vlatko Simunović, književni kritičar. Moderator večeri je bila Vesna Šoškić. Ovaj program je održan u biblioteci „Radosav Ljumović“ u Podgorici. Sokolj Beganaj prvi je Rom koji je završio fakultet u Crnoj Gori i zaposlio se u nekom od državnih organa. Svojoj djeci i sunarodnicima on je ličnim primjerom pokazao da je školovanje nužnost za uključ enje u društvo i preduslov za bolji život. Zuvdija Hodžić je rekao da se svako ko pročita knjigu „Obrazovanje jednog Roma“ Sokolja Beganaja mora diviti snazi njegovog duha. – S literarnim darom, potvrđenim pisanjem drama „Magistar metle“, „Romska svadba“ i „Moj dnevnik“, Sokolj je progovorio i o sebi i najbližima. Ko pročita ispovijest Sokolja Beganaja, sigurno će se zapitati kako je poslije „svih muka“, ispita položenih desetakom i fakultetske diplome nastavio da mete nikšićke ulice sa istim elanom i platom, istim odnosom i vjerom u ljude, u društvo koje je socijalnu pravdu i jednakost proklamovalo kao temelj svog postojanja. Danas Sokolj Beganaj radi u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava.

CEKUM je povodom Međunarodnog dana Roma finansijski pomogao i Romski savjet u Crnoj Gori da tradicionalno obilježi proslavom Dan Roma. Proslava je održana u Podgorici.

Omaž reditelju Huseinu Batu Dukaju

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u saradnji sa KIC-om Malesija Tuzi, organizovao je 19. 04. 2016. godine u Tuzima dokumentarno-filmski omaž posvećen preminulom reditelju Huseinu Batu Dukaju. Prvi diplomirani reditelj Televizije Crne Gore, završio je Fakultet dramskih umjetnosti u Beogradu 1985. i iste godine započeo plodan stvaralački angažman u TVCG. Sa Centrom za očuvanje i razvoj kulture manjina uradio je brojne projekte, koncerte, emisije, kolažne program, dokumentarne filmove od kojih su najpoznatiji o Ćamilu Sijariću, Viktoru Vidi, Saitu Orahovu. Dokumentarni film o životu i djelu Huseina Bata Dukaja je realizovao Centar u saradnji sa RTCG, uz scenario Bogića Rakočevića i Derviša Selhanovića, reditelja Saše Terzića.

Sajam knjiga u Podgorici

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore je i ove godine učestvovao na XI Međunarodnom podgoričkom sajmu knjiga, koji se održao 9-15. maj 2016. godine. Centar već sedmu godinu za redom imao svoj štand. Na sajmu su predstavljena brojna izdanja Centra za očuvanje kulture manjina, koji ima bogatu izdavačku djelatnost, te u svojoj biblioteci Sinteze broji već petnaest izdanja knjiga, i časopis KOD koji izlazi dva puta godišnje, kao i nekoliko drugih publikacija. Pored svojih, Centar je izlagao i knjige drugih izdavača i pojedinaca manjinskih naroda. Na štandu su bila izložena dijela pojedinaca i izdavačkih kuća svih naroda koji žive u Crnoj Gori. Nakon sedam godina učestvovanja na Sajmu knjiga zajednički štand se pokazao kao dobro rješenje, jer je na jednom mjestu prikazana izdavačka djelatnost i književna djela koja su izdanja različitih izdavačkih kuća i književnika, objedinjeni na jednom mjestu.

Premijera dokumentarnog filma "Mome narodu"

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u Galeriji Centra za kulturu u Ulcinju organizovao je premijeru dokumentarnog filma "Mome narodu", o poznatom piscu našeg doba Esadu Mekuliju. Film je prikazan u galeriji Centra za kulturu Ulcinj 06. 05. 2016. godine, a premijeri je prisustvovao ministar za ljudska i manjinska prava, predstavnici Centra i Albanskog savjeta u Crnoj Gori, veliki broj građana, poznanika, poštovaoca života i djela Esada Mekulija kao i rođaci. Film je rađen u koprodukciji sa RTCG, scenarista je Zuvdija Hodžić, koscenarista Dr Derviš Selhanović, urednik Bogić Rakočević i reditelj Saša Terzić. Scene filma su snimane u Crnoj Gori, Kosovu i Albaniji i titlovan je na Albanskom jeziku.

Esad Mekuli (1916-1993), Mekuli je rođen 1916. godine u Plavu. U rodnom gradu je "proveo djetinjstvo i mladost, za zavičaj i Crnu Goru bio je i kao čovjek, i kao pjesnik, trajno i najprisnije vezan" - zapisuje Zuvdija Hodžić - u Crnoj Gori je objavio i prve stihove. Dobitnik je i Trinaestojulske nagrade, bio član Crnogorske akademije nauka i umjetnosti (do osnivanja Kosovske Akademije čiji je prvi predsjednik). Preveo je na albanski jezik "Gorski vijenac", djela pisaca Lalića, Zogovića, Asanovića, i druge značajnije crnogorske pisce i pjesnike, pisao o Crnoj Gori.

Veliki etno koncert u Bijelom Polju

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore organizovao je 30. 05. 2016. godine tradicionalnu manifestaciju "Bogastvo različitosti", koja se 2016. godine održavala pod motom "CO LIFE – suživot" a posvećena je jubileju 10 godina obnove nezavisnosti Crne Gore. U prepunoj sali bjelopoljskog Centra za kulturu, prisutnima se obratio direktor CEKUM-a. U ime Vlade Crne Gore i resornog ministarstva, ministar za ljudska i manjinska prava, pozdravio je prisutne, istakavši da na svom prostoru Crna Gora spaja različitosti i vezuje ih u postojanu cjelinu – osnovu naših snaga i zajedničku baštinu. Na koncertu Co life – suživot, koji je posvećen deceniji od obnove crnogorske nezavisnosti, učestvovala su: KUD Tekstilac, KUD Ljepota Roma, KUD Vrelo Ibra, KUD Ramadan Šarkiće, AKUD Mirko Srzentić, Etno grupa „Teferidž“ iz Rožaja, Etno grupa "Etno Harmonija", Klapa "Veterani Vazda mladi", "Pljevaljski tamburaši", Ismet Agović i Haris Dacić, Nedžib Delić, Tanja Šeter, Aldin Avdijaj i bend, Esad Merulić. Voditeljka programa je bila Vanja Rakonjac. Program je prenosila TV Sun.

Promociju zbirke poezije mr Hadži Šabanija (Haxhi Shabani) „Amerika moja“

Centar za očuvanje i razvoj manjina Crne Gore i Narodna biblioteka "Radosav Ljumović" organizovali su 14. 06. 2016. godine promociju zbirke poezije mr Hadži Šabanija (Haxhi Shabani) „Amerika moja“. Na promociji su govorili: Vlatko Simunović, književni kritičar, Bogić Rakočević, recezent knjige i autor mr Hadži Šabani. Moderatorica programa je bila Vesna Šoškić. Hadži Šabani je rođen 09.06.1963. godine u Kosiću, Ulcinj. Osnovnu i srednju školu završio je u Ulcinju, a Filološki fakultet, odsjek Albanski jezik i književnost je završio u Prištini. Njegove pjesme su uvrštene u nekoliko antologija i prevedene na strane jezike. Svoju prvu zbirku pjesama objavio je 1995. godine "Të kërkoj" (Tražim te), a 1998. god. "Natë portokalltë" (Narandžasta noć). Magistrirao je na Filološkom fakultetu u Prištini. Knjigu "Rrezikimi gjyhes shqipe" (Ugroženost albanskog jezika) objavio je 2007. godine, zatim izbor pjesama "Jam ai që nuk jam" (Jesam onaj ko nijesam). Njegove pjesme su prevedene i objavljene u okviru knjige Pet albanskih književnika u Crnoj Gori. Godine 2013. objavio je knjigu Shqiptarët në Mal të Zi, çështje e pazgjidhur (Albanci u Crnoj Gori, neriješeno pitanje).

Koncert – "Biseri narodnog melosa Crne Gore"

Povodom Dana državnosti Crne Gore, u organizaciji Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore, 08. 07. 2016. na Cetinju održan je koncert na Ljetnjoj pozornici ispod Orlovog krša. Učestvovali su: Mirko Rondović, Esad Merulić, Anida Idrizović, Zdravko Đuranović, Aldin Avdija, Đulija Pelinku (Gjylie Pelingu), Vesko Mileusnić, Igor Đurović, Branka Šćepanović, Zoran Kalezić, Merima Njgomir, Šukrija Žuti Serhatlić, uz pratnju velikog narodnog orkestra pod rukovodstvom Žutog Serhatlića. Medijski sponzor – RTCG.

Objavljen novi broj časopisa „Kod“

Deveti broj broja časopisa za kulturu, književnost i nauku „Kod“, u izdanju Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore objavljen je u julu. Časopis otvara poezija Ibrahima Berjašija i Envera Muratovića. Književni kritičar Bogić Rakočević potom analizira izbor iz poezije mlađih pjesnika u Crnoj Gori. Izvjesno je, kako kaže, da je njihova mladost

uhvaćena u pjesničku mrežu i podložna snoviđenjima, maštarijama, romantičnim uzdasima. Ruždija Ruso Sejđović predstavio se pričom „Životna uloga“, a Nikola Nikolić pričom na albanskom „Magjistari“. U tekstu „Nasilnici i žrtve: Izvan grupno i unutar grupno nasilje nad Romima u Podgorici“ Vesna Delić bavila se nedavnim prebijanjem romskog mladića u Podgorici. – Tokom razgovora sa Romima kao najčešći oblik nasilja navode verbalno nasilje kojem su izloženi na ulicama Podgorice ili u državnim institucijama. Najčešće su iskazi govorili o uvredama koje na pogrdan način ističu boju njihove kože i etničku pripadnost – zapisala je Delić. Ethem Mandić analizira izabrane pripovjetke Zuvdije Hodžića „Neko zove“, u izdanju Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva. – „Neko zove“ je daleki zov predaka, muzika iz prošlosti koja nikada ne izađe iz sluha Hodžićevih likova, bez obzira kud ih život odnio – zapisao je Mandić. U drugom tekstu, Bogić Rakočević analizira poeziju Hadži Šabanija, konstatujući da izbor pjesama karakteriše „gusti preplet ličnih i univerzalnih motiva“. – Oni se ogledaju u rasponu od stihova s opsegom određene misaonosti vezane za sociološke i elemente prirode, do pjesama u kojima dominira ono čulno i tjelesno – ističe Rakočević. Slijede tekstovi „Efekti i topit te bores“ Jaha Kolarija i „Mbretresha Teute dhe kodra Pinjesh ne Ulqin“ Gazmenda Čitakua. Prof. dr sc. Vanda Babić bavila se knjigom „Tivat kroz stoljeća, mjesto gospodara i kmetova“ Anite Mažibradić, a najnoviji broj časopisa „Kod“ zatvaraju izvodi iz programa koje je tokom 2016. godine organizovao Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina.

Promocija knjiga „Amfora“ Dimitrova Popovića

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u saradnji sa bibliotekom „Radosav Ljumović“ organizovao je promociju zbirke poezije Dimitrova Popovića „Amfora“. Promocija je održana 20. 09. 2016. godine sa početkom u 19h. O knjizi su govorili prof. Pjeter Drešaj, književnik Bogić Rakočević i autor Dimitrov Popović. Medijator programa je glumac Danilo Čelebić. Knjigu je izdao CEKUM. Dimitrov Popović je rođen 1949. godine u Kopliku, Albanija. Osnovnu školu, srednju školu i fakultet završio je u Skadru, a postdiplomske studije Političke nauke u Tirani. Član je predsjedništva književnika za Skadarski region. Objavio zbirku pjesama 2008. godine i zbirku eseja, 2011 preveo Antologiju crnogorske poeziju sa 40 pjesnika na albanski jezik je objavio u Tirani, Preveo i objavio na albanski jezik knjigu poezije P. Goranovića, dramu „Jaja“ M. Nelevića, pripovjetke V. Vojinovića i više drugih autora. Uređivao i objavio u Albaniji poeziju M. Lompara, roman „Posljedni Eshilov dan“ M. Martinovića i dr. Radi u Zavodu za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica i urednik je za izdanja na albanskom jeziku. Prevodio na albanski više udžbenika za osnovnu školu i gimnaziju, a posebno izborne predmete za gimnaziju kao: Etika, Logika, Sociologija kulture, Umjetnost i vizuelna komunikacija, Muzika - moj jezik i slično. Živi u Podgorici.

Knjiga izbor iz mlađeg pjesništva u Crnoj Gori „Tu su“

Centar za očuvanje i razvoj culture manjina Crne Gore izdao je knjigu mladih pjesnika, izbor iz mlađeg stvaralaštva, Na djelu je stvaralački period koji još ne podiže ljestvicu pjesničkih dometa, ali omogućava polazne osnove za upoznavanje s nevidljivim asocijativnim putanjama koje odlikuje povišena emotivnost – zapisao je Rakočević. Slijedi

poezija Hane Rastoder, Šejle Hot, Rebeke Čilović, Maje Grgurović, Tamare Simović, Mitra Đukanovića, Anđele Radovanović, Ane Spahić, Irine Lakić, Samira Adžovića, Tijane Rakočević, Mirze Lekića, Damjana Pejanovića, Boška Laketića, Fluture Mustafe, Amre Tahirović, Amine Kuč, Harisa Zekića, Seada Šahmana i Anite Grgurević. Ovdje se radi o generaciji koja donosi više ženskih pjesničkih imena što je ohrabrujuće u jednoj, još uvijek patrijarhalnoj sredini kojom dominiraju muški glasovi. Omjer 14 ženskih naspram 7 muških jasno govori o toj nevjerovatnoj prevlasti, o tom važnom preokretu na ovdašnjoj pjesničkoj sceni kojom su gotovo cijeli vijek vladali muškarci. Proces njihovog zrenja odvija se u jednom fleksibilnijem ambijentu, u jednoj liberalnijoj atmosferi koja dozvoljava različite mogućnosti izraza. Afirmacija ovih pjesnika tek predstoji, ali oni svojim urbanitetom, fragmentarnošću izraza, poetičkim naslagama koje teže povezivanju bez obzira na izglednu nesvodivost razlika, svojom motivskom sličnošću poručuju da su tu, spremni da preuzmu teret pjesništva u Crnoj Gori. Otuda je ovo prva panorama mlađeg pjesništva koja ima multinacionalni karakter. Odmah je uočljivo da se ovdje ne može govoriti o homogenoj grupi ili poetički uvezanoj generaciji pošto se radi o različitim pjesničkim propitkivanjima ili pluralizmu različitih poetika.

Koncert " BISERI NARODNOG MELOSA CRNE GORE" u Bijelom Polju

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u okviru svojih aktivnosti organizovao je 22. 09. 2016. godine, u sali Centra za kulturu u Bijelom Polju veliki koncert "Biseri narodnog melosa u Crnoj Gori". Učestvovali su: Dragan Račić, Esad Merulić, Anida Idrizović, Nedžad Delić, Aldin Avdijaj, Đulija Pelingu, Vesko Mileusnić, Tanja Šeter, Igor Đurović, Branka Šćepanović, Merima Njegomir, Šukrija Žuti Serhatlić. Izvođače je pratio Veliki narodni orkestar pod vođstvom Šukrije Žutog Serhatlića. Koncert je bio dobro posjećen. Takođe i medijski dobro praćen od RTCG - išao je prilog sa koncerta i lokalnih medija koji su prenijeli najavu i izveštavali sa koncerta, lokalna TV Sun je snimala i prenijela cijelovečernji koncert.

Koncert "BISERI NARODNOG MELOSA CRNE GORE" u Baru

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u okviru svojih aktivnosti organizovao je 29. 09. 2016. godine, u sali Centra za kulturu u Baru koncert "Biseri narodnog melosa" u Crnoj Gori. Učestvovali su: Dragan Račić, Esad Merulić, Anida Idrizović, Nedžad Delić, Aldin Avdijaj, Đulija Pelingu, Vesko Mileusnić, Tanja Šeter, Igor Đurović, Branka Šćepanović, Merima Njegomir, Šukrija Žuti Serhatlić. Izvođače je pratio Veliki narodni orkestar pod vođstvom Šukrije Žutog Serhatlića. Program je vodio: Mićo Miranović. Koncert je bio dobro posjećen i medijski dobro praćen.

CEKUM je izdao i promovisao knjigu "Amfora" Dimitrova Popovića

Promocija zbirke pjesama „Amfora” Dimitrova Popovića u Narodnoj biblioteci „Radosav Ljumović” u Podgorici izazvala je pažnju brojne publike i poznavalaca poezije ovog dugogodišnjeg prosvetnog radnika. „Amfora” je prije osam godina objavljena na albanskom, a zahvaljujući Centru za očuvanje i razvoj manjina – CEKUM je objavio prevedeno prošireno izdanje ove knjige. Pjesme je preveo Pjeter Drešaj a urednik je Zuvdija Hodžić. Popović, koji u Crnoj Gori živi 25 godina, od čega 13 radi u Zavodu za školstvo,

urednik je svih školskih izdanja na albanskom jeziku od prvog razreda osnovne škole do četvrtog gimnazije. Preveo je Popović mnogo udžbenika, posebno gimnazijskih poput Etike, Logike, Sociologije kulture, Umjetnosti. O knjizi su govorili: prof. Pjeter Drešaj, književnik Bogić Rakočević i autor Dimitrov Popović. Medijator programa je bio glumac Danilo Čelebić. Promocija je održana 20. 09. 2016. godine.

Koncert "BISERI NARODNOG MELOSA CRNE GORE" u Zeti

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore organizovao je u Golubovcima u Zeti 15. 11. 2016. godine u sali Centra za kulturu veliki koncert "Biseri narodnog melosa" u Crnoj Gori. Učestvovali su: Dragan Račić, Esad Merulić, Aldin Avdijaj, Đulija Pelingu, Vesko Mileusnić, Tanja Šeter, Igor Đurović, Branka Šćepanović, Merima Njegomir, Šukrija Žuti Serhatlić. Izvođače je pratio Veliki narodni orkestar pod vodstvom Šukrije Žutog Serhatlića.

Promocija zbirke "Tu su"

U Narodnoj biblioteci „Radosav Ljumović“ u Podgorici 19. 11. 2016. godine predstavljen je pregled mlađeg pjesništva u Crnoj Gori sa rječitim naslovom „Tu su“. Knjigu je objavio Centar za razvoj kulture manjinskih naroda Crne Gore (CEKUM). Autori čija su se poetska ostvarenja u njoj našla su Hana Rastoder, Šejla Hot, Rebeka Čilović, Maja Grgurović, Tamara Simović, Mitar Đukanović, Anđela Radovanović, Ane Spahić, Irina Lakić, Samir Adžović, Tijana Rakočević, Mirza Lekić, Damjan Pejanović, Boško Laketić, Flura Mustafa, Amra Tahirović, Amina Kuč, Haris Zekić, Sead Šahman i Anita Grgurević. Predstavili su je priređivači, Bogić Rakočević i Vlatko Simunović.

Prva samostalna izložba Selvera Kardovića

U galeriji „Velimir A. Leković“ u Baru, 06. 10. 2016. otvorena je prva samostalna izložba Selvera Kardovića, mladog slikara iz Rožaja, pod nazivom "Rascjep", a u organizaciji Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore i Kulturnog centra Bar. Izložbu, kojoj je prisustvovao veliki broj građana, je otvorio mr Milun Lutovac, upravnik galerija u Baru, koji je ovom prilikom istakao: "Rana misao, osjećanje i intuicija omogućavaju mladom stvaraocu, kakav je Selver Kardović da se bavi utiscima o svijetu koji ga okružuje, a koje prima i iznutra i spolja. "Postavka "Rascjep" se sastoji od oko četrdeset radova, slika i crteža, a ljudska figura je zapažen motiv u djelima mladog slikara, što i on potvrđuje: Selver Kardović rođen je 1990. godine u Rožajama. Završio je srednju umjetničku školu "Petar Lubarda" na Cetinju, a Fakultet likovnih umjetnosti na Internacionalnom univerzitetu u Novom Pazaru, smjer slikarstvo. Učesnik je više internacionalnih likovnih susreta. Imao je više kolektivnih izložbi u zemlji i inostranstvu.

Objavljen jubilarni 10 broj časopisa „Kod“

U ovom broju je izbor tekstova iz devet brojeva „Koda“ koji je mogao biti i drugačiji, ali je suština ista: poštujući visoke estetske kriterijume „Kod“ je uspješno obavljao misiju afirmacije kulturnih i umjetničkih vrijednosti pripadnika manjinskih naroda.

- **Portreti:** Viktor Vida, Sait Orahovac, Esad Mekuli, Ćami Sijarić;

➤ **Književnost:** Faiz Softić „Orao“, Hajro Ulcinjaku – Poezija, Branko Zbutega – Poezija, Ruso Sejdović – “Bajron i kotlovi”, Senad Karađuzović – “Krpljenje ulica”, Hadži Šabani – “Shkopsitja e pullave”, Adrijan Vuksanović – Poezija, Enver Muratović – „Mrak“, Ibrahim Berjaši – „Në mbretërinë e kaçurelave“, Ruždija Adžović – „Ogrlica iz Šanliurfe“, Kamal Musić – „Ugriz“;

➤ **Eseji:** Hasnija Muratagić – “Poetološka i lingvistička struktura jakih pozicija teksta Ćamila Sijarića”, Suzana Ćaprići – “Mit kao okvir”, Ethem Mandić – “Čemu služi književnost”, Maja Grgurović – “Odjeci renesanse u Boki”;

➤ **Baština:** Marija Božinović- Mihaliček – “Kulturno naslijeđe Boke”;

➤ **Sevdalinka:** “Pjesma nema granica” – Derviš Selhanović, “Bogato i živo naslijeđe” - Suljo Mustafić, “Budućnost sevdalinke” – Rajko Cerović;

➤ **Kritika:** Zuvdija Hodžić – “Ćaprićijev povratak”, Bogić Rakočević – “Lično i univerzalno”; Anton Gojčaj – “Strehë domethëniesh të trishta”; Aleksandar Radoman – “Vrijedan prilog proučavanju književnosti granice”; Vlatko Simunović – “Na putu putnici”.

Koncert “BISERI NARODNOG MELOSA CRNE GORE” u Podgorici

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u okviru svojih aktivnosti organizovao je 22. 11. 2016. godine, u sali KIC-a Budo Tomović koncert “BISERI NARODNOG MELOSA CRNE GORE”. Učestvovali su: Branka Šćepanović, Šukrija Žuti Serhatlić, Zdravko Đuranović, Zoran Kalezić, Tanja Šeter, Vesko Mileusnić, Dragan Račić, Esad Merulić, Igor Đurović, Dejan Škuletić, Đulija Pelingu. Izvođače je pratio Veliki narodni orkestar pod vođstvom Šukrije Žutog Serhatlića. Sala KIC-a je bila prepuna a koncert je najavljen na jutarnjem programu RTCG i na TV 777.

Koncert “BISERI NARODNOG MELOSA CRNE GORE” u Tuzima

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u okviru svojih aktivnosti organizovao je 25. 11. 2016. godine, u sali KIC-a Malesija u Tuzima koncert “BISERI NARODNOG MELOSA CRNE GORE”. Učestvovali su: Branka Šćepanović, Šukrija Žuti Serhatlić, Zdravko Đuranović, Zoran Kalezić, Tanja Šeter, Vesko Mileusnić, Dragan Račić, Esad Merulić, Igor Đurović, Dejan Škuletić, Đulija Pelingu. Izvođače je pratio Veliki narodni orkestar pod vođstvom Šukrije Žutog Serhatlića. Voditelj programa je bio Mićo Miranović.

Predstavljena knjiga „Proces socijalizacije rodne ravnopravnosti” mr Aet Salh

CEKUM je u Baru 30. 11. 2016. godine organizovao promociju knjige Mr Aet Salh u Dvorcu kralja Nikole „Proces socijalizacije rodne ravnopravnosti”. Knjiga je plod petogodišnjeg istraživanja i pisanja. Učestvovali su:

Biljana Pejović, predstavnik Ministarstva za ljudska i manjinska prava; dr Anastazija Miranović, recezentkinja knjige, dr Radenko Šćekić, recenzent knjige, dr Snežana Pantović, recezentkinja knjige i autorka. Voditelj programa je bila i Vesna Šoškić. Promocija je bila dobro posjećena i prenijeli su izvještaj lokalni mediji. Knjiga prati ne samo misao sa naših prostora već i svjetsku teološku misao te svoja ponuđena saznanja i rješenja obilno crpi iz literature kako sa naših tako i sa inostranih područja (korišćeno je 84 djela literature). Problemi što ih knjiga obrađuje danas su prisutni među nama, a nisu poznati široj javnosti, ili nisu skupljeni u jednu cjelinu da ih neko može lako konsultovati i

imati uvid u problematiku. Zbog toga je pristupačna kako laičkoj tako i stručnoj javnosti-zaključila je autorka knjige Salh.

Biseri narodnog melosa u Sarajevu i Tuzli BiH

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore organizovao je dva koncerta u BiH pod nazivom „Biseri narodnog melosa Crne Gore“. Koncerti su održani 12. 12. 2016. godine u Domu mladih centra Skenderija i 13. 12. 2016. godine u sali Bosanskog kulturnog centra u Tuzli. Učestvovali su: Branka Šćepanović, Šukrija Žuti Serhatlić, Vesko Mileusnić, Tanja Šeter, Dragan Račić, Đulija Pelingu, Igor Đurović, Esad Merulić i Dejan Škuletić, uz pratnju velikog Narodnog orkestra Šukrije Žutog Serhatlića koji broji 13 članova. Planiran je bio i Aldin Avdijaj koji je 2 dana prije polaska otkazao zbog snimanja u Beogradu. Namjera je bila da kroz ove koncerte pokažemo dio bogatstva crnogorske kulture i da na taj način gradimo mostove prijateljstva kojima dolazimo jedni drugima i afirmišući duhovne vrijednosti idemo u zajedničku evropsku budućnost. CEKUM se obratio ambasadi Crne Gore u BiH sa predlogom da animiraju diplomatski kor, publiku, takođe i neka udruženja i građane koji su porijeklom iz Crne Gore kao i medije. Koncerti su bili dobro posjećeni i medijski praćeni, koncert su pratili štampani mediji i elektronski mediji od kojih su 5 televizija emitovale priloge i snimke sa koncerta kao i intervju sa organizatorima i crnogorskim izvođačima.

Književno veče Braha Adrovića u Podgorici

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore organizovao je 23. decembra 2016. godine, *Autorsko veče beranskog književnika Braha Adrovića* na kojem su promovisane knjige „Izabranih pjesama“ i promocija romana „Porijeklo grijeha“. Učestvovali su: prof. dr Draško Došljak, mr Dragoljub Đokić, Dragan Mitov Đurović i autor. Stihove je govorio i glumac Filip Đuretić. Autorsko veče je održano u biblioteci „Radoslav Ljumović“. Književnik Braha Adrović rođen je 25. jula 1947. godine u Petnjici. Osnovnu školu je završio u Vrbici i Petnjici, a Pedagošku akademiju - grupa srpskohrvatski jezik i književnost, u Nikšiću. Bio je član prve redakcije i odgovorni urednik prvog glasila studenata Crne Gore „Studentska riječ“. Više od deset godina radio je u podgoričkoj „Pobjedi“, na mjestu dopisnika iz Berana, Plava i Rožaja, a potom više od dvije decenije kao dopisnik TV Crne Gore.

Objavio zbirke poezije: „Biti živ“, „Juče na ulici“, „Hiljadu dana ljubavi“, „Balkanske elegije“, „Objava nezaborava“, „Rat u kući“, „Gorki vijenac“, „Vječno uzaludno“, „S one strane nade“ i „Ljudi i neljudi“. Pored toga, objavio je i knjigu „Izabranih pjesama“ i roman „Porijeklo grijeha“. Za književni rad, Braha Adrović je dobitnik prve nagrade na „Susretu mladih pjesnika“ u Podgorici, prve nagrade na Susretu „Pjesnici sa Lima o Limu“, kao i najvećeg opštinskog priznanja Berana, Nagrade „21. jul“. Zastupljen je u više antologija i izbora poezije.

CEKUM je u 2016. godini u kooprodukciji sa RTCG snimio i izdao dva dokumentarna filma: „Mome narodu“ o Esadu Mekuliju i „Bokeljski melahonik“ o Franju Alfiroviću i započeo snimanje dokumentarnog filma o Zaimu Azemoviću .

Franjo Alfirević rođen je u Zadru (1903 - 1956), hrvatski pjesnik, esejist, prevodilac i putopisac. Za Alfirevića se govorilo da premda je rođen u Zadru, da je po mentalitetu i nostalgiji Kotoranin. Preokupirali su ga Boka, Kotor, more i prolaznost. U Putopisima i esejima opisao Boku. Ubraja ga se u slavne ličnosti Perasta. Boka mu se odužila spomenikom i knjigom Odabrane pjesme i proza Frana Alfirevića u izdanju Hrvatskog građanskog društva Crne Gore i Nacionalne zajednice Crnogoraca u Hrvatskoj. Film o Alfireviću je sniman na lokacijama Zadar, Zagreb i Boka i prikazan je na RTCG.

Esad Mekuli (1916-1993), Mekuli je rođen 1916. godine u Plavu. Dobitnik je i Trinaestojulske nagrade, bio član Crnogorske akademije nauka i umjetnosti (do osnivanja Kosovske Akademije čiji je prvi predsjednik). Preveo je na albanski jezik "Gorski vijenac", Lalića, Zogovića, Asanovića, i druge značajnije crnogorske pisce i pjesnike, pisao o Crnoj Gori. Gimnaziju je učio u Peći, Beranama, Sarajevu, a prije Drugog svjetskog rata je diplomirao veterinu u Beogradu, da bi 1959. godine i doktorirao. Mekuli je jedan od najznačajnijih tvoraca savremene albanske književnosti koja se stvarala u Crnoj Gori. Film je rađen u kooperaciji sa RTCG, scenarista je Zuvdija Hodžić, koscenarista Dr Derviš Selhanović, urednik Bogić Rakočević i reditelj Saša Terzić. Scene filma su snimane u Crnoj Gori, Kosovu i Albaniji, titlovan je na albanskom jeziku.

Zaim Azemović je rođen 16. decembra 1935. godine u selu Bukovici kod Rožaja. Završio je Učiteljsku i Višu pedagošku školu, a Filozofski fakultet je studirao u Prištini. Službovao je kao prosvjetni radnik u Sandžaku, a od 1978. godine je radio u Skupštini opštine Rožaje i u opštinskom sindikatu, gdje je penzionisan 2001. godine. Objavljene knjige: "Zlatna i gladna brda", pripovijetke "Mijene", pjesme "Sijevak", pjesme "Dug zavičaju", Pripovijetke "Srce pod jezikom", pripovijetke "Nesanice", pripovijetke "Tajnovid", romansirana biografija Šejha Muhameda Užičanina, "Zločin i odmetništvo Bajrama Hodžića" (zajedno sa Salkom Luboderom). Umro je 2015. godine.

CEKUM ima i svoj web sajt www.cekum.me na kome se nalaze sve aktivnosti i koji se stalno ažurira radi informisanja javnosti i transparentnog rada. Sajt s posebnom pažnjom prate crnogorski iseljenici koji žive van granica Crne Gore, koji se redovno javljaju i često daju svoje sugestije, želeći da mnoge naše programe vide kod njih. Takođe u 2016. godini otvorili smo facebook stranicu, koja se pokazala kao opravdana s obzirom da je objava za koncert "Biseri narodnog melosa" u Podgorici zabilježila pregled 3.444 fb korisnika.

Tokom svih aktivnosti postoji veliko interesovanje medija kako štampanih tako i elektronskih sa kojima je CEKUM u stalnoj komunikaciji i nastoji da sve programe adekvatno najavi putem intervju a i gostovanja kako bi informisali javnost o svim kulturnim događajima.

Više puta u toku godine predstavnici Centra su najavljivali programe preko medija najviše RTCG, zatim Vijesti i TV 777.

Predstavници CEKUM-a su učestvovali na nekoliko javnih tribina i okruglih stolova koje se tiču prava manjinskih naroda u Crnoj Gori i inostranstvu.

Na svim programima zabilježena je dobra posjećenost.

Pored ovih realizovanih projekata, Centar za očuvanje i razvoj manjina Crne Gore je u toku 2016. godine podržao brojne projekte institucija, pojedinaca, grupa, kulturno umjetničkih društava i NVO, koje funkcionišu na amaterskoj osnovi a pogotovo one čiji su programi zasnovani i šire multikulturalizam kroz svoje sadržaje a posebno ističemo: Pozorište Teuta - Ulcinj, Art Klub Ulcinj, Romski Savjet za proslavu Dana Roma, Hrvatski Savjet u Crnoj Gori za knjigu "Tradicijska kultura Hrvata Boke", Anela Čindrak, NVO "Demokratski romski centar", radio "Elita", Ibrahim Berjaši, Majda Mučić, Muhamed Beriša, KUD "Liria", Festival tamburaša - Pljevlja, Mirsada Šabotić, KUD "Stanko Dragojević", NVO "Cerk" - Podgorica, časopis "Komuna", itd.

CEKUM će i dalje nastojati da promoviše, čuva i razvija kulturu manjinskih naroda u Crnoj Gori kroz sve oblike kulturnih sadržaja usmjerenih ka emancipaciji crnogorskog društva na novim demokratskim osnovama prema građanskom otvorenom i multietničnom društvu.

7. DIREKTORAT ZA ZAŠTITU I UNAPREĐENJE LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA

Predlog zakona o izmjenama i dopunama zakona o zabrani diskriminacije

Kada je riječ o unapređenju i ostvarivanju ljudskih prava, u normativnom dijelu, 2016. godinu obilježila je priprema Predloga zakona o izmjenama i dopunama zakona o zabrani diskriminacije.

Predlog Zakona o izmjenama i dopunama zakona o zabrani diskriminacije je dobio pozitivna mišljenja svih resornih ministarstva i Sekretarijata za zakonodavstvo i nakon razmatranja i prihvatanja preporuka EK, biće upućen Vladi Crne Gore na usvajanje.

U pogledu zaštite od diskriminacije po osnovu rasne i nacionalne pripadnosti, Predlogom izmjena i dopuna zakona o zabrani diskriminacije bitno je unaprijeđeno postojeće zakonsko rješenje, na način što je postojeća jedinstvena norma, koja je regulisala rasnu i vjersku diskriminaciju podijeljena na dvije odredbe koje posebno uređuju „rasnu diskriminaciju“ i „diskriminaciju po osnovu vjere i uvjerenja“. Kada je u pitanju zaštita od diskriminacije po osnovu rasne pripadnosti, posebno je akcenat stavljen na zaštitu od diskriminacije u oblasti obrazovanja, rada, zapošljavanja i izbora zanimanja, stručnog osposobljavanja, socijalne zaštite i socijalnih davanja, zdravstvene zaštite i stanovanja.

Takođe, u dijelu kaznenih odredbi, značajna novina predstavlja i povećanje obima kaznenih odredbi kao i uvođenje prekršajnih odredbi za fizičko lice koje učini diskriminaciju, što dosadašnjim rješenjem nije bilo uređeno.

Navedenim zakonskim uređenjem, postići će se se puna usklađenost postojećih normi sa EU Direktivama.

Promocija antidiskriminatornog ponašanja i prakse

Promocija antidiskriminatornog ponašanja i prakse odnosi na sprovođenje medijske kampanje i usmjerena je na podizanje svijesti cjelokupne crnogorske javnosti, posebno prema najranjivijim kategorijama stanovništva, s ciljem poštovanja svih ljudskih prava,

stvaranja podržavajućeg i tolerantnijeg okruženja, te poštovanja različitosti drugog. Medijska kampanja o zabrani diskriminacije i afirmaciji antidiskriminatorskog ponašanja, u 2016. godini, za temu je imala podizanje nivoa svijesti opšte populacije u odnosu na diskriminaciju, stvaranje tolerantnog okruženja i senzibilisanja javnosti posebno prema Romima, pripadnicima manjinskih naroda osobama sa invaliditetom, LGBT populaciji, zatim, diskriminaciji po osnovu rodnog identiteta i drugim najčešće diskriminiranim društvenim grupama pripadnike manjinskih naroda pripadnike manjinskih naroda. U okviru ovih kontinuiranih aktivnosti, sprovedena je medijska kampanja (na TV i radio stanicama, dnevnim novinama i bilbordima) pod nazivom: „Ima li razlike? – Podrži jednakost.“ Kampanjom je obuhvaćena izrada vizuelnog identiteta, a sadrži: emitovanje TV video spota emitovanje radijskog džingla, novinski oglas kojim se promoviše zabrana diskriminacije, tolerancija i poštovanje različitosti, insertaciju flajera kroz tiraž dnevnih novina (prilagođen osobama sa oštećenim vidom + dio tiraža odštampan na albanskom jeziku), zatim, promovisanje zabrane diskriminacije, tolerancije i poštovanje različitosti putem bilobrdica na najfrekventijim mjestima u Crnoj Gori, dok su u opštinama sa značajnim brojem stanovnika albanske nacionalnosti, postavljani bilbordi na albanskom jeziku (Ulcinj, Tuzi, Rožaje).

Edukacija i promocija antidiskriminatornog ponašanja i prakse

Edukacija i promocija antidiskriminatornog ponašanja i prakse, kao sastavni dio Plana implementacije antidiskriminacionog zakonodavstva su kontinuirane aktivnosti Ministarstva, te je nakon realizacije Plana edukacije i Plana promocije u 2011, 2012, 2013, 2014. i 2015. godini, realizovan i Plan za 2016. godinu i to kroz osposobljavanje što većeg broja onih koji su posredno i/ili neposredno uključeni u sprovođenje antidiskriminacionog zakonodavstva. Obuka je namijenjena, prije svega, profesionalcima, te svima onima koji na bilo koji način dolaze u kontakt sa slučajevima diskriminacije, dok se promocija odnosi na sprovođenje medijske kampanje i usmjerena je na podizanje svijesti cjelokupne crnogorske javnosti, posebno prema najranjivijim kategorijama stanovništva, s ciljem poštovanja svih ljudskih prava, stvaranja podržavajućeg i tolerantnijeg okruženja, te poštovanja različitosti drugog. Planom edukacije su, u dosadašnjem periodu, bili obuhvaćeni predstavnici sudstva, kancelarije Ombudsmana, nevladinih organizacija koje se bave zaštitom ljudskih prava i sloboda, zatim, predstavnici svih područnih jedinica i ispostava policije u crnogorskim gradovima i predstavnici lokalnih samouprava, te predstavnici svih inspeksijskih službi u Crnoj Gori, predstavnici svih sudova za prekršaje u CG, predstavnici tužilaštva. Obuke se odvijaju u okviru 5 seminara i 5 pratećih radionica i obavezna je za odabrane polaznike u toj godini. („Nastavni plan edukacije“ nalazi se na sajtu MLJMP).

Planom edukacije obuhvaćeni su **predstavnici svih centara za socijalni rad i ustanova socijalne zaštite u Crnoj Gori**, budući da su i oni prepoznati kao organ koji dolaze u kontakt sa diskriminiranim licima. Do kraja 2016. godine realizovano je **po prvi put šest seminara/radionica** VI ciklusa edukacije za ovu ciljnu grupu, od kojih je jedna radionica/seminar bila posvećena zabrani diskriminacije po osnovu rase i nacionalne pripadnosti.

Studijska posjeta predstavnika Ministarstva za ljudska i manjinska prava Evropskim tijelima za ljudska prava

U okviru projekta PREDIM – Podrška nacionalnim institucijama u prevenciji diskriminacije u Crnoj Gori, Generalni direktorat za vladavinu prava, Direktorat za ljudska prava, Odjeljenje za politike ljudskih prava i razvoj - Divizija za implementaciju ljudskih prava na nacionalnom nivou Svjeta Evrope, organizovao je za predstavnike/ce Ministarstva za ljudska i manjinska prava i institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda posjetu institucijama Savjeta Evrope kao i prisustvo raspravi na Velikom vijeću Evropskog suda za ljudska prava povodom slučaja »Fabijan protiv Mađarske«. U okviru programa studijske posjete, predstavnici Ministarstva i Institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda su imali priliku da se upoznaju sa nadležnostima određenih tijela Savjeta Evrope, pregledom crnogorskih slučajeva pred Evropskim sudom za ljudska prava, ulogom sudske prakse Evropskog suda, kao i međunarodnim dokumentima Savjeta Evrope u oblasti antiskriminacije i ljudskih prava.

8. ODJELJENJE ZA POSLOVE RODNE RAVNOPRAVNOSTI

U maju 2016. godine, održana je konferencija "Prava manjina u crnogorskom društvu – stvarnost ili iluzija", kojom je završen projekat "Voljni i sposobni – edukacija žena Muslimanke", za čiju implementaciju je bilo zaduženo Udruženje preduzetnica Crne Gore. Konferenciju je otvorila načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti. Projekat „Voljni i sposobni“, podržan od strane Ministarstva za ljudska i manjinska prava - Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti i Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i kreiran je sa posebnom pažnjom tako da je svoje aktivnosti bazirao na očuvanju, regeneraciji i prosperitetu kulture Muslimana. Projekat je omogućio povezivanje muslimanskih žena na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i međunarodnom planu i to promovisanjem njihove kulture i tradicije na ovim prostorima. Isti je promovisao rodnu ravnopravnost koja podrazumijeva ravnopravno učešće žena i muškaraca u svim oblastima javnog i privatnog sektora, jednak položaj i jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava i sloboda i korišćenje ličnih znanja i sposobnosti za razvoj društva, kao i ostvarivanje jednake koristi od rezultata rada.

Tokom kampanje „16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja nad ženama“ u 2016. godini na crnogorskim TV stanicama (ukupno 12) emitovani su video klipovi sa porukama o rodno zasnovanom nasilju, trajanja oko 20 sekundi – spotovi su bili izrađeni na crnogorskom, albanskom i engleskom jeziku.

U decembru je u organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava održana radionica na temu: "Edukacija za mlade pripadnike/ce nacionalnih manjina i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, prvenstveno Romkinja i Egipćanki kako bi se osnažili/e za bavljenje politikom". Na radionici je istaknuta važnost učešća žena, te značaj uvođenja rodne perspektive u rad stranaka i osnaživanja pripadnica nacionalnih manjina, prvenstveno RE populacije za bavljenje politikom. Radionici su prisustvovali predstavnici

Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, političkih partija, nacionalnih manjinskih savjeta u Crnoj Gori i nevladinih organizacija - broj učesnika na radionici 20.

Postoji intenzivna saradnja sa NVO „Centrom za romske inicijative” – Nikšić i O.C. „Bona fide” - Pljevlja, u oblasti ekonomskog osnaživanja žena, pripadnica manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, s posebnim fokusom na žene pripadnice RE populacije, kroz kontinuirano praćenje projekta „Za aktivnu inkluziju i prava Romkinja na zapadnom Balkanu II”, koji sprovodi međunarodna organizacija: »Care international«, a finansira ga Austrijska razvojna agencija.

Prilikom organizovanja svih aktivnosti Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti, vodi se računa o ravnomjernoj zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

9. OBLAST ZAŠTITE PRAVA, OBRAZOVANJE I KULTURA

9.1. Zabrana i zaštita od diskriminacije

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije izmijenjen je koncept direktne, odnosno neposredne diskriminacije i dodatno usklađen sa evropskim zakonodavstvom, a posebnim stavom je istaknuto da se ovaj zakon primjenjuje na javni i privatni sektor. Zakon sadrži nove posebne oblike diskriminacije: "uznemiravanje", "seksualno uznemiravanje" i "rasna diskriminacija". Takođe, data je i sveobuhvatna definicija "govora mržnje" i sankcionisana na odgovarajući način, u okviru ovog zakona. Obaveza vođenja evidencije o svim slučajevima diskriminacije koju su do sada vodili sudovi, organi za prekršaje i inspekcije, sada je proširena i na tužilaštvo i policiju.

Izmjene kojima je značajno unaprijeđen tekst Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore obezbjeđuje se transparentniji postupak izbora kandidata za Zaštitnika od strane Predsjednika države; uvedena je obaveza prijema Zaštitnika na njegov zahtjev, bez odlaganja i ta obaveza proširena je na sve starješine organa sa kojima će, od sada, Zaštitnik imati mogućnost direktnog sastajanja.

Proširena su ovlašćenja u vršenju poslova zaštite od torture u saradnji sa Potkomitetom Ujedinjenih nacija za prevenciju od torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka. U vezi sa postizanjem veće "finansijske nezavisnosti" izmjenama i dopunama značajno se unaprijedila finansijska pozicija institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Uvrštena je i norma koja omogućava Zaštitniku da samostalno odlučuje o zasnivanju radnog odnosa, pravima, obavezama i odgovornostima zaposlenih u Službi i nije dužan da pribavlja potvrde, odobrenja ili saglasnosti od ministra nadležnog za poslove budžeta.

9. 2. Obrazovanje

Sistemske zakone u oblasti obrazovanja uvažili su koncept opšte ustavne garancije o obrazovanju manjina, na nivou opštih ciljeva i principa obrazovanja i pojedinačnih odredbi. Suštinski, sistem je usmjeren na integraciju manjina, uz očuvanje njihovog identiteta.

Učenici manjinskih zajednica imaju pravo za obrazovanje na maternjem jeziku. Akcenat je na nastavnom planu i programu koji uključuje teme iz domena maternjeg jezika i književnosti, istorije, umjetnosti i kulture manjina i druge sadržaje koji promoviše međusobnu toleranciju i suživot.

Tokom aprila 2015. godine formirana je Radna grupa za analizu programa i udžbenika za nastavu na albanskom jeziku. Radna grupa je svoj rad uglavnom posvetila programima i udžbenicima za nastavne predmete koji su u vezi sa nacionalnim identitetom Albanaca u Crnoj Gori: albanski jezik i književnost, istorija, muzička kultura, itd., kao i razmatranju svih programa i udžbenika u cilju evidentiranja propusta i davanja konkretnih predloga za otklanjanje određenih nedostataka u nastavi svih nastavnih predmeta za osnovnu, srednju školu i svih drugih zahtjeva na unapređenju obrazovanja albanske manjine u Crnoj Gori.

Radna grupa za analizu programa i udžbenika za nastavu na albanskom jeziku je uspješno završila svoj rad u aprilu 2016. godine i dala svoje prijedloge i sugestije za unapređenje programa i izdavanja udžbenika za potrebe nastave na albaskom jeziku u Crnoj Gori.

Broj učenika po školama i predškolskim ustanovama u svim opštinama u Crnoj Gori gdje se nastava realizuje na albaskom jeziku.

TIP SVOJINE	OPŠTINA	USTANOVA	NASTAVNI JEZIK	M	Ž	UKUPNO UČENIKA
Državna	Ulcinj	JPU "Solidarnost"	albanski	113	118	231
Privatna	Ulcinj	PU "Arushi Pu"	albanski	8	2	10

Ukupno	121	120	241
---------------	-----	-----	-----

TIP SVOJINE	OPŠTINA	ŠKOLA	NASTAVNI JEZIK	M	Ž	UKUPNO UČENIKA
Državna	Bar	JU OŠ "Đerđ Kastrioti Skenderbeg"	albanski	55	50	105
Državna	Gusinje	JU OŠ "Džafer Nikočević"	albanski	65	64	129
Državna	Plav	JU OŠ "Hajro Šahmanović"	albanski	46	46	92
Državna	Podgorica	JU OŠ "29. Novembar"	albanski	70	104	174

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2016. godini

Državna	Podgorica	JU OŠ "Jedinstvo"	albanski	27	27	54
Državna	Podgorica	JU OŠ "Mahmut Lekić"	albanski	314	293	607
Državna	Podgorica	JU OŠ "Đerđ Kastrioti – Skenderbeg"	albanski	20	16	36
Državna	Rožaje	JU OŠ "Daciće"	albanski	9	13	22
Državna	Ulcinj	JU OŠ "Bedri Elezaga"	albanski	237	215	452
Državna	Ulcinj	JU OŠ "Boško Strugar"	albanski	120	113	233
Državna	Ulcinj	JU OŠ "Marko Nukulović"	albanski	25	23	48
Državna	Ulcinj	JU OŠ "Maršal Tito"	albanski	418	350	768

Ukupno	1406	1314	2720
---------------	------	------	------

TIP SVOJINE	OPŠTINA	ŠKOLA	NASTAVNI JEZIK	M	Ž	UKUPNO UČENIKA
Državna	Plav	JU Srednja mješovita škola "Bećo Bašić"	albanski	46	42	88
Državna	Podgorica	JU Gimnazija "25. maj"	albanski	176	135	311
Državna	Ulcinj	JU Srednja mješovita škola "Bratstvo jedinstvo"	albanski	314	269	583
Privatna	Ulcinj	Gimnazija "Drita"	albanski	25	44	69

Ukupno	561	490	1051
---------------	-----	-----	------

Pored sadržaja uključenih u redovne predmetne programe, na raspolaganju je mogućnost da kroz 20% otvorenog sadržaja prepoznaju specifičnosti u smislu nacionalne kulture, istorije, umjetnosti.

Nastavni predmet Građansko vaspitanje uveden je kao obavezni predmet u osnovnoj školi, dok je izborni predmet u gimnaziji. Osim toga, elementi multikulturalnosti i specifičnosti naroda su potencirani i kroz reviziju predmetnog programa istorija. Osim toga revizija predmetnih programa Likovna kultura/Likovna Umjetnost i Muzička kultura/Muzička umjetnost podstiče interkulturalnu razmjenu i bogatstvo različitosti. Potom, definisane su međupredmetne oblasti u osnovnoj školi: Obrazovanje za i o ljudskim pravima ima cilj da učenici: razumiju kako se u grupi raspravlja i donose pravila ponašanja; kako se dijele zaduženja i preuzima odgovornost; kako se odlučuje i donosi zajednički cilj, i u grupi odgovorno postupa; kako se u grupi obezbjeđuje ravnopravnost i bori protiv diskriminacije i sl.

U cilju integracije RE populacije realizovane su sljedeće aktivnosti :

- Zatvoreno je Područno odjeljenje JU OŠ "Božidar Vuković Podgoričanin" na kampu Konik za učenike RE populacije, a ti učenici su razmješteni u sedam osnovnih škola u Podgorici;

- Sprovedena je kampanja za upis RE djece u prvi razred osnovne škole u: Podgorici, Nikšiću, Herceg Novom i u Beranama, uz podršku Zavoda za školstvo, Ministarstva manjina i nevladinog sektora koje se bave RE populacijom;
- U školskoj 2016/17. godini u predškolske ustanove upisano je 103 djece, u osnovne škole je upisano 1617 učenika, u srednje škole 112 učenika, dok je na fakultetima 18 studenata RE populacije;
- U crnogorske srednje škole upisano 112 učenika RE populacije, odnosno svi koji su izrazili želju da stiču srednjoškolsko obrazovanje;
- Svi učenici koji su podnijeli zatjeve za stipendiju su je dobili (95 učenika);
- Svi zainteresovani srednjoškolci su upisani na fakultete (18 studenata);
- Za narednu školsku godinu 2017/18 planirano je da se finasira 20 medijatora za rad u školama za potrebe i pomoć učenicima RE populacije u Crnoj Gori.

Svim učenicima RE populacije u Crnoj Gori su obezbijedeni besplatni udžbenici. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je obezbijedilo besplatne udžbenike za I ciklus osnovnog obrazovanja, a za ostale učenike Ministarstvo prosvjete. Takođe je obezbjeđen prevoz za sve učenike RE populacije u Podgorici.

9.2.1. Predškolsko obrazovanje

U saradnji sa devet predškolskih ustanova u devet crnogorskih gradova (Bar, Tivat, Herceg Novi, Kotor, Cetinje, Nikšić, Podgorica, Berane i Bijelo Polje) u toku juna 2016. godine uspješno je organizovan je Pripremni vrtić za 111 romske i egipćanske djece. Ciljna grupa su djeca romske i egipćanske populacije koja do sad nijesu obuhvaćena ni jednim vidom formalnog obrazovanja, a stekli su zakonsko pravo za upis u prvi razred ove školske godine. Zavod za školstvo je održao obuku za 22 vaspitača i vaspitačice i finansijski podržao 9 romskih medijatora.

U saradnji sa Ministarstvom prosvjete i NVO "Romski obrazovni fond" (u daljem tekstu: REF) organizovano je pružanje podrške romskoj i egipćanskoj djeci predškolskog uzrasta za upis u JPU "Đina Vrbica" i njihov redovan i kvalitetan obuhvat predškolskim programom (oko 100 djece uzrasta 3-6 godina).

U toku aprila 2016. Ministarstvo prosvjete, Zavod za školstvo i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava sproveli su kampanju upisa u prvi razred. Tim koji je vodio kampanju obišao je naselja u kojima žive Romi i Egipćani u gradovima Podgorica, Nikšić, Berane i Herceg Novi. Razgovarali su roditeljima o značaju obrazovanja za njihovu djecu, podijeljeni su flajeri u kojima ima detaljno objašnjenje za upis u prvi razred. Flajeri su štampani na crnogorskom, albanskom i romskom jeziku.

9.2.2. Osnovno obrazovanje

Ministarstvo prosvjete, Zavod za školstvo i NVO REF imaju saradnju kroz program "Studentski volonterizam - od segregacije do kvalitetne integracije romskih i egipćanskih učenika/ca" s čijom realizacijom počelo 2011. godine s ciljem zatvaranja segregisane škole na Koniku Kamp 2 (Područno odjeljenje OŠ "Božidar Vuković Podgoričanin") kao i pružanje jezičke podrške i dopunske nastave djeci koja su upisana u gradske škole. U okviru navedenog od ove školske godine je zatvoreno Područno odjeljenje (ove godine imalo samo dva odjeljenja četvrtog razreda) upisano i raspoređeno 37 učenika u 7 podgoričkih škola (OŠ "Božidar Vuković Podgoričanin", OŠ "21. maj", OŠ "Marko Miljanov", OŠ "Savo Pejanović", OŠ "Vuk Kardžić", OŠ "Vladimir Nazor" i OŠ "Oktoih"). Takođe je upisano 65 prvaka u pomenutih 7 škola.

Zavod za školstvo u okviru svojih redovnih aktivnosti prati rad i uspjeh ovih učenika tokom cijele školske godine i u okviru tih aktivnosti formiran je tim za monitoring i prevenciju napuštanja školovanja, koja se sastaje mjesečno i okuplja relevantne aktere s potrebom identifikacije problema i prevencije napuštanja školovanja djece koja su u riziku. Takođe, sprovode se i različiti dodatni programni obuka stručnog usavršavanja za nastavnike i nastavnike koji su akreditovani, kao i ostale aktivnosti, pažljivo razvijeni sa istim ciljem - omogućavanje pristupa obrazovnim pravima romske i egipćanske djece koja žive u Kampu Konik.

U februaru 2016. godine u Nikšiću je formiran tim za monitoring i prevenciju napuštanja školovanja. Uključene su dvije osnovne škole: OŠ "Mileva Lajović Lalatović" i OŠ "Olga Golović".

Aprila 8, 2016. godine organizovana je proslava Dana Roma. Proslava je organizovana u KIC-u Budo Tomović pod nazivom "Drugarstvo". Učestvovalo je 6 osnovnih podgoričkih škola u kojima uče romske i egipćanska djeca.

Zavod za školstvo u saradnji sa REF-om je sproveo anketu u svim osnovnim školama u kojima uče romska i egipćanska djeca u devetom razredu. Rezultat ankete je da je da je 40 djece završilo osnovnu školu i da žele da nastave školovanje. Ministarstvo prosvjete je omogućilo da se sva djeca upišu na željene smjerove.

9.2.3. Srednje obrazovanje

Projekat koji zajednički realizuju Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Zavod za školstvo i REF ima za cilj uvođenje održivog programa poboljšanja uspjeha i sprečavanja odustajanja od daljeg školovanja za romske i egipćanske učenike srednjih škola i za studente na fakultetu.

U školskoj 2015/16 u program stipendija ušlo je ukupno 77 učenika i učenica koji pohađaju nastavu u 21 srednjoj školi u Crnoj Gori. Od toga je 90% uspješno završilo razred. Angažovano je ukupno 26 nastavnika mentora. Oni će biti angažovani i u sljedećoj školskoj godini da prate učenike i brinu se o njihovoj redovnosti i uspjehu u školi.

Ministarstvo prosvjete, u saradnji sa srednjim školama, je podržalo i obezbijedilo za 12 učenika romske i egipćanske populacije besplatno vanredno polaganje četvrtog stepena.

U akademskoj 2015/16 godini u program stipendiranja ušlo je 20 studenata romske i egipćanske zajednice. Od 2016/17 radi implementacije principa afirmativne akcije, za osobe sa invaliditetom i pripadnike manjinske zajednice Roma i Egipćana, ukupan broj za svaki studijski program povećan je za 1%.

Dokumentaciju za upis na prvu godinu studija na fakultete u Crnoj Gori predalo je 8 budućih studenata romske i egipćanske populacije.

9. 3. Kultura

Vlada Crne Gore je na prijedlog Ministarstva kulture, a u skladu sa članom 128 Zakona o zaštiti kulturnih dobara, Nacionalnim programom razvoja kulture 2011-2015. godine, Programom rada za 2016. godinu, utvrdila Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2016. godinu (u daljem tekstu: Program), kojim se kroz ravnomjeran regionalni razvoj pospješuje ravnopravno očuvanje kulturnog identiteta svih manjinskih zajednica u Crnoj Gori.

Ministarstvo kulture je Programom obuhvatilo 127 projekata, koji se odnose na:

- 1) konzervatorska i arheološka istraživanja (10 projekata na 17 lokaliteta),
- 2) integralnu zaštitu i valorizaciju (4 projekta),
- 3) izradu konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera (65 projekata),
- 4) edukaciju i doedukaciju stručnog kadra u oblasti kulturne baštine (2 projekta),
- 5) popularizaciju i prezentaciju kulturne baštine (33 projekta),
- 6) tehničko-tehnološkog osavremenjavanje ustanova, koje se bave zaštitom kulturne baštine (13 projekata).

Od navedenog, određeni broj projekata odnosi se na zaštitu i očuvanje kulturne baštine manjinskih naroda Crne Gore, kao što je: *valorizacija Kučanske džamije, Vještina izrade bihorskog ćilima, Legenda o nesrećnoj ljubavi peraštanke Katice Kalfić i francuskog vojnika, Vještina izrade dobrotorske/peraške torte, Legenda o tri sestre, Legenda o postanku Kotora; arheološko istraživanje u opštini Rožaje; izrada konzervatorskih projekata i sprovođenje konzervatorskih mjera na nepokretnim i pokretnim kulturnim dobrima (Ljetnjikovac Buća, Kapela Sv. Mihovila, Crkva Sv. Antuna Padovanskog, Kula Redžepagića, etnografska i umjetnička zbirka Zavičajnog muzeja iz Bijelog Polja i dr.)* i prezentacija kroz izložbe i publikacije, od čega ističemo: *virtuelnu prezentaciju orijentalno – islamskog naslijeđa u Crnoj Gori, publikovanje i predstavljanje Kurana Husein-paše Boljanića iz 1571. godine* i brojne izložbe sa teritorije Boke Kotorske.

Programom je obezbijeđeno očuvanje kulturnog identiteta svih manjinskih zajednica u Crnoj Gori, te se kroz projekte čiji su realizatori nacionalne i opštinske ustanove kulture i druga pravna i fizička lica, koja ispunjavaju uslove, štite i čuvaju kulturna dobra koja svjedoče o multikulturalnosti, multikonfesionalnosti i multietničnosti Crne Gore.

Nakon petogodišnje implementacije Nacionalnog programa, Ministarstvo kulture je, u skladu sa članom 8 Zakona o kulturi, pripremilo novi srednjoročni **Program razvoja kulture**, kojim su definisane mjere i aktivnosti unapređivanja sektora kulture na nacionalnom i lokalnom nivou do 2020. godine. U ovom dokumentu navedena su strateška opredjeljenja politike Ministarstva kulture od 2016. do 2020. godine, i osnovne mjere koje će Ministarstvo sprovesti u razvoju i afirmaciju kulture i kulturno-umjetničkog stvaralaštva, zaštiti kulturne baštine i afirmaciju kulturnih identiteta koji odražavaju tradiciju i savremenost Crne Gore. Realizaciju **Akcionog plana za 2016. godinu**, u formi Izveštaja, utvrdila je Vlada Crne Gore, na prijedlog Ministarstva kulture. Jedan od ciljeva ovog strateškog dokumenta je i zaštita i promocija raznolikosti kulturnih izraza.

Pored navedenih aktivnosti, Ministarstvo kulture je u okviru *transnacionalne nominacije za upis na UNESCO listu*, a u saradnji sa Italijom i Hrvatskom, realizovalo projekat Venecijanske odbrambene tvrđave između XV i XVII vijeka, i obuhvatio stare gradove Herceg Novi, Kotor i Ulcinj.

U saradnji sa organizacijom Crnogoraca u Hrvatskoj, Ministarstvo kulture i Uprava za zaštitu kulturnih dobara, realizovali su izložbu «Nematerijalna kulturna dobra Crne Gore», u Zagrebu, u okviru koje je predstavljen autorski rad stručnjaka iz Uprave, Narodnog muzeja, Pomorskog muzeja i Zavičajnog muzeja iz Pljevalja.

“Dani evropske baštine 2016” su realizovani u posljednjoj nedjelji septembra, a kroz raznovrstan program namijenjen popularizaciji kulturne baštine lokalnih zajednica, u skladu sa evropskom temom: “Kulturna baština i lokalne zajednice”. Manifestacija je obilježena u Baru, Cetinju, Podgorici, Kotoru, Ulcinju i Rožajama, a kroz promotivne događaje koji se odnose na popularizaciju tradicionalne nošnje, ruralne arhitekture, muzike i načina života. Centralna manifestacija Dana evropske baštine je bila izložba Muzeja “Ganića Kula” – Rožaje, „Ženska narodna nošnja rožajske oblasti“, na kojoj su prezentovani odjevni elementi gradske i seoske ženske nošnje, iz perioda XIX i početka XX vijeka.

9.3.1. Mediji

U cilju razvoja i zaštite prava manjinskih naroda u Crnoj Gori Ministarstvo kulture učestvuje u sprovođenju **Strategije za inkluziju Roma i Egipćana u crnogorsko društvo 2016-2020** i godišnjih akcionih planova u okviru ove strategije. Cilj aktivnosti je podizanje svijesti javnosti o problemima romske i egipćanske populacije u inkluzivnom procesu.

Mjere akcionog plana u kojima učestvuje Ministarstvo kulture su:

7.3.2 - Afirmisanje istraživačkog izvještavanja u medijima o procesu socijalne integracije romske i egipćanske populacije u crnogorsko društvo

Ministarstvo objavljuje konkurs za najbolji prilog objavljen u medijima na temu **"Socijalna integracija Roma u Crnoj Gori"** i uručuje se nagrada na Dan Roma 8. april;

7.3.3 - Sufinansiranje proizvodnje programskih sadržaja

Ministarstvo objavljuje konkurs za sufinansiranje programskih sadržaja u lokalnim štampanim medijima i medijskim naučnim časopisima;

7.3.4 - Medijsko predstavljanje ključnih pitanja inkluzije romske i egipćanske populacije u crnogorsko društvo

Ministarstvo finansira izradu audio vizuelnih spotova u kojima se predstavljaju ključna pitanja inkluzije.

Mjere koje sprovodi Ministarstvo kulture su kontinuirane, obaveze u 2016. godini su u potpunosti realizovane, a konkursi za 2017. godinu objavljeni u predviđenom periodu.

9.3.2. Kulturna baština

Ministarstvo kulture je realizovalo Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2016. godinu, sa ciljem da se kroz ravnomjernu regionalnu zastupljenost, unaprijedi stanje kulturnih dobara, čiji su vlasnici i držaoci različite konfesije i očuvanje kulturnog identiteta svih manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori. Navedenim Programom obuhvaćeni su projekti iz oblasti konzervatorske, muzejske, bibliotetske, arhivske i kinotetske djelatnosti, i opredijeljena sredstva u ukupnom iznosu od 1.231.490,00€. Program je obuhvatio 127 projekata (arheološka i konzervatorska istraživanja deset projekata za sedamnaest arheoloških lokaliteta; integralna zaštita, valorizacija i revalorizacija četiri projekta; konzervatorski projekti i sprovođenje konzervatorskih mjera šezdeset pet projekta; edukacija i doedukacija stručnog kadra dva projekta; popularizacija i prezentacija kulturne baštine trideset tri projekta; tehničko-tehnološko osavremenjivanje trinaest projekata), i obezbijedio uslove za sveobuhvatno tretiranje kulturnih dobara na teritoriji cijele države.

Kao posebno značajni projekti, koji svjedoče o očuvanju kulturne raznolikosti kulturnih manjinskih naroda Crne Gore, u Programu se ističu sljedeći projekti: *Druga faza arheoloških istraživanja i konzervatorskih radova na otkrivenim partijama zidova utvđenja „Izlit“, Rožaje; Dopuna rekognosciranja nepokretnih kulturnih dobara Opštine Rožaje; „Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnom dobru Etnografska zbirka i Umjetnička zbirka iz Zavičajnog muzeja Bijelo Polje“; „Sprovođenje konzervatorskih mjera i tehničko-tehnološko osavremenjivanje najstarijih televizijskih zbirki i popunjavanje kinotečkih fondova“; Izrada konzervatorskog projekta i primjena konzervatorskih mjera na kulturnom dobru Crkva Sv. Antuna Padovanskog, Cetinje; Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih mjera na crkvi Sv. Katarine u urbanoj cjelini, Stari grad Bar sa Čaršijom i Podgrađem, Bar“; Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnom dobru, Crkva sv. Nikole, ostrvo Sv. Nikola, Budva; Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnom dobru Kula Redžepagića, Plav; Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnom dobru Gornji grad – Citadela, Ulcinj; Sprovođenje konzervatorskih mjera na Džamiji u Petnjici; „Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnom dobru, Spomen-ploča palim borcima za oslobođenje Ulcinja“; „Izrada projekta prezentacije arhitektonskog kompleksa sa ostacima manastira Sv. Mihaila, Doljani Zlatica i izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih*

mjera sjevernog dijela priprate bazilike sa sarkofagom”; Istorijat epigrafskih istraživanja u Crnoj Gori (Epigraphica Montenegrina); “Virtuelna prezentacija orijentalno-islamskog nasljeđa u Crnoj Gori; “Kulturni identitet Podgorice” (Podgorica prije i poslije Berlinskog kongresa); Izrada i izložba reprinta reprezentativnih stranica knjige Kuran Husein paše Boljanića iz 1571. godine, Zavičajni muzej Pljevlja, kao i muzejske izložbe sa temama iz Boke Kotorske koje svjedoče o suživotu različitih nacionalnih i vjerskih zajednica, a koje su realizovane u saradnji ili samostalno od strane Pomorskog muzeja Crne Gore i OJU “Muzeji” Kotor.

9.3.3. Kulturno-umjetničko stvaralaštvo

Jedan od prioritetnih vidova podrške u kulturi, obezbjeđuje se putem sufinansiranja kulturno-umjetničkog stvaralaštva po osnovu javnog konkursa. Konkursi se objavljuju na godišnjem nivou. Pravo učešća u skladu sa zakonskim kriterijumima otvoreno je za sve učesnike na kulturnoj sceni Crne Gore, kao i pripadnike manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Selekciju projekata za sufinansiranje opredjeljuje kvalitet umjetničke produkcije, inovativnost u programskim sadržajima, reference realizatora kao i promocija multikulturalnih vrijednosti, doprinos očuvanju tradicije i sl.

Značajan vid podrške obezbjeđuje se realizacijom posebnog vladinog programa **„Razvoj kulture na sjeveru“**, koji se odnosi na 12 opština sjevernog dijela Crne Gore, gdje većinski dio populacije čine pripadnici manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Po ovom osnovu sufinansirano je 60 projekata opštinskih ustanova kulture sa sjevera i autorskih projekata, ukupnim iznosom od 250.000 eura.

U oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva i u 2016. godini realizovan je javni konkurs na osnovu kojeg je obezbijedena podrška za produkciju ukupno 225 projekta iz svih oblasti kulture i umjetnosti (likovna umjetnost, muzičko-scenska djelatnost, književnost i književno prevođenje, manifestacije i festivali, pozorišna i filmska produkcija) u ukupnom iznosu od 1.107.622 eura. Među odabranim projektima, uz poštovanje kriterijuma kvaliteta umjetničke produkcije, za sufinansiranje je selektovano ukupno 13 autorskih projekata pripadnika manjinskih naroda i to: 5 autorskih projekata iz oblasti likovne umjetnosti (**izložbe Adina Rastodera, Admira Bambura, Abaza Dizdarevića, Dina Karaila, Vahide Hasanagić Nimanbegu**) i 5 autorskih projekata iz oblasti književnosti: (**Refik Ličina, Adnan Čirgić, Asllan Bisha, Qazim Muja, Dimitrov Popović**). Pored toga, podržane su i programske aktivnosti centara za kulturu Ulcinj, Berane, Bijelo Polje, Petnjica, Mojkovac, Pljevlja, Plužine, Rožaje, Šavnik, Kotor, Bar, Tivat, Žabljak, kojima se promovišu i predstavljaju multikulturalne vrijednosti Crne Gore.

Ministarstvo kulture na promociji i prezentaciji kulturnih aktivnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica obezbjeđuje i realizacijom projekata međunarodne saradnje. U tom kontekstu, kao dio programa međunarodne fondacije "Ana Lind", Ministarstvo kulture realizovalo je projekat „Ono što nas spaja – interkulturalne radionice za mlade“, u okviru kojeg su organizovane sljedeće radionice:

Radionica za međukulturni dijalog održana u Dvorcu kralja Nikole u Baru,

U saradnji sa Opštinom Tivat održana radionica za dijalog pod nazivom **“Život u boji stereotipa”**,

U okviru Programa podrške razvoju kulture u Nikšiću, Ministarstvo kulture je organizovalo dvodnevnu radionicu **„Kultura i predstave o drugome”**,

U Bijelom Polju organizovana radionica za mlade pod nazivom **„Različitost kao izazov: odbacivanje ili uključivanje”** u saradnji sa JU Ratkovićeve večeri poezije ,

U Pljevljima je, kao zajednička aktivnost Ministarstva kulture i Službe za evropske integracije Opštine Pljevlja, organizovana radionica za međukulturni dijalog pod **nazivom „Predstave o različitosti – uticaj kulture”**.

10. INFORMISANJE

U okviru informisanja pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica putem štampanih medija u Crnoj Gori najveći broj se izdaje na albanskom, hrvatskom, romskom i bosanskom jeziku. Štampani mediji se uglavnom finansiraju iz sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, izuzev nedjeljnika na albanskom jeziku „Koha Javore“ čije izdavanje finansira Skupština Crne Gore, na osnovu člana 82 stav 1 tačka 3 Ustava Crne Gore i člana 3 stav 2 Zakona o medijima.

Televizija Crne Gore i Radio Crne Gore shodno zakonskim obavezama u svoje programe emituju emisije posvećene afirmaciji manjinskih prava u Crnoj Gori. S ovim ciljem tokom 2016. godine Javni servis RTV Crne Gore je emitovao sledeće programe:

10.1. Javni servis, Televizija Crne Gore

Emisija: MOSTOVI (bavi se kulturom, tradicijom i istorijom manjinskih naroda u Crnoj Gori)

Žanr: dokumentarni program, sopstvena produkcija

Trajanje: oko 25'

Ukupan broj premijerno emitovanih emisija u 2016. godini: 50

Ukupna minutaža emitovanih emisija u 2016. godini: oko 1250'

MOSTOVI JANUAR 2016.

10.01. "Pripovijedna proza Huseina

Bašića i Zuvdije Hodžića"

intervju

vrijeme emitovanja: 13.30

trajanje: 23.00

premijerno

12.01. Isto, II program

reprizno

17.01. "Hrvati u Boki"

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja: 13. 30

trajanje: 28. 11

premijerno

19.01. Isto, II program

reprizno

24.01. "Josip Slade, graditelj"

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja: 13.30

trajanje: 27.55

premijerno

26.01. Isto, II program

reprizno

31.01. "Od siromaštva do

ministarstva"

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja:13.30

trajanje: 21.00

premijerno

NAPOMENA: Sve emisije emituju se reprizno još jednom svake subote i na satelitu.

SERIJAL MOSTOVI

Februar 2016.

7.02. Veče klapa Crne Gore

muzička emisija

vrijeme emitovanja:13.30

trajanje:29.57

premijerno

9.02. Isto, II program, reprizno

14.02. Tivat kroz stoljeća

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja:13.30

trajanje:29.53

premijerno

16.02. Isto, II program, reprizno

21.02. Pjesmom kroz Boku

muzička emisija

vrijeme emitovanja:13.30

trajanje:27.07

premijerno

23.02. Isto, II program

28.02. Od sunca ogrlica

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja:13.30

trajanje:30.52

premijerno

SERIJAL MOSTOVI

MART 2016.

6.03.2016. Multietnička info kuća

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja:13.30

trajanje:23.17

reprizno

8.03.2016 Isto, II program, reprizno

12.03.2016. Isto, II program, reprizno

13.03.2016. Homer sa Obrova

dokumentarni film o Avdu

Međedoviću

vrijeme emitovanja:13.30

trajanje:25.22

premijerno

15.03.2016. Isto, II program, reprizno

19.03.2016. Isto, reprizno

20.03.2016. Čudesna Ramiza

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja:13.30

trajanje:25.00

premijerno

22.03.2016. Isto, II program, reprizno

26.03.2016. Isto, II program, reprizno

27.03. 2016. Biblioteka u Petnjici

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja:13.30

trajanje:21.00

premijerno

29.03.2016. Isto, II program, reprizno

Serijal MOSTOVI

APRIL 2016.

2.04. "Čudesna Ramiza", II program, reprizno

3.04. "Biblioteka u Petnjici"

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja: 13.30

trajanje: 21.00

premijerno

5.04. Isto, II program, reprizno

9.04. Isto, II program, reprizno

10.04. "Uskršnji koncert"

muzička emisija

vrijeme emitovanja: 13.30
trajanje: 26.00
premijerno
12.04. Isto, II program, reprizno
16.04. Isto, II program, reprizno
17.04. "Bošnjačke novine"
dokumentarna emisija
vrijeme emitovanja: 13.30
trajanje: 25.43
premijerno
19.04. Isto, II program, reprizno
23.04. Isto, II program, reprizno
24. 04. "Časopis Malesija"
razgovor
vrijeme emitovanja: 13.30
trajanje: 23.17
premijerno
26.04. Isto, II program, reprizno
30.04. Isto, II program, reprizno
SERIJAL MOSTOVI
MAJ 2016.
1.05. "Život posvećen televiziji"
dokumentarni film o Huseinu Batu
Dukaju
vrijeme emitovanja: 13.30
trajanje: 32.05
premijerno
3.05. Isto, II program, reprizno
7.05. Isto, II program, reprizno
8.05. "Čuvar tradicije"
dokumentarna emisija
vrijeme emitovanja: 13.30
trajanje: 25.30
premijerno 10.05. Isto, II program,
reprizno
14.05. Isto, II program, reprizno
15.05. "Centar za kulturu Rožaje"
dokumentarna emisija
vrijeme emitovanja: 13.30
trajanje: 25.37
premijerno

17.05. Isto, II program, reprizno
21.05. Isto, II program, reprizno
22.05. "Hroničar Berana", I dio
dokumentarna emisija
vrijeme emitovanja: 13.30
trajanje: 22.39
premijerno
24.05. Isto, II program, reprizno
28.05. Isto, II program, reprizno
29.05. "Hroničar Berana", II dio
dokumentarna emisija
vrijeme emitovanja: 13.30
trajanje: 27.43
premijerno
Serijski MOSTOVI
JUN 2016.
4.06. "Hroničar Berana", II dio
dokumentarna emisija
reprizno, II program
5. 06. "Slavni preci"
dokumentarna emisija
vrijeme emitovanja: 13. 30
trajanje: 21. 17
premijerno
7. 06. Isto, II program, reprizno
11. 06. Isto, II program, reprizno
12. 06. "Suživot", I dio
muzička emisija
vrijeme emitovanja: 13. 30
trajanje: 24. 21
premijerno
14. 06. Isto, II program, reprizno
18. 06. Isto, II program, reprizno
19. 06. "U dosluhu s prirodom"
dokumentarna emisija
vrijeme emitovanja: 13. 30
trajanje: 23. 09
premijerno
21. 06. Isto, II program, reprizno
25. 06. Isto, II program, reprizno
26. 06. "Suživot", II dio

muzička emisija
vrijeme emitovanja: 13. 30
trajanje: 28. 00
premijerno
28. 06. Isto, II program, reprizno
Serijal MOSTOVI
JUL 2016.
2.07. 2016. "Suživot", II dio
reprizno
3.07. 2016. "Muzej u Malesiji"
dokumentarna emisija
vrijeme emitovanja: 13. 30
trajanje: 25. 00
premijerno
5.07. 2016. Isto, II program
reprizno
9.07. 2016. Isto, II program
reprizno
10.07.2016. "Hroničar albanske stvarnosti"
(albanski pisac Fran Camaj)
dokumentarna emisija
vrijeme emitovanja: 13.30
trajanje: 27.30
premijerno
12.07.2016.Isto, II program
reprizno
16.07.2016.Isto, II program
reprizno
17.07.2016."Homer sa Obrova"
dokumentarna emisija
vrijeme emitovanja: 13.30
trajanje:25.22
reprizno
19.07.2016.Isto,II program
reprizno
23.07.2016. "Muzički biser iz Vladimira"
(albanska muzičarka Egzona Saljaj)
vrijeme emitovanja: 13.30
trajanje: 21.05

premijerno
26.07.2016. Isto,II program
reprizno
30.07.2016. Isto, II program
reprizno
31.07.2016."U vidokrugu humanizma"
(knjiga Salka Lubodera)
vrijeme emitovanja: 13.30
trajanje:27.09 - premijerno
Serijal MOSTOVI
AVGUST 2016.
2.08. 2016. "U vidokrugu humanizma"
II program, reprizno
6.08.2016. Isto, II program, reprizno
7.08. "More u priči"
(albanski pisac Aslan Biša)
dokumentarna emisija
vrijeme emitovanja: 13.30
trajanje: 27.15
premijerno
9.08.2016. Isto, II program, reprizno
13.08. 2016. Isto, II program,
reprizno
14.08.2016. "Suživot", I dio
dokumentarna emisija
vrijeme emitovanja:13.30
trajanje:24.21
reprizno
16.08.2016. Isto, II program, reprizno
20.08.2016. Isto, II program, reprizno
21.08. 2016. "Veče klapa Crne Gore"
muzička emisija
vrijeme emitovanja:13.30
trajanje:29.57
reprizno
23.08.2016. Isto, II program, reprizno
27.08.2016. Isto, II program, reprizno
28.08.2016. "Život posvećen muzeju"
dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja:13.30

trajanje:25.37

reprizno

30.08.2016. Isto, II program, reprizno

Serijal MOSTOVI

SEPTEMBAR 2016.

3.09.2016.. "Život posvećen muzeju",

II program

reprizno

4.09. 2016. "Lirik sa Lima"

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja: 13.30

trajanje: 23.00

reprizno

6.09. 2016. Isto, II program

reprizno

10.09. 2016. "Sevdalinke u Podgorici"

muzička emisija

vrijeme emitovanja: 13.30

trajanje: 29.20

reprizno

13.09.2016. Isto,II program

reprizno

17.09. 2016.Isto, II program

reprizno

18.09.2016. "Crnogorci u Hrvatskoj"

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja: 13. 30

trajanje: 26.17

premijerno

20.09.2016. Isto, II program

reprizno

24.09.2016. Isto, II program

reprizno

25. 09. 2016. "Zagrljaj jezika"

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja:13.30

trajanje:25.30

premijerno

27.09.2016. Isto, II program

reprizno

Serijal MOSTOVI

OKTOBAR 2016.

1.10.2016. Isto, II program

reprizno

1.10. 2016. "Zagrljaj jezika", reprizno,

II program

2.10. 2016. "Programi hrvatskog

nacionalnog vijeća"

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja: 13.30

trajanje: 25.10

premijerno

4.10.2016. Isto, II program, reprizno

8. 10. 2016. Isto, II program, reprizno

9. 10.2016. "Slikar prirode"

dokumentarna emisija o slikaru

Suadu Masliću

vrijeme emitovanja: 13.30

trajanje: 22.07 premijerno

11.10.2016. Isto,II program

15.10. 2016. Isto, II program

16.10. 2016. "Rožajsko kulturno

ljetno"

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja: 13.30

trajanje: 25.30

premijerno

18.10.2016.Isto,II program, reprizno

20.10.2016."Ulcinjski pisac i novinar"

dokumentarna emisija o albanskom

piscu Ibrahimu Berjašiju

vrijeme emitovanja: 17.05

trajanje:26.07

premijerno

22.10.2016.Isto, II program, reprizno

25.10.2016. Isto, II program, reprizno

27. 10.2016. "Tiho likovno govorenje"

dokumentarna emisija o slikaru

Zećiru Luboderu

vrijeme emitovanja:17.05

trajanje:29.30

premijerno

29.10.2016. Isto, II program, reprizno

Serijal MOSTOVI

NOVEMBAR 2016.

3.11.2016. "Ogledi o hrvatskoj kulturi"

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja: 17.05

trajanje: 25.00

premijerno

5.11.2016. Isto, II program, reprizno

8.11.2016. Isto, II program, reprizno

10.11.2016. "Svi moji"

razgovor sa piscem Zuvdijom

Hodžićem

vrijeme emitovanja: 17.05

trajanje: 20.07

premijerno

12.11.2016. Isto, II program, reprizno

15.11.2016. Isto, II program, reprizno

17.11.2016. "Književne veze"

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja: 17.05

trajanje: 22.11

premijerno

19.11.2016. Isto, II program, reprizno

22.11.2016. Isto, II program, reprizno

24.11.2016. "Leksikon Bošnjaka, Muslimana"

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja: 17.05

trajanje: 25.37

premijerno

26.11.2016. Isto, II program, reprizno

29.11.2016. Isto, II program, reprizno

Serijal MOSTOVI

Lajmet (Vijesti): (260x 10)

Žanr: informativni program, sopstvena produkcija

Dinamika emitovanja: radnim danima u 15sati

Trajanje: 10'

DECEMBAR 2016.

1.12.2016. "Bokeški melanholik"

dokumentarni film o Franu Alfireviću

vrijeme emitovanja: 17.05

trajanje: 33.15

premijerno

3.12.2016. Isto, II program, reprizno

6.12.2016. Isto, II program, reprizno

8.12.2016. "Bihorski lirik"

dokumentarni film o Ismetu Rebronji

vrijeme emitovanja: 17.05

trajanje: 35.30

premijerno

10.12.2016. Isto, II program, reprizno

13.12.2016. Isto, II program, reprizno

15.12.2016. "Zaljubljenik u kulturu i prirodu"

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja: 17.05

trajanje: 26.33

premijerno

17.12.2016. Isto, II program, reprizno

20.12.2016. Isto, II program, reprizno

22.12.2016. "Istorija Muslimana", II dio

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja: 21.00

trajanje: 26.33

premijerno

24.12.2016. Isto, II program, reprizno

27.12.2016. Isto, II program, reprizno

29.12.2016. "Jubilej KUD-a

„Ramadan Šarkić„"

dokumentarna emisija

vrijeme emitovanja: 28.05

trajanje: 28.05 premijerno

Ukupan broj emitovanih emisija u 2016. godini: 260

Ukupna minutaža emitovanih emisija u 2016. godini: 2600'

Dnevna emisija emituje se svakog dana od ponedjeljka do petka, što znači pet dana nedeljno. Emisija traje oko 10 minuta i obuhvata dnevne događaje u zemlji i inostranstvu sa posebnim akcentom na Albance i područja gdje oni žive u Crnoj Gori.

Mozaiku (45 x 45 min)

Žanr: dokumentarno-zabavni program, sopstvena produkcija

Dinamika emitovanja: subotom u 15 sati i 45 minuta

Trajanje: 45'

Ukupan broj emitovanih emisija u 2016. godini: 45

Ukupna minutaža emitovanih emisija u 2016. godini: 2025'

Emisija obuhvata uglavnom sporovozne priloge koje pripremaju novinari i saradnici redakcije sa terena, uglavnom sa područja gdje žive Albanci u Crnoj Gori. Obuhvataju razne priloge iz obrazovanja, kulture, stvaralaštva, turizma, poljoprivrede, politike, ekologije i sl. Emituje se i jedna eventualno dvije pjesme u svakoj emisiji.

Emisija o Romima: (24 emisije x 30 min.)

Žanr: informativni zabavni program

Dinamika emitovanja: petastodnevno

Termin emitovanja: nedelja u 18:00

Minutaža: 30'

Ukupan broj realizovanih u 2016.godini: 24

Ukupna minutaža realizovanih emisija u 2016.godini: 720'

Emisije predstavljaju sopstvenu produkciju i dio su plana za 2016. godinu.

Emisije i prilozi koji su emitovani dvojezično sa prevodom na romsko - crnogorski jezik.

Govorno - muzička emisija o aktelnim pitanjima života, obrazovanja i integracije romskog stanovništva u Crnoj Gori u društvene tokove. U najvećem dijelu emisije koristi se romski jezik, a govorni sadržaj ilustrovan je romskom muzikom.

RTCG 1

- * Savore 31. 01. 2016. godine ...polučasovna emisija o Romima
- * Savore 14. 02. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * Savore 28. 02. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * Savore 27. 03. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * Savore 03. 04. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * Savore 24. 04. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * Savore 08. 05. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * Savore 22. 05. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * Savore 05. 06. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * Savore 19. 06. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * savore 03. 07. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * savore 18. 07. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima

- * Savore 31. 07. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * Savore 14. 07. 2016. godine ...polučasovna emisija o Romima
- * Savore 28. 08. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * Savore 11. 09. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * Savore 25. 09. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * Savore 09. 10. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * Savore 23. 10. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * savore 06. 11. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * Savore 20. 11. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * Savore 04. 12. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * Savore 18. 12. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima
- * savore 25. 12. 2016. godine ... polučasovna emisija o Romima

10.2. Izveštaj o programu Radija Crne Gore za 2016. godinu

Program na albanskom jeziku i jezicima etničkih grupa

Info emisija	Emisija tipa Dnevnik	Subotnja emisija
Jutarnje vijesti u trajanju od 5 do 10 minuta	u trajanju od 30 minuta	Na kraju nedelje u trajanju od 55 minuta
prosek 6 minuta		
Januar 26 jutarnjih emisija	Dnevnik 21 dan po 30 min	5 Emisije
Prosek 6 minuta	630 minuta	po 55 minuta
svega 156 minuta		275 minuta
Februar 25 jutarnj. em.	Dnevnik 21 dan	4 Emisije
150 minuta	630 minuta	220 minuta
Mart 27 jutarnj. em.	Dnevnik 23 dana	4 Emisije
162 minuta	690 minuta	220 minuta
April 26 jutarnj. em.	Dnevnik 21 dan	5 Emisija
156 minuta	630 minuta	275 minuta
Maj 26 jutarnj. em.	Dnevnik 22 dana	4 Emisije
156 minuta	660 minuta	220 minuta
Jun 26 jutarnj. em.	Dnevnik 22 dana	4 Emisije
156 minuta	660 minuta	220 minuta
Jul Ne idu jutarnje vijesti	Dnevnik 20 dana	5 Emisije
Zbog godišnjih odmora radnika	600 minuta	275 minuta
Avgust ne idu jutarnje vijesti	Dnevnik 23 dana	4 Emisije
* //-	690 minuta	220 minuta
Septembar 26 jutarnj. em.	Dnevnik 22 dana	4 Emisije
156 minuta	660 minuta	220 minuta

Oktobar 26 jutarnj. em.	Dnevnik 21 dan	5 Emisija
156 minuta	630 minuta	275 minuta
Novembar 26 jutarnj. em.	Dnevnik 22 dana	4 Emisije
156 minuta	660 minuta	220 minuta
Decembar 27 jutarnj. em.	Dnevnik 22 dana	5 Emisija
162 minuta	660 minuta	275 minuta

Jutarnje vijesti

Žanr: informativni program redakcije

Dinamika emitovanja: radnim danima u 7 sati i 50 minuta

Trajanje: prosjek 6 minuta

Ukupan broj emitovanja: emisija 261 emisija

Ukupan broj minutaže: 1566 minuta

Dnevnik

Žanr: Informativni program redakcije

Dinamika emitovanja: radnim danima od 17 i 30 minuta do 18 sati

Trajanje: 30 minuta

Ukupan broj emitovanja: emisija 260 emisija

Ukupan broj minutaže: 7800 minuta

Emisija na kraju nedelje

Žanr: Informativno zabavna muzička emisija

Dinamika emitovanja: subotom od 17 i 5 minuta do 18 sati

Trajanje: 55 minuta

Ukupan broj emisija: 53 emisije

Ukupan broj minutaže: 2915 minuta

Ova emisija obuhvata nedeljne događaje na polju kulture, nauke, školstva, turizma poljoprivrede i sporta na teritoriji Crne Gore gdje žive Albanci kao i neke priloge sa diaspore. Isto tako prati i kulturne manifestacije, simpozijume, književne večeri i najznačajnije događaje u Crnoj Gori. U ovoj emisiji ima i muzičkog sadržaja.

11. UPOTREBA JEZIKA I PISMA

Ljudska prava u Crnoj Gori garantovana su i zaštićena Ustavom Crne Gore, zakonima i ostalim propisima donijetim u skladu sa Ustavom, uz obezbijedenje najvećeg stepena poštovanja međunarodnih standarda u oblasti sprovođenja i zaštite ljudskih prava i sloboda.

Ustav posvećuje veliku pažnju zaštiti identiteta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica kojima se jemče prava i slobode koje mogu koristiti pojedinačno i u zajednici sa drugima.

Ministarstvo unutrašnjih poslova – Uprava policije obezbjeđuje poštovanje i zaštitu ljudskih prava, kao i zaštitu posebnih manjinskih prava i sloboda, prilikom izvršavanja svojih poslova i zadataka, u skladu sa nadležnostima i ovlaštenjima, poštujući Ustav, zakone i druge propise, kao i Kodeks policijske etike.

Takođe, Ministarstvo unutrašnjih poslova, u skladu sa administrativnim i kadrovskim kapacitetima, posebnu pažnju posvećuje zaštiti prava službenika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, u skladu sa Ustavom Crne Gore, Zakonom o državnim službenicima i namještenicima i Zakonom o manjinskim pravima i slobodama.

Pri izradi rješenja kojim se priznaju različita prava državnih službenika i namještenika, upotrebljava se službeni jezik, jer trenutno ne postoje administrativni kapaciteti da se rješenja, kao i drugi pravni akti, izrađuju na maternjem jeziku službenika koji pripadaju manjinskim narodima.

a) U periodu od 01. 01. 2016. godine, zaključno sa 31. 12. 2016. godine, za crnogorske državljane koji u službenoj upotrebi koriste crnogorski, srpski, bosanski, albanski ili hrvatski jezik, podaci u ličnoj karti su unijeti i na jednom od tih jezika, a ime i prezime unijeto je samo na jeziku podnosioca zahtjeva, i to:

srpski jezik – 790;

bosanski jezik – 35;

albanski jezik – 400;

hrvatski jezik – 24.

b) U periodu od 01. 01. 2016. godine, zaključno sa 31. 12. 2016. godine, na zahtjev podnosioca zahtjeva, podaci o imenu i prezimenu unijeti su u pasoš na zahtjev podnosioca zahtjeva na jezicima u službenoj upotrebi, i to:

srpski jezik – 660;

bosanski jezik – 70;

albanski jezik – 439;

hrvatski jezik – 18.

c) Članom 3 Zakona o matičnim registrima („Sl. list CG“, br. 47/08, 41/10, 40/11) propisano je sljedeće:

Matični registri se vode, a izvodi i uvjerenja izdaju na crnogorskom jeziku. Lično ime pripadnika manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice upisuje se u matične registre na njegovom jeziku i pismu, u skladu sa zakonom. Lično ime stranca upisuje se na jeziku podnosioca zahtjeva latiničnim pismom. Lično ime u matičnim registrima može biti upisano samo na jednom jeziku i pismu. Izuzetno, prezime koje se stiče prilikom zaključenja braka upisuje se na jeziku lica čije se prezime uzima ili pridružuje, pri čemu novo lično ime mora biti upisano na jednom pismu. Podaci o mjestu, opštini i državi koji se odnose na pripadnika manjinskog naroda ili druge

manjinske nacionalne zajednice upisuju se i na jeziku i pismu tog manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice, u skladu sa zakonom.

Izvodi i uvjerenja iz matičnih registara za pripadnike manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice izdaju se i na jeziku i pismu tog manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice, u skladu sa zakonom.

Radi implementacije ove norme, izvod iz matičnog registra rođenih, izvod iz matičnog registra umrlih i uvjerenje o crnogorskom državljanstvu izdaju se na zahtjev podnosioca zahtjeva, na sljedećim obrascima:

- crnogorski jezik – latiničnim pismom;
- srpski jezik – ćiriličnim pismom;
- bosanski jezik – latiničnim pismom (dvojezično);
- albanski jezik – albanskim pismom (dvojezično);
- hrvatski jezik - latiničnim pismom (dvojezično).

Pod terminom «dvojezično» podrazumijeva se pisanje na crnogorskom jeziku latiničnim pismom, kao službenim jezikom, i pisanje na jednom od jezika u službenoj upotrebi.

12. RASELJENA/INTERNO RASELJENA LICA

Što se tiče olakšanja rješavanja pravnog statusa raseljenih i interno raseljenih lica iz bivših jugoslovenskih republika koja borave u Crnoj Gori, treba istaći da je Crna Gora značajno olakšala rješavanja pravnog statusa na način što im je omogućeno priznavanje prava na stalno nastanjenje ili privremeni boravak, kroz donošenje Zakona o dopunama Zakona o strancima, koji je stupio na snagu 7. novembra 2009. godine.

Podsjećanja radi, rok za podnošenje zahtjeva za regulisanje statusa, propisan ovim zakonom, bio je dvije godine, tj. do 7. novembra 2011. godine. Nakon toga, rok za podnošenje zahtjeva za regulisanje statusa ovih lica je produžavan, tako da je donošenjem Zakona o izmjenama Zakona o strancima („Službeni list CG“, broj 61/13), krajnji rok u kojem interno raseljena lica sa Kosova mogu podnositi zahtjev za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine, produžen je do 31. 12. 2014. godine.

Visina administrativnih taksi koja se plaćala u postupku dobijanja stalnog nastanjenja u Crnoj Gori je bila sljedeća:

- Odobravanje stalnog nastanjenja – 10 eura;
- Odobravanje privremenog boravka – 10 eura;
- Izdavanje lične karte za stranca – 10 eura;
- Izdavanje lične radne dozvole – 10 eura.

Iznos ovih taksi je ranije bio daleko veći, tako da je Crna Gora dala svoj puni doprinos olakšanju, odnosno smanjenju materijalnih troškova za raseljena i

interno raseljena lica koja borave u Crnoj Gori, kako bi regulisali status stranca sa stalnim nastanjenjem.

Raseljeno/interno raseljeno lice da bi ostvarilo pravo na stalno nastanjenje, od države porijekla u obavezi je da pribavi i nadležnom organu u Crnoj Gori priloži pasoš, izvod iz registra rođenih i uvjerenje o državljanstvu. Ova dokumenta su neophodna, pored ostalog, i za utvrđivanje identiteta, jer njihovo evidentiranje prilikom dolaska u Crnu Goru je pretežno obavljano na osnovu usmene izjave lica, te postoji mogućnost da dođe do zamjene identiteta, odnosno prikazivanja lažnog identiteta lica.

Važno je istaći da se ovim licima u postupku po rješavanju zahtjeva ne traži dokaz o sredstvima za izdržavanje, smještaju i zdravstvenom osiguranju. Dobijanjem statusa stalno nastanjenog stranca, raseljeno lice, pored ostalog, ima pravo na ličnu kartu za strance, kao lični identifikacioni dokument, kojim se dokazuje identite lica, to jest da to lice ima status stranca sa stalnim nastanjenjem u Crnoj Gori, a državljanstvo države porijekla.

Raseljenim i interno raseljenim licima, dobijanjem statusa stranca sa stalnim nastanjenjem, omogućava se integracija u crnogorsko društvo i ostvarivanje prava na rad i zapošljavanje, obrazovanje, stručno usavršavanje, priznavanje diploma i sertifikata, socijalnu pomoć, zdravstveno i penzijsko osiguranje, poreske olakšice, pristup tržištu rada i usluga, slobodu udruživanja, povezivanja i članstva u organizacijama koje zastupaju interese radnika ili poslodavaca.

Iako je Crna Gora obezbijedila olakšane procedure, odnosno privilegovani pristup pravima, uključujući i višestruko smanjenje administrativnih taksi, bilo je lica koja su imala poteškoćama u matičnim državama, u postupku pribavljanja traženih dokumenata.

Novi Zakon o strancima („Službeni list CG“, br. 56/14, 28/15 i 16/16), ne tretira pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, izuzev što je ovim Zakonom propisano da će se postupci započeti prije početka primjene novog Zakona o strancima okončati po Zakonu o strancima („Službeni list CG“, br. 82/08, 72/09, 32/11, 53/11, 27/13 i 61/13).

Sva lica koja nijesu iskoristila pravo da podnesu zahtjev za regulisanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine, od 01.01.2015. godine nezakonito borave u Crnoj Gori.

12.1. Statistika

U periodu od 7. 11. 2009. godine (datum stupanja na snagu Zakona o dopunama Zakona o strancima), zaključno sa 31. 12. 2016. godine, raseljena lica i interno raseljena lica su podnijela ukupno 14.243 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja riješeno je 13.614 zahtjeva, dok je po 629 zahtjeva postupak u toku.

Razvrstano po kategorijama ova statistika izgleda na sljedeći način:

Raseljena lica

U izvještajnom periodu raseljena lica (u daljem tekstu: RL) su podnijela ukupno 4.696 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja, riješeno je 4.622 zahtjeva, dok je po 74 zahtjeva postupak u toku.

Interno raseljena lica

U izvještajnom periodu interno raseljena lica su podnijela ukupno 8.104 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja riješeno je 7.554 zahtjeva, dok je po 550 zahtjeva postupak u toku.

Privremeni boravak do tri godine - raseljena lica

U izvještajnom periodu raseljena lica su podnijela ukupno 299 zahtjeva za odobravanje privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja, riješeno je 296 zahtjeva, dok je po 3 zahtjeva postupak u toku.

Privremeni boravak do tri godine - interno raseljena lica

U izvještajnom periodu interno raseljena lica (u daljem tekstu: IRL) su podnijela ukupno 1.144 zahtjeva za odobravanje privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja, riješeno je 1.142 zahtjeva, dok je po 2 zahtjeva postupak u toku.

Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbjeglice (UNHCR) Predstavništvo u Crnoj Gori, potpisali su 06. marta 2014. godine Memorandum o saradnji i utvrdili set mjera koje treba preduzeti kako bi se pružila pomoć RL i IRL, koji žive u Crnoj Gori da podnesu zahtjev za rješavanje svog statusa. Memorandumom je formiran i Operativni tim, koji je stalno pratio stanje i preduzimao odgovarajuće mjere.

Od mjera i aktivnosti koje su preduzete u prethodnom periodu i planova za naredni period treba pomenuti da su kombinovani mobilni biometrijski timovi MUP-a Crne Gore, MUP-a-Agencije za civilnu registraciju Kosova, UNHCR i NVO "Pravni centar" intezivno pružali pravnu i praktičnu pomoć IRL sa Kosova koja od kraja 90-tih borave u Crnoj Gori.

Tokom druge polovine 2014. do 21. septembra 2016. godine realizovano je ukupno 10 radnih posjeta, po 5 radnih dana, u Kampu na Koniku i svim drugim kampovima, smještajima i privatnim kućama na jugu i sjeveru Crne Gore. Tokom svih pomenutih posjeta pružene su konkretne vrste pomoći i podrške.

Na zajedničkom sastanku koji je održan 21. septembra 2016. godine u zgradi UNHCR-a analizirano je sve što je urađeno u periodu od druge polovine 2014. do 21. septembra 2016. godine, (tretirano ukupno 1.339 lica), i utvrđeno je sljedeće:

- 867 lica dobilo je dokumenta Kosova (završeni slučajevi),
- 132 lica za koja su spremna dokumenta, koja treba da se uruče tokom 11 posjete koja je planirana za 26. - 30. septembra 2016. godine (mogu se tretirati kao završeni slučajevi),
- 35 lica su u proceduri kod nadležnih organa Kosova (u različitim su opštinama i u fazi su čekanja na evidentiranje činjenice rođenja),
- 58 lica su u fazi intervjua i otvorenih procedura (treba da se tretiraju tokom 11 posjete koja je planirana za 26. - 30. septembra 2016. godine),

- 69 lica su specifična za Crnu Goru (ova lica su rođena u Crnoj Gori, a nijesu upisana u registrima rođenih, ili su upisana sa netačnim podacima ili se nalaze u sudskoj proceduri),
- 16 lica su specifična za Kosovo (ova lica su rođena na Kosovu, a nijesu upisana registrima rođenih, ili su upisana sa netačnim podacima ili se nalaze u sudskoj proceduri),
- 51 lica sa nekompletnom dokumentacijom (ova lica se pojavljuju na intervjuima, ali ne mogu da pribave nikakva dokumenta),
- 109 lica tzv. pasivni slučajevi (ova lica se nalaze na spisku i na listama, ali se ne pojavljuju na intervjuima i ne postoje o njima bilo kakve informacije),
- 25 lica kojima treba pribaviti dokumentaciju u Crnoj Gori, da bi se izvršili upisi na Kosovu.

Ove aktivnosti kombinovanih mobilnih biometrijskih timova Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore, Ministarstva unutrašnjih poslova - Agencije za civilnu registraciju Kosova, UNHCR i NVO "Pravni centar", kako bi se pružila pravna i praktična pomoć IRL sa Kosova, koja od kraja 90-tih borave u Crnoj Gori, nastavljaju se i u narednom period, tako da je do kraja 2016. godine planirana još jedna posjeta mobilnih timova sa Kosova.

Važno je naglasiti da je UNHCR kontinuirano pružao i da sada pruža podršku licima koja žele da regulišu svoj status u Crnoj Gori, kroz pribavljanje dokumentacije, podizanje javne svijesti, javne kampanje, kao i na druge načine.

Treba takođe napomenuti da kao rezultat pisma koje je Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore uputio Ministarstvu unutrašnjih poslova Hrvatske, uz podršku kancelarija UNHCR-a u Podgorici i Zagrebu, diplomatsko-konzularna predstavništva Republike Hrvatske u Podgorici i Kotoru su od 27. marta 2014. godine, ponovo otvorila mogućnost da državljani Hrvatske, sa statusom raseljenog lica u Crnoj Gori, mogu da u ovim predstavništvima podnesu zahtjev za izdavanja pasoša Republike Hrvatske.

Na kraju, kao jedan od glavnih izazova sa kojima se Crna Gora suočavala u prošlosti i sa kojim se sada suočava je trajno rješavanje položaja izbjeglica i interno raseljenih lica iz bivše Jugoslavije. Ovo pitanje se i rješavalo putem razvijanja pravnog okvira i jačanja institucija, kao i putem regionalnog pristupa (Sarajevski proces) koji je obuhvatao saradnju sa državama porijekla raseljenih lica. Na zadnjem sastanku Regionalne radne grupe, koji je održan 17. januara 2013. godine, je zajednički konstatovano da je njen dosadašnji rad bio veoma uspješan, kao i da su aktivnosti koje je Radna grupa inicirala i preduzela na regionalnom planu dovele do mjerljivih rezultata, prepoznatih i od strane međunarodne zajednice, a prije svih, relevantnih međunarodnih organizacija koje se bave problematikom raseljeništa.

13. AKTIVNOSTI UPRAVE POLICIJE KROZ KOJE JE REALIZOVANA JEZIČKA RAVNOPRAVNOST

Preventivne aktivnosti

Ljudska prava u Crnoj Gori garantovana su i zaštićena Ustavom Crne Gore, zakonima i ostalim propisima donijetim u skladu sa Ustavom, uz obezbjeđenje najvećeg stepena poštovanja međunarodnih standarda u oblasti sprovođenja i zaštite ljudskih prava i sloboda

Ustav posvećuje veliku pažnju zaštiti identiteta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica kojima se jemči prava i slobode koje mogu koristiti pojedinačno i u zajednici sa drugima.

Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova obezbjeđuje poštovanje i zaštitu ljudskih prava prava, kao i zaštitu posebnih manjinskih prava i sloboda, prilikom izvršavanja svojih poslova i zadataka, u skladu sa nadležnostima i ovlaštenjima, poštujući Ustav, zakone, međunarodne propise kao i kodeks policijske etike.

U stanicama policije realizovana je planska aktivnost »Čas bezbjednosti u saobraćaju«. Čas bezbjednosti je održan u okviru prevencije i rada policije u zajednici kroz saradnju stanica policija i uprava škola. Planirana aktivnost realizovana je u gradskim osnovnim školama kao i u pojedinim isturenim odjeljenjima koja se nalaze na seoskom području.

Prilikom održavanja »Časa bezbjednosti u saobraćaju« učenici su upoznati sa osnovnim mjerama bezbjednosti u saobraćaju, kao i sa dijelom opreme i tehničkih sredstava sa kojima raspolaže saobraćajna policija.

U saradnji sa Misijom OEBS-a odštampano je 11.000 rasporeda časova na crnogorskom i albanskom jeziku, sa edukativnim porukama koji su od strane službenika policije podijeljeni svim učenicima I razreda. Navedena aktivnost je medijski popraćena od dijela medija u Crnoj Gori.

Rasporedi časova su dijeljeni đacima prvacima u završnom dijelu časa. Podjelu rasporeda časova svakom učeniku pojedinačno su izvršili lično službenici policije koji su učestvovali u realizaciji časa. Za vrijeme časa, policijski službenici su se predstavili djeci i učiteljima, objasnili im svoju ulogu i na pogodan način u edukativnom smislu skrenuli pažnju djeci na pojedine konkretne bezbjedonosne situacije u kojima se mogu naći u toku dolaska i odlaska iz škole, prilikom boravka u školi, školskom dvorištu i sl.

U skladu sa mogućnostima stanice policije učenicima su prikazali i pojedina materijalno tehnička sredstva sa kojima raspolaže saobraćajna policija, kao što su patrolna vozila, motocikli i slično.

Tokom akcije službenici policije obišli su 84 osnovne škole.

U okviru prevencije i rada policije u zajednici dana 28. 09. 2016. godine, Uprava policije je u saradnji sa upravom osnovne škole „Milija Nikčević“ u Nikšiću organizovala i zajednički realizovala edukativno - preventivnu akciju pod nazivom „Priateljstvo, a ne nasilje“.

Akcija je realizovana u saradnji sa više subjekata i organizacionih jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova odnosno Uprave policije, kao što su Posebna jedinica policije, Kriminalistička policija i Centar bezbjednosti Nikšić.

Posebne aktivnosti i pažnja su bili usmjereni na učenike I razreda (3 odjeljenja - 85 prvaka).

Na prezentaciji je učestvovalo 17 učenika osnovnih škola iz Nikšića, romske populacije u organizaciji NVO Romska populacija sa predsjednicom NVO .

Službenici Centra bezbjednosti Nikšić realizovali su 2 predavanja na temu «Prevenција vršnjačkog nasilja i upotrebe opojnih sredstava» za 4 odjeljenja učenika 9 razreda (96 učenika).

Planirana aktivnost se odvija kroz rad policije u zajednici a sve u cilju bolje saradnje sa subjektima zajednice i preventivnom djelovanju, kada je u pitanju vršnjačko nasilje i upotreba psihoaktivnih supstanci, na najmlađu i najosjetljiviju populaciju u društvu, kao što su učenici u osnovnim školama.

U okviru prevencije i rada policije u zajednici dana 02. 11. 2016. g. Uprava policije je u saradnji sa upravom osnovnih škola „Blažo J. Orlandić“ u Baru i „Boško Strugar“ u Ulcinju organizovala i zajednički realizovala edukativno - preventivnu akciju pod nazivom „Priateljstvo, a ne nasilje“. Akcija je realizovana u saradnji sa više subjekata i organizacionih jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova odnosno Uprave policije, kao što su Posebna jedinica policije, Kriminalistička policija, Centar bezbjednosti Bar i Odjeljenje bezbjednosti Ulcinj.

Godišnjim planom rada Sektora policije opšte nadležnosti – Odsjeka za prevenciju i rad policije u zajednici za 2016. godinu predviđena je preventivna aktivnost bezbjednosti u saobraćaju tokom ljetnje turističke sezone.

U tom cilju, izvršeno je štampanje edukativno-promotivnog materijala koji ćsu službenici Sektora granične policije dijeliti turistima – vozačima motornih vozila na graničnim prelazima prilikom ulaska u Crnu Goru u okviru rada policije u zajednici.

Kroz edukativno - promotivni flajer Uprava policije osim dobrodošlice svim turistima koji dolaze u Crnu Goru ukazala i na eventualne bezbjednosne rizike u saobraćaju, apeluje i poziva sve učesnike u saobraćaju da poštuju zakonske propise, vode računa o ličnoj bezbjednosti.

Akcija je realizovana u saradnji Sektora policije opšte nadležnosti - Odsjeka za prevenciju i rad policije u zajednici i Sektora granične policije - Odsjeka za granične provjere, u sklopu koje je izvršeno štampanje 30.000 komada edukativno promotivnih flajera na crnogorskom i albanskom jeziku koji su distribuirani graničnim prelazima.

U cilju boljeg informisanja turista tokom prošle ljetnje turističke sezone na svim graničnim prelazima pripadnici Uprave policije, Sektora granične policije dijelili su brošure (Osnovne informacije za strance koji dolaze u Crnu Goru), prevedene na 5 jezika (između ostalog i na albanskom jeziku), sa osnovnim informacijama za strance koji dolaze u Crnu Goru, kako bi se turisti bolje upoznali sa obavezama koje imaju prilikom prelaska državne granice Crne Gore.

U cilju transparentnosti i poštovanja ljudskih prava zadržanih lica u Upravi policije, svakom zadržanom licu uručuje se tzv. "Informativni list za zadržano lice", čiji prijem potvrđuju sva zadržana lica svojeručnim potpisom. Informativni list je štampan na više jezika (crnogorki, engleski, njemački, ruski, albanski, romski) u kojem su data na uvid prava zadržanog lica.

Zakonom o javnom redu i miru u članu 19 propisano je da će se za prekršaj ko na javnom mjestu govorom, natpisom, znakom ili na drugi način vrijeđa drugog po osnovu nacionalne, rasne ili vjerske pripadnosti, etničkog porijekla ili drugog ličnog svojstva, kazniti novčanom kaznom od 250€ do 1.500€ ili kaznom zatvora do 60 dana. Prema podacima iz Uprave policije Ministarstva unutrašnjih poslova u 2016. godini registrovano je 14 prekršaja koji se odnose na vrijeđanje nacionalnih osjećanja.

Uprava policije će nastaviti aktivnosti na ispunjavanju nacionalnih i međunarodnih obaveza u promociji i zaštiti ljudskih prava i primjeni standarda u pojedinačnim oblastima kroz redovno izvještavanje i informisanje.

14. RAZVOJNA I EKONOMSKA POLITIKA

Jedan od ekonomskih imperativa Crne Gore je ujednačen regionalni razvoj. Ova činjenica je veoma značajna i sa aspekta zaštite i unapređenja manjinskih prava, s obzirom na činjenicu da je veliki broj manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica skoncentrisan na manje razvijenim sjevernim područjima. Strategijom manjinske politike je ekonomski razvoj sredina sa znatnim učešćem manjinske populacije prepoznat kao oblast kojoj se treba posvetiti još veća pažnja, zbog toga je ovim Izvještajem dat kratak prikaz aktivnosti i na tom polju.

14.1. Izrada planskih dokumenata

U toku 2016. godine, donijeti su sljedeći državni planski dokumenti: *Prostorni plan posebne namjene za Durmitorsko područje* i *Detaljni prostorni plan za Termoelektranu Pljevlja*.

U postupku izrade je više značajnih planskih dokumenta, a za namjenu ovog Izvještaja treba izdvojiti: Prostorni plan posebne namjene za obalno područje Crne Gore (ugovorena vrijednost 1.395.777€); Prostorni plan posebne namjene Nacionalnog parka „Prokletije“ (ugovorena vrijednost 319.515€); Prostorni plan posebne namjene Nacionalnog parka „Skadarsko jezero“ (ugovorena vrijednost 314.160€); Detaljni prostorni plan za Jadransko-jonski autoput (ugovorena vrijednost 275.000€); Detaljni prostorni plan za prostor višenamjenskih akumulacija na rijeci Morači (ugovorena vrijednost 330.000€); Detaljni prostorni plan za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici (ugovorena vrijednost 170.000€); Državna studija lokacije „Sektor 1“ - Rt Kobilica - Njivice - ušće Sutorine (ugovorena vrijednost 11.900€); Državna studija

lokacije „Dio sektora 43 - Luka Budva“ (ugovorena vrijednost 64.700€); Državna studija lokacije „Sektor 20 i sektor 21“ (ugovorena vrijednost 3.570€); Državna studija lokacije „Dio sektora 22“ (ugovorena vrijednost 5.000€); Državna studija lokacije „Sektor 10“ - Spila – Risan – Rt Banja (ugovorena vrijednost 35.000€); Izmjena i dopuna Državne studije lokacije „Sektor 16“ (ugovorena vrijednost 34.510€); dok Ministarstvo održivog razvoja i turizma, u skladu sa Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata, radi dva lokalna planska dokumenta: Prostorno-urbanistički plan Opštine Ulcinj (ugovorena vrijednost 795.000€) i Lokalnu studiju lokacije „Dubovica I“ (ugovorena vrijednost 24.000 €).

U toku je izrada strateških procjena uticaja na životnu sredinu i studija zaštite kulturnih dobara za predmetne planove.

Planira se izrada: baznih studija za planska dokumenta, kao i državnih studija lokacije u okviru Prostornog plana posebne namjene.

Takođe, pristupiće se izradi izmjena i dopuna prostorno planske dokumentacije po skraćenom postupku, izradi prostorno planske dokumentacije kojoj je istekao rok, određivanju lokacije za objekte od opšteg interesa u skladu s namjenom prostora šire teritorijalne cjeline i pristupiće se izradi konkursa.

14.2. Prioritetni infrastrukturni objekti iz oblasti otpadnim vodama i vodosnabdijevanja

U cilju usklađivanja zakonodavstva Crne Gore sa zakonodavstvom Evropske unije u oblasti upravljanja otpadom, Ministarstvo održivog razvoja i turizma je u okviru svojih nadležnosti donijelo Zakon o upravljanju otpadom ("Službeni list CG", broj 64/11, 39/16).

Ukazujemo da su za oblast upravljanja otpadom izgrađeni:

- Transfer stanica i reciklažno dvorište u Žablaku,
- Reciklažno dvorište u Podgorici,
- Prva kompostana u Crnoj Gori u opštini Kotor za rješavanje pitanja upravljanja zelenim otpadom u opštinama Kotor, Tivat, Budva i Herceg Novi,
- Postrojenje za tretman ocjernih voda na deponiji „Livade“ u Podgorici (iz kredita Evropske investicione banke) - u toku je probni rad ovog postrojenja,
- Treća sanitarna kada na deponiji „Livade“ u Podgorici.

Takođe, tokom 2016. godine stvarale su se pretpostavke, kroz izradu potrebne dokumentacije, za projekte iz Kapitalnog budžeta:

- Izgradnja transfer stanica u opštinama Plužine, Šavnik, Andrijevica i Mojkovac,
- Sanacija neuređenih odlagališta „Čafe“ u Baru, „Vrtijeljka“ u Cetinju, „Vasove vode“ u Beranama i „Zauglina“ u Šavniku, i

- Sanacija neuređenog odlagališta „Čarkovo polje“ u opštini Žabljak, za koji učešće Crne Gore i Slovenije u okviru Programa međunarodne saradnje Republike Slovenije i Crne Gore iznosi po 50 %.

U toku je realizacija više infrastrukturnih projekata iz oblasti upravljanja otpadnim vodama i vodosnabdijevanja. U toku 2016. godini završeni ili je nastavljeno sa realizacijom sljedećih projekata:

- Završena je izgradnja i pušteno je u probni rad zajedničko postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda za opštine Kotor i Tivat; vrijednost projekta 10,25 miliona €; ugovoreni su radovi po principu „projektuj i izgradi“. Sistem je počeo sa radom u julu 2016. godine;
- Projektovanje i izgradnja Postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u Nikšiću; Ugovor potpisan 04. 05. 2011. godine (vrijednost Ugovora 14.983.866,73€); U 2016. godini, ovo postrojenje je bilo u fazi probnog rada;
- Završena je Izgradnja kanalizacione mreže na Cetinju- u toku 2016. godine realizovana su dva projekta (izgradnja dijela mreže koji je finansiran iz IPA u vrijednosti od 2.7 mil. eura i Izgradnja kanalizacione mreže Gruda Donje Polje finansiran iz IPF MW u iznosu od 696,283€;
- Završena je izgradnja 17,6 km kanalizacione i 14,5 km vodovodne mreže u opštini Tivat; vrijednost 9,5 miliona €; projekat je završen u 2016. godini;
- Završena je izgradnja sistema za tretman mulja na tršćanim poljima u Mojkovcu I sistem je pušten u funkciju u septembru 2016. godine. Iznos projekta je 250.000€;
- Projektovanje i izgradnju postrojenja za tretman otpadnih voda u opštini Pljevlja (FIDIC žuta knjiga); Iznos ugovorenih sredstava: 6.000.000,00€ (bez PDV-a); Datum potpisivanja ugovora: 12. 03. 2014. god; Rok realizacije: 810 dana + 12 mjeseci operativnog testiranja + 12 mjeseci održavanja;
- Izgradnja kanalizacione mreže u Bijelom Polju (*finansiranje iz IPA 2011*), Ugovor potpisan u oktobru 2014. godine. Vrijednost ugovora 3,1 mil. € Rok realizacije: 540 dana;
- Izgradnja 10,17 km vodovodne i 22,83 km kanalizacione mreže u opštini Herceg Novi, (vrijednost 18,52 miliona €) - radovi u završnoj fazi;
- Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Herceg Novi, vrijednosti 8,8 miliona € - radovi su u završnoj fazi;
- Ugovor za „Projektovanje i izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Berane kapaciteta 20 000 ES“, potpisan je 06. 04. 2016. godine u iznosu od 6,101,739.29€ i predviđen period implementacije od 30 mjeseci. Izvođač uveden u posao 26. 05. 2016. godine;
- Ugovor za „Rekonstrukciju i izgradnju kanalizacione mreže u opštini Berane u dužini od 20,67 km“, potpisan je 06. 04. 2016. godine u iznosu od 4,881,918.44€ i predviđen period implementacije od 20 mjeseci. Izvođač uveden u posao 21. 06. 2016. godine;

- Ugovor o realizaciji izgradnje oko 26 km vodovodne i kanalizacione mreže u opštini Bar, uključujući i novi podmorski ispust u Sutomoru. Realizacija ugovora je otpočela 26. februar 2016. godine i trajaće do 26. februara 2018. godine;
- Nastavljena je izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u Šavniku, u iznosu od 250.000€;
- Izgradnja PPOV i segmenta vodovodne i kanalizacione infrastrukture u opštini Ulcinj - Zbog potrebe da se hitno zaštiti kanal Port Milena od otpadnih voda iz naselja Kodra, Totoši, Bijela Gora, Donja Bratica, aktivnosti vezane za izgradnju kanalizacione mreže za ova četiri naselja, realizuju se kao poseban projekat, koji obuhvata izgradnju 14,45 km kanalizacione mreže. Sredstva za realizaciju ove faze izgradnje kanalizacione mreže za ova četiri naselja obezbijeđena su iz finansijkog kreditnog aranžmana sa EIB (4,5 miliona €). Projektna dokumentacija je izrađena iz sredstava kapitalnog budžeta. Glavni projekat je izrađen i revidovan u martu 2015. god. U 2016. godini je pripremljena i odobrena tenderska dokumentacija za izbor izvođača radova i nadzora nad radovima tako da se očekuje odabir izvođača i početak izgradnje u 2017. godini; Za realizaciju preostalog dijela Projekta unapređenja vodovodne i kanalizacione infrastrukture u Ulcinju - faza I, obezbijeđena su sredstva u iznosu od oko 20 miliona € iz kredita KfW banke;
- Izgradnja postrojenja za tretman otpadnih voda i segmenta vodovodne i kanalizacione infrastrukture u opštini Rožaje - Studijom izvodljivosti predviđena je izgradnja PPOV, kapaciteta 13.600 ES i kanalizacione mreže i unapređenje stanja u oblasti vodosnabdijevanja. Ukupna vrijednost dijela projekta koji se odnosi na otpane vode iznosi 5,13 miliona € i to: izgradnja PPOV 2,81 miliona € i izgradnja kanalizacione mreže 2,32 miliona €. Ovim iznosima obuhvaćena je izrada dokumentacije, nadzor nad izgradnjom i troškovi PDV. U okviru WBIF-a obezbijeđena je tehnicka podrška za izradu studije izvodljivosti u iznosu od 200.000€, a iz kapitalnog budžeta finansirala se izrada Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu (20.000€) i Idejnog projekta (128.700€). Idejni projekat je izrađen i revidovan u februaru 2015. godine. U skladu sa zahtjevom Opštine Rožaje da se izmjeni lokacija predviđena za izgradnju PPOV, koju su prvobitno predložili i koja je predviđena Idejnim projektom. U 2016. godini rađena je dopune Idejnog projekta u dijelu nove lokacije za izgradnju PPOV. U toku 2016. godini završene su aktivnosti i na Izradi glavnog projekta za izgradnju kanalizacione mreže;

14.3. Izgradnja postrojenja za tretman otpadnih voda i kanalizacione infrastrukture u opštini Plav

Projekat predviđa izgradnju centralnog PPOV na lokaciji „Pjeskovi“, ukupnog kapaciteta 18.000 ES (I faza 2x6.000 ES, II faza 6.000 ES) i izgradnju kanalizacione mreže u ukupnoj dužini oko 14 km. Shodno projektnoj dokumentaciji, vrijednost izgradnje PPOV i kanalizacione mreže iznosi oko 9,15 miliona € (5,44 miliona € za

izgradnju PPOV i 3,71 milion € za izgradnju kanalizacione mreže). Od dokumentacije urađen je Idejni projekat čija izrada je finansirana iz grant aranžmana IPA PPF 2010 u iznosu od 0,33 miliona €. U 2016. godini iz Kapitalnog Budžeta urađen je glavni projekat za kanalizacionu mrežu i obezbjeđena su sredstva za pripremu tenderske dokumentacije. U predstojećem periodu biće prioritet i razmotriće se mogućnosti da se obezbjeđe sredstva za realizaciju ovog projekta.

14.4. Program podsticanja razvoja klastera u Crnoj Gori za 2016. godinu

Predmetni Program Ministarstvo ekonomije realizuje u kontinuitetu od 2012. godine. Za realizaciju u 2016. godini Program je inoviran u odnosu na prethodne godine, prvenstveno u smislu proširivanja predmeta podrške, što je rezultat identifikovanih potreba klastera sa terena. Opravdani troškovi su troškovi ulaganja u nematerijalnu i materijalnu imovinu (izuzev IT opreme i saobraćajnih sredstava) i operativni troškovi koji podrazumijevaju troškove osoblja i administrativne troškove. Stoga, cilj Programa za 2016. godinu je finansijska podrška efikasnijem funkcionisanju klastera i njihove bolje promocije, u pravcu ostvarivanja bolje konkurentne pozicije malih i srednjih preduzeća na nacionalnom i međunarodnom tržištu.

Odobrena pomoć od strane Ministarstva ekonomije bila je je do 50%, odnosno do 65% (uvećano za 15% klasterima iz manje razvijenih jedinica lokalne samouprave) ukupnih opravdanih troškova, u iznosu najviše do 10.000€ (bez PDV-a), po jednom Projektu. Kroz predmetni Program u 2016. godini podržano je ukupno 6 klastera (od kojih 5 klastera djeluje u Sjevernom regionu), a ukupan iznos realizovane podrške je 23.687,46€.

14.5. Program podsticanja razvoja konkurentnosti preduzetnika, mikro, malih i srednjih preduzeća u Sjevernom regionu Crne Gore i manje razvijenim opštinama

Odnosi se na obezbjeđivanje povoljnijih uslova finansiranja kroz subvencionisanje kamatne stope na direktne kredite Investiciono-razvojnog fonda iz sredstava obezbijeđenih budžetom Crne Gore. Subvencioniranja kamatne stope od 1%, vrši se na direktne kredite Fonda preduzetnicima, mikro, malim i srednjim preduzećima, sa prioritetom za preduzeća koja su dio klastera, odobrene 2012. godine. Iznos podrške Ministarstva ekonomije po ovom osnovu u 2016. godini iznosi 7.247,40€.

14.6. Program povećanja regionalne i lokalne konkurentnosti kroz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda poslovanja za period 2014-2016.

Ministarstvo ekonomije je 2014. godine započelo realizaciju Programa povećanja regionalne i lokalne konkurentnosti kroz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda poslovanja za period 2014-2016. Cilj Programa je finansijska podrška preduzetnicima, malim i srednjim privrednim društvima, da u što većoj mjeri povećaju svoju konkurentnost, prvenstveno kroz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda za proizvode i podršku za dobijanje akreditacije za ocjenjivanje usaglašenosti. Predmet refundacije su opravdani troškovi uvođenja, implementacije Programom definisanih standarda, kao i resertifikacija. Maksimalan iznos državne pomoći u okviru ovog Programa je 5.000€.

U toku 2016. godine ugovoren je iznos podške za 30 privrednih subjekata ukupne vrijednosti 95.000€. Implementaciju aktivnosti do kraja 2016. godine izvršilo 9 korisnika Programa, kojima je isplaćeno ukupno 21.712,97€. Ostali korisnici Programa svoje aktivnosti će finalizovati u I kvartalu 2017. godine.

14.7. Uredba o podsticanju direktnih investicija

Opis programa

Uredbom o podsticanju direktnih investicija („Službeni list Crne Gore“, broj 80/15) stvaraju se uslovi za povoljniji poslovni ambijent koji će, podsticanjem domaćih i stranih investicija u svim područjima Crne Gore, doprinijeti povećanju konkurentnosti i izvoznog potencijala industrije uvođenjem novih tehnologija i znanja i omogućiti otvaranje novih radnih mjesta. Investitori koji realizuju investicione projekte, kojima se obezbjeđuje otvaranje novih radnih mjesta i doprinosi privrednom i regionalnom razvoju Crne Gore, mogu biti korisnici finansijskih podsticaja koji se dodjeljuju odlukom Vlade Crne Gore o dodjeli sredstava za podsticanje direktnih investicija.

Uslovi za privredne subjekte

Sredstva za podsticanje investicija se dodjeljuju na osnovu podnošenja prijave na javni oglas za učešće u postupku dodjele sredstava za podsticanje direktnih investicija i zaključenja ugovora o korišćenju sredstava za podsticanje direktnih investicija sa Vladom Crne Gore i to za investicione projekte koji se realizuju u proizvodnom sektoru i sektoru usluga.

- Glavni grad i južni region – minimalna vrijednost ulaganja 500.000€ i 20 novih radnih mjesta u roku od tri godine od dana zaključivanja ugovora o korišćenju sredstava;
- Centralni region (izuzev Glavnog grada) i sjeverni region – minimalna vrijednost ulaganja 250.000€ i 10 novih radnih mjesta u roku od tri godine od dana zaključivanja ugovora o korišćenju sredstava.

Novozaposlenim licem smatra se lice zaposleno na neodređeno vrijeme na poslovima na kojima se realizuje investicioni projekat, a korisnik sredstava dužan je da zadrži broj novozaposlenih lica u kontinuitetu najmanje tri godine nakon završetka realizacije investicionog projekta za mala i srednja privredna društva, odnosno najmanje pet godina za velika privredna društva.

Sredstva se ne mogu koristiti za finansiranje investicionih projekata u sektorima: primarne poljoprivredne proizvodnje, proizvodnje sintetičkih vlakana, saobraćaja, igara na sreću, trgovine, primarne proizvodnje uglja i čelika, proizvodnje električne energije, nafte i gasa, duvana i duvanskih prerađevina, oružja i municije, genetski modifikovanih organizama i opasnog otpada.

Sredstva za podsticanje investicija mogu se dodijeliti privrednom subjektu:

- a) koji je registrovan u Centralnom registru privrednih subjekata;
- b) koji je podnio investicioni projekat za koji se, u skladu sa Uredbom, dodjeljuju sredstva za podsticanje direktnih investicija;
- c) nad kojim nije pokrenut postupak stečaja ili likvidacije, osim reorganizacije u skladu sa zakonom kojim se uređuje stečaj privrednih subjekata;
- d) koji nije osuđivan za krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti;
- e) koji je izmirio sve obaveze po osnovu poreza i doprinosa zaključno sa mjesecom koji prethodi mjesecu u kome se podnosi prijava;
- f) koji u prethodnih 12 mjeseci prije podnošenja prijave nije smanjio broj zaposlenih u Crnoj Gori za 10% i više;
- g) koji nije za isti investicioni projekat za koji podnosi prijavu koristio sredstva državne pomoći;
- h) koji nije u poteškoćama u skladu sa propisima o državnoj pomoći;
- i) koji nije u obavezi povraćaja nezakonito primljene državne pomoći.

Podsticaji

Sredstva za podsticanje direktnih investicija dodjeljuju se u iznosu od 3.000€ do 10.000€ po novozaposlenom licu na osnovu bodovanja sljedećih kriterijuma:

1. reference privrednog subjekta;
2. udio drugih privrednih subjekata iz Crne Gore tokom i nakon realizacije investicionog projekta;
3. vrijednost investicionog projekta;
4. efekti investicionog projekta vezani za istraživanje i razvoj;
5. efekti investicionog projekta na ljudske resurse;
6. efekti uticaja investicionog projekta na životnu sredinu;
7. obim međunarodnog prometa;
8. ekonomski efekti investicionog projekta;
9. efekti investicionog projekta na regionalni razvoj i
10. pismo o namjerama lokalne samouprave u kojoj privredni subjekat namjerava da ulaže.

Ukupna vrijednost dodijeljenih sredstava ne može prelaziti određeni procenat vrijednosti investicionog projekta u zavisnosti od veličine privrednog društva koje je korisnik sredstava, i može iznositi:

- najviše do 50% od ukupne vrijednosti ulaganja u investicioni projekat za velika privredna društva;
- najviše do 60% od ukupne vrijednosti ulaganja u investicioni projekat za srednja privredna društva;
- najviše do 70% od ukupne vrijednosti ulaganja u investicioni projekat za mala privredna društva.

Malo privredno društvo je privredno društvo koje ima manje od 50 zaposlenih i godišnji promet ili ukupan godišnji bilans stanja koji ne prelazi 10 miliona €.

Srednje privredno društvo je privredno društvo koje ima od 50 do 250 zaposlenih i godišnji promet koji ne prelazi 50 miliona € ili ukupni godišnji bilans stanja koji ne prelazi 43 miliona €.

Veliko privredno društvo je privredno društvo koje ima preko 250 zaposlenih i ukupan godišnji bilans stanja preko 43 miliona €.

Za kapitalne investicije veće od 10 miliona € kojima se obezbjeđuje otvaranje radnih mjesta za najmanje 50 novozaposlenih lica, sredstva za podsticanje investicija mogu biti dodijeljena u visini do 17% od ukupne vrijednosti investicionog projekta, bez sprovođenja postupka bodovanja.

Uredbom je predviđena i mogućnost refundacije troškova za razvoj infrastrukture neophodne za realizaciju investicionog projekta.

Dodijeljena sredstva za podsticanje investicija isplaćuju se korisniku sredstava nakon zaključenja ugovora o korišćenju sredstava, u tri jednake rate:

1. Prva rata se isplaćuje nakon podnošenja činidbene garancije;
2. Druga rata se isplaćuje nakon što korisnik sredstava podnese izvještaj nezavisnog revizora kojim se potvrđuje da je realizovao više od 50% vrijednosti ulaganja u investicioni projekat;
3. Treća rata se isplaćuje nakon ostvarivanja pune zaposlenosti predviđene investicionim projektom i realizacije investicionog projekta u skladu sa ugovorom o korišćenju sredstava.

Korisnik sredstava podnosi Sekretarijatu za razvojne projekte zahtjeve za isplatu sredstava, uz koje dostavlja dokumentaciju kojom dokazuje ispunjenost uslova za isplatu. Uz zahtjeve za isplatu prve i druge rate sredstava korisnik podnosi činidbene garancije u korist Vlade Crne Gore, plative na prvi poziv, bez prava prigovora, izdate od poslovne banke registrovane u Crnoj Gori i na iznos sredstava koja se dodjeljuju prvom i drugom ratom. Za isplatu posljednje rate, korisnik sredstava je dužan da dostavi činidbenu garanciju na ukupan iznos dodijeljenih sredstava, nakon čega mu Sekretarijat vraća dvije prethodno dostavljene garancije.

Takođe, korisnik sredstava dužan je da Sekretarijat za razvojne projekte jednom godišnje izveštava o realizaciji investicionog projekta za koji su dodijeljena sredstva za podsticanje investicija, podnošenjem izveštaja nezavisnog revizora o:

- Poslovanju korisnika sredstava;
- Vrijednosti ulaganja u investicioni projekat i
- Broju zaposlenih.

Nakon realizacije investicionog projekta, korisnik sredstava je dužan da Sekretarijatu dostavi izveštaj nezavisnog revizora o realizaciji investicionog projekta i ispunjenju obaveza ulaganja i obaveza zaposlenja.

Ostvareni rezultati

Na osnovu Javnog oglasa iz 2015. godine i potpisanih ugovora o korišćenju sredstava za podsticanje direktnih investicija, u toku su realizacije tri investiciona projekta i to u oblasti drvoprerađe, proizvodnje stočne hrane i oblasti obezbjeđenja stvari i lica.

Na osnovu Javnog oglasa iz 2016. godine i potpisanih ugovora o korišćenju sredstava za podsticanje direktnih investicija, u toku su realizacije tri investiciona projekta i to u oblasti drvoprerađe, turizma i prehrambenoj industriji.

Ukupna vrijednost investicionih projekata koji se realizuju shodno predmetnim ugovorima iznosi **7.182.429€**, pri čemu je predviđeno zapošljavanje **253 lica** na neodređeno vrijeme.

Četiri investiciona projekta se realizuju na teritoriji središnjeg regiona, a dva investiciona projekta se realizuju na području sjevernog regiona.

14.8. Projekat razvoja biznis zona

Opis programa

Biznis zona predstavlja jedinstven entitet na području lokalne samouprave, dijelom ili u potpunosti infrastrukturno opremljen, a koji potencijalnim investitorima pored zajedničkog prostora i infrastrukture pruža dodatne poreske i administrativne olakšice sa državnog i lokalnog nivoa.

Vlada Crne Gore je na sjednici od 17. novembra 2016. godine, donijela Uredbu o biznis zonama kojom se definiše model klasifikacije, osnivanja, uspostavljanja, upravljanja i popunjavanja biznis zona, olakšice za korisnike, a sve u cilju privlačenja novih investicija, povećanja zaposlenosti naročito u manje razvijenim područjima države i prevazilaženju regionalnih razlika.

Prema strateškom značaju, biznis zone se dijele na:

- Biznis zone od strateškog značaja
- Biznis zone od lokalnog značaja.

Biznis zone od strateškog značaja mogu se osnovati na lokaciji koja ispunjava sljedeće uslove:

- jedinica lokalne samouprave na čijem se području nalazi lokacija mora da ima više od 20.000 stanovnika;
- površina lokacije ne može biti manja od 10ha;
- lokacija mora biti u skladu sa namjenom utvrđenom prostorno-planskim dokumentima;
- za lokaciju moraju biti riješeni imovinsko-pravni odnosi.

Biznis zone od lokalnog značaja mogu biti lokacije koje ispunjavaju sljedeće uslove:

- lokacija mora biti u skladu sa namjenom utvrđenom prostorno-planskim dokumentima;
- za lokaciju moraju biti riješeni imovinsko-pravni odnosi.

Zona može biti osnovana i na zemljištu u privatnoj svojini ukoliko je postignut sporazum i riješeni međusobni odnosi vlasnika i osnivača biznis zone.

Biznis zonu od strateškog značaja osniva Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada), samostalno ili u saradnji sa drugim osnivačem, dok biznis zonu od lokalnog značaja osniva jedinica lokalne samouprave, samostalno ili u saradnji sa drugim osnivačem, uz prethodno pribavljenu saglasnost Ministarstva.

Biznis zonom od strateškog značaja upravlja privredno društvo, čiji osnivač je Vlada, a biznis zonom od lokalnog značaja upravlja menadžer kojeg imenuje predsjednik lokalne samouprave ili privredno društvo koje osniva jedinica lokalne samouprave.

Uslovi za privredne subjekte

Korisnik biznis zone može biti privredno društvo, drugo pravno lice ili preduzetnik koji obavlja djelatnost u biznis zoni. Korisnik biznis zone sa osnivačem, odnosno upravljačem biznis zone, zaključuje ugovor o poslovanju u biznis zoni.

Poslovanje u biznis zoni osnivač, odnosno upravljač, može da odobri korisniku koji:

- a) je registrovan u Centralnom registru privrednih subjekata;
- b) nije u postupku stečaja ili likvidacije, osim reorganizacije u skladu sa zakonom kojim se uređuje stečaj privrednih subjekata;
- c) nije pravosnažnom sudskom odlukom osuđivan za krivično djelo izvršeno u obavljanju privredne djelatnosti;
- d) je izmirio sve obaveze po osnovu poreza, carina i doprinosa;
- e) nije u poteškoćama u skladu sa propisima o državnoj pomoći;
- f) nije u obavezi povraćaja primljene državne pomoći.

Podsticaji

Za lica zaposlena u biznis zoni korisnik biznis zone ne plaća:

- doprinose za obavezno socijalno osiguranje na zarade (doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje, doprinos za zdravstveno osiguranje, doprinos za osiguranje od nezaposlenosti) i doprinosa za Fond rada;
- porez na dohodak fizičkih lica.

Korisnik biznis zone može da koristi navedene olakšice najduže pet godina od dana zapošljavanja lica u biznis zoni.

Jedinice lokalne samouprave Odlukom o osnivanju biznis zona definišu dodatne olakšice za korisnike i to: povoljne cijene zakupa/kupovine zemljišta, oslobađanje ili smanjenje komunalnih naknada, naknada za opremanje građevinskog zemljišta, smanjenje stope poreza na nepokretnosti, oslobađanje prireza poreza na dohodak fizičkih lica, one stop-shop.

Pored navedenih olakšica, korisnik biznis zone ostvaruje pravo i na druge olakšice u skladu sa zakonom i posebnim propisima kojima se uređuje državna pomoć, s tim što zajedno ne smiju preći maksimalni dozvoljeni intenzitet pomoći od 60% za srednja, odnosno 70% za mala privredna društva, u skladu sa propisima kojima se uređuje državna pomoć.

Kriterijumi

Uslovi poslovanja za korisnike biznis zone utvrđuju se ugovorom o poslovanju u biznis zoni, a izbor korisnika vrši se na osnovu javnog poziva, koji sprovodi upravljač biznis zone.

Ostvareni rezultati

Do sada su u Crnoj Gori definisane biznis zone od lokalnog značaja u devet lokalnih samouprava i to u: Beranama, Bijelom Polju, Kolašinu, Mojkovcu, Cetinju, Nikšiću, Podgorici, Ulcinju i Rožajama.

15. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Normativni okvir za ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu definisan je, između ostalog, Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i Zakonom o zdravstvenom osiguranju.

U zdravstvenom sistemu ne vode se evidencije koje su zasnovane na etičkoj, nacionalnoj ili nekoj drugoj pripadnosti korisnika zdravstvene zaštite (manjinski narodi, manjinske grupe, lica sa invaliditetom, Romi, Egipćani i Aškalije, LGBT osobe i sl.). Ipak, indirektno, uvidom u kategoriju «Uplatiloce doprinosa» i «Svojstvo osiguranika» se može doći do podataka i u kojoj mjeri pripadnici manjinskih naroda i drugim manjinskih nacionalnih zajednica dobijaju usluge u zdravstvenom sistemu Crne Gore.

Uvidom u «Dnevne evidencije» rada izabраниh doktora, centara i jedinica za podršku je evidentno da pripadnici manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica dobijaju usluge koje dobijaju i ostali korisnici zdravstvene zaštite. Reformom zdravstvenog sistema uveden je izabrani doktor preko koga osiguranici ostvaruju primarnu zdravstvenu zaštitu, a koje im omogućava nastavak ostvarivanja zdravstvene zaštite na sekundarnom i tercijarnom nivou, kao polazne osnove za postupak prevencije i liječenja.

Zakonom o zdravstvenom osiguranju je obezbijeđeno da socijalno ugrožene kategorije, nezaposleni, djeca do osnovne škole, a ako se školuju do završetka srednjeg

ili visokog obrazovanja, žene u toku trudnoće i godinu dana nakon porođaja, stariji od 65. godine i oboljeli od zaraznih bolesti ne učestvuju u troškovima liječenja, što znači da imaju besplatnu zdravstvenu zaštitu, što se odnosi i na manjinske narode i druge manjinske nacionalne zajednice.

Pripadnici manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica izjednačeni sa ostalim osiguranicima tako da nema normativnih prepreka za ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu, kako u obimu, tako i po sadržaju usluga. Međutim, ukoliko se i pojave lica koja se suočavaju sa eventualnim preprekama svaki slučaj biće pojedinačno rješavan na način obezbijedivanja pružanja odgovarajućih zdravstvenih usluga, kroz institucionalni okvir JZU, a u skladu sa Zakonom (Zaštitnik prava pacijenata, Komisija za kontrolu kvaliteta, menadžment JZU i resorno ministarstvo).

Što se tiče osoba sa invaliditetom i po ovom osnovu zdravstveni sistem je koncipiran na jedinstvenim osnovama i u potpunosti obezbijedena zdravstvena zaštita i zdravstveno osiguranje, te da je kroz podzakonske akte Ministarstva zdravlja i Fonda za zdravstveno osiguranje, obezbijeden poseban vid zdravstvene zaštite sa određenim povoljnostima za osobe sa invaliditetom u zavisnosti od potreba osoba sa invaliditetom, kao što su ortopedska i druga tehnička pomagala, rehabilitacija i sl. Međutim, nesporna je činjenica da je dostupnost zdravstvenoj zaštiti u potpunosti obezbijedena s tim što postoji barijera pristupu zdravstvenim ustanovama zbog arhitektonskih pristupnih rješenja, i nemogućnost osoba sa invaliditetom da pristupe zdravstvenoj ustanovi. Arhitektonska pristupna rješenja, ne samo za zdravstvene ustanove već i za druge ustanove i institucije, u nadležnosti su Ministarstva turizma i održivog razvoja i organa lokalne samouprave.

Pravilnik o utvrđivanju medicinskih razloga za promjenu pola usvojen je i objavljen u Službenom listu novembra mjeseca 2014. godine. Pravilnikom su propisani medicinski razlozi za promjenu pola sa načinom i postupkom ulaska u proceduru osoba zainteresovanih za promjenu pola, a medicinske razloge u redovnoj procedure medicinske struke utvrđuju doktori odgovarajuće specijalnosti, sagledavanje ukupnog zdravstvenog stanja i ocjenom svakog pacijenta/pacijentkinje da li su ispunjeni uslovi za ovu vrstu hirurškog zahvata.

Po dobijanju odgovarajuće medicinske dokumentacije pacijent/ pacijentkinja, se upućuje na odgovarajući Konzilijum ljekara specijalista Kliničkog centra Crne Gore, koji ocjenom cjelokupne medicinske dokumentacije daje nalaz i mišljenje nadležnoj komisiji Fonda za zdravstveno osiguranje, koja i odobrava ovakav vid hirurškog zahvata.

Medicinske procedure za ove potrebe još uvijek se ne sprovode u Crnoj Gori, te odobrenje za hirurški zahvat se izdaje sa uputom na klinike u okruženju (za sada u Republici Srbiji), u kojima se sprovode ove procedure. Prema podacima sa kojima raspolaže ovo Ministarstvo obavljena je jedna procedura promjene pola, dok su u postupku utvrđivanja uslova medicinskog karaktera za promjenu pola tri pacijenta koji ishod će bit evidentan nakon odobrenja od strane Fonda za zdravstveno osiguranje.

Prema tome, zdravstvena zaštita obezbijedena je svim građanima jer je cilj da politike koje se vode u tom pravcu obezbijede očuvanje i unapređenje zdravlja. U tom smislu i ubuduće će se nastaviti sa aktivnostima, prije svega saradnje zdravstvenih radnika i korisnika zdravstvenih usluga kako bi u narednom periodu svaki pojedinac dao doprinos u okviru svojih ingerencija najviše moguće na preventivnoj zdravstvenoj zaštiti pa samim tim i poboljšanju zdravstvenog stanja svakog pojedinca, korisnika zdravstvenih usluga.

16. UNAPREĐENJE POLOŽAJA ROMSKE POPULACIJE

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa nadležnim institucijama koje su Strategijom za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012-2016 zadužene za realizaciju aktivnosti predviđenih Strategijom i pratećim jednogodišnjim akcionim planovima, pripremilo Predlog Izveštaja o sprovođenju Strategije za 2015. godinu i uputilo isti Vladi na usvajanje. S tim u vezi, na sjednici Vlade Crne Gore održanoj 25. februara 2016. godine usvojen je Izveštaj o sprovođenju Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012 – 2016. za 2015. godinu.

Vlada Crne Gore na 151. sjednici od 24. marta, 2016. godine donjela *Strategiju za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020 i usvojila Akcioni plan za sprovođenje Strategije za 2016. godinu*. Strategija je zasnovana na principima ravnopravnosti i jednakosti šansi, nediskriminacije, desegregacije, te principu afirmativne akcije ili pozitivne diskriminacije, kao dodatnom mehanizmu za obezbjeđenje faktičke jednakopravnosti manjine sa većinom. Ključni cilj Strategije je postizanje pune socijalne inkluzije Roma i Egipćana poboljšanjem njihovog socio-ekonomskog položaja u Crnoj Gori. Za ostvarivanje ovog cilja definisane su glavne oblasti u operacionalizaciji procesa socijalne inkluzije, i to: stanovanje, obrazovanje, zdravstvena zaštita, zapošljavanje, pravni status, socijalni status i porodična zaštita (u okviru kog su definisane četiri podoblasti i to: borba protiv nasilja u porodici i nasilje nad ženama; prevencija i suzbijanje prosjačenja; borba protiv trgovine ljudima i sprečavanje sklapanja dječijih nedozvoljenih brakova) i kultura, jezik i identitet.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Ministarstvo kulture u susret 8. aprilu, Međunarodnom danu Roma upriličili su dodjelu nagrade za najbolji istraživački prilog u prethodnoj godini na temu „Socijalna integracija Roma u Crnoj Gori“. Sa skupa je poručeno da nije jednostavno integrirati nekog najbrže moguće, potrebno je pristupiti sistemski kako bi integracija bila puna, a s tim u vezi jedna od prioritarnih oblasti djelovanja svakako je obrazovanje.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, svake godine obezbjeđuje sredstva za stipendiranje srednjoškolaca i studenata, pripadnika romske i egipćanske populacije, kako bi iste motivisali da dosegnu što veći obrazovni nivo, samim tim, integraciju u društvo i smanjenje začaranog kruga siromaštva koji ovu populaciju karakteriše. Program stipendiranja se realizuje u saradnji sa Romskim obrazovnim fondom (REF) i

Zavodom za školstvo. Srednjoškolcima se isplaćuju stipendije u iznosu od 60€ a studentima 150€ na mjesečnom nivou. Godišnje se za ovu namjenu u budžetu Ministarstva opredijeli blizu 80.000,00€. Da ova aktivnost Ministarstva nije uzaludna i da su promjene primjetne govori i činjenica da je broj djevojaka iz romske i egipćanske populacije koje se obrazuju iz godine u godinu veći i da je gotovo jednak broju muškaraca. To je značajan pokazatelj da se tradicionalni obrasci ponašanja mijenjaju i da žene postaju sve više zastupljene u obrazovanju. Shodno podacima dobijenim od Ministarstva prosvjete, u akademskoj 2016/17 na fakultetima u Crnoj Gori nastavu pohađa ukupno 18 studenata/studentkinja romske i egipćanske populacije, od čega dvoje na master studijama. U školskoj 2016/17 ukupno pohađa 111 učenika/učenica srednjoškolaca.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, kontinuirano u budžetu obezbjeđuje sredstva za kupovinu kompleta udžbenika koji se zatim, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, distribuirani učenicima/učenicama romske i egipćanske populacije I, II i III razreda osnovne škole. Za školsku 2016/17 godinu, Ministarstvo je opredijelilo 36.358,40€.

U susret 5. novembru, koji se u svijetu obilježava kao Dan romskog jezika, predstavnici/e Ministarstva za ljudska i manjinska prava podijelili su Romske bukvaru za neformalno učenje romskog jezika i slatke paketiće djeci u vrtiću Vrela Ribnička na Koniku. U Vrtiću su tri vaspitne grupe od kojih rad dvijema koordinira Romski obrazovni fond u saradnji sa JPU „Đina Vrbica“. Djeci romske populacije koja će naredne školske godine započeti svoje obrazovanje, ilustrovani bukvar bio je zanimljiv poklon, a o njegovom značaju više prilike imaće da saznaju po ulasku u obrazovni sistem.

Obrazovanje i podrška promociji nastavka obrazovanja, posebno za djecu romske i egipćanske populacije od presudnog je značaja. Upravo iz tog razloga, u periodu od 23-30. januara 2016. godine, realizovana je jedna od kontinuiranih aktivnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava, odnosno Odjeljenja za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana, koja se sprovodi godinama unazad. Naime, na Ivanovim koritima organizovano je besplatno sedmodnevno zimovanje za 25 učenika i učenica, VII, VIII i IX razreda osnovnih škola iz Podgorice, Nikšića i Herceg Novog. U toku boravka u odmaralištu, pored veoma kvalitetnih uslova smještaja i hrane, djeci je bila obezbijedena medicinska zaštita, instruktori skijanja, kao i animatori, a đaci su imali priliku i da uče i obnavljaju znanja maternjeg, odnosno romskog jezika i kulture kroz radionice za neformalno učenje jezika, praksu koju je Ministarstvo uvelo u okviru svoje podrške uspješnijoj integraciji romske populacije.

Osim toga, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava takođe je organizovalo i sedmodnevno ljetovanje za dvadeset učenika/ca VII, VIII i IX razreda romske i egipćanske populacije iz nekoliko osnovnih škola iz Podgorice, Nikšića, Berana i Pljevalja, koji su u periodu od 30. avgusta do 6. septembra 2016. godine boravili u Dječijem odmaralištu na Ivanovim koritima - Cetinje. Pored niza rekreativnih aktivnosti

u kojima su djeca imala prilike da uživaju, djeca su svakodnevno pohađala časove romskog jezika, u cilju očuvanja maternjeg jezika i kulture svoje populacije.

Tokom boravka u odmaralištu, djeca su bila u pratnji sa dva predstavnika Ministarstva za ljudska i manjinska prava, jednim predstavnikom Romskog savjeta i jednim studentom romske i egipćanske populacije koji je održao radionice za neformalno učenje i obnavljanje romskog jezika i kulture.

Krug Foruma Javnih dijaloga o implementaciji i prioritetnim mjerama o pitanjima Roma, koji se održavaju u Regionu u proteklih nekoliko mjeseci, završen je sa Forumom održanim u Podgorici. Događaji su organizovani od strane Regionalnog savjeta za saradnju (RCC) Akcionog tima Inicijative Integracija Roma 2020, u saradnji sa državnim organima u Beogradu, Sarajevu, Prištini i Podgorici.

Forum su predstavljali mogućnost za dijalog sa predstavnicima/ama ekonomija Zapadnog Balkana koji učestvuju u projektu, u kojima ključni interesentni zajedno radili na razmatranju nacionalnih strategija o pitanjima Roma i angažovali eksperte da izrade Akcioni plan za 2017. godinu za svaku od država učesnica koji su ponudili Vladama na usvajanje, u kom su predvidjeli konkretne mjere, njihove budžete, implementaciju i monitoring.

Akcioni tim je izrazio spremnost da podrži vlasti na Zapadnom Balkanu kako bi adekvatno planirale potrebne mjere za integraciju Roma, uključujući raspodjelu adekvatnih izvora i usmjeriti aktivnosti generalno na nacionalnu politiku u oblasti obrazovanja, zapošljavanja, stanovanja, zdravstvene zaštite i regulisanja pravnog statusa.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u cilju jačanja svijesti o značaju prevencije i čuvanja zdravlja, organizovalo je 19. i 21. jula 2016. godine preventivni ginekološki i ultrazvučni pregled za žene iz kampa Konik iz Podgorice u Domu zdravlja "Dimitrije - Dika Marenić" iz Danilovgrada. Ministarstvo ovu aktivnost organizuje u saradnji sa Domom zdravlja Danilovgrad i Crvenim krstom već nekoliko godina. U znaku uspješne saradnje, različiti pregledi imaju za cilj da žene iz marginalizovanih grupa vode brigu o svom zdravlju. Ultrazvučni pregledi prethodnih godina rađeni su za štitastu žlijezdu, grudi, pluća, rađena je mamografija kod žena iznad 40 godina starosti, a naredna akcija obuhvatiće ultrazvuk abdomena. Prvom grupom je obuhvaćeno trideset žena, a drugom četrdeset.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je, u skladu sa Akcionim planom za Poglavlje 23 i Akcionim planom za implementaciju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020 za 2016. godinu u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, Kancelarijom za borbu protiv trgovine ljudima, lokalnim samoupravama i romskim i egipćanskim nevladinim organizacijama organizovalo je kampanje u romskim naseljima o problemu nasilja nad ženama i prisilnim brakovima među romskom i egipćanskom populacijom u sledećim crnogorskim gradovima: Herceg Novi, Tivat, Budva, Kotor, Cetinje, Berane, Bijelo Polje, Nikšić i Podgorica. Učesnici/učesnice su tom prilikom upoznati sa štetnim efektima dječjih ugovorenih i

prisilnih brakova i posledicama koje isti imaju po tu djecu, kao i sa zakonskom regulativom u ovoj oblasti. Tom prilikom, stanovnicima tim romskih naselja podijeljeni su informativni flajeri koji, pored ostalog, sadrže brojeve svih nadležnih službi kojima se mogu obratiti u slučaju potrebe. Distribuirani su flajeri na crnogorskom i albanskom jeziku.

U saradnji sa već pomenutim akterima, Ministarstvo je organizovalo i edukativne radionice namijenjene roditeljima romske i egipćanske djece, djeci, romskim aktivistkinjama, službenicima državne uprave o zaštiti od nasilja u porodici i maloljetničkim i/ili prisilnim brakovima među romskom i egipćanskom populacijom. Edukativne aktivnosti sprovedene su takođe u već pomenutih devet gradova: Herceg Novi, Tivat, Budva, Kotor, Cetinje, Berane, Bijelo Polje, Nikšić i Podgorica. Ove radionice je pohađalo preko 200 učesnika, koji su prisustvovali tokom obuka.

Osim toga, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava organizovalo je Javni čas u Osnovnoj školi „Božidar Vuković Podgoričanin“, uz saglasnost Ministarstva prosvjete, na temu sprječavanja sklapanja prisilnih brakova sa akcentom na romsku i egipćansku populaciju.

U Podgorici je 28. 12. 2016. godine u organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava održana radionica na temu: Edukacija za mlade pripadnike/ce nacionalnih manjina i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, prvenstveno Romkinja i Egipćanki kako bi se osnažili/e za bavljenje politikom. Od osnovnih ciljeva Ministarstva za ljudska i manjinska prava puna integracija manjinskih naroda u društveni život uz dalje očuvanje i razvijanje njihove nacionalne i kulturne posebnosti, te unapređenje njihovih zakonskih prava i sloboda. Crna Gora je prepoznala probleme pripadnika/ca romske i egipćanske zajednice i aktivno radi da se poveća društvena i ekonomska integracija romske i egipćanske zajednice u crnogorsko društvo. Do sada preduzete mjere i aktivnosti na planu unapređenja položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori, prvenstveno kroz primjenu Akcionog plana Dekade u Crnoj Gori i dvije prethodne Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana, rezultirale su veoma značajnim i vidnim, ali ne i posve dovoljnim promjenama.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Odjeljenja za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana, održava kvartalne sastanke sa nevladinim organizacijama koje se bave pitanjima unapređenja i zaštite prava pripadnika ove populacije. Na sastancima se izveštavaju aktivnosti koje su preuzeti tokom jednog kvartala, daju se sugestije ili primjedbe u cilju unapređenja položaja ove manjinske zajednice, i redovno se obaveštava Komisija za praćenje Strategije socijalne inkluzije za Rome i Egipćane u Crnoj Gori 2016-2020.

Sastanku osim predstavnika Ministarstva za ljudska i manjinska prava, prisustvuju predstavnici sledećih nevladinih organizacija: *Romska nada, Udruženje Roma i Egipćana, Centra za romske inicijative, Udruženje Egipćana - Tivat, Fondacija "Ruka prijateljstva", Mladi Romi, Romski krug, Koalicija Romi i Egipćani zajedno* i dr.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava kvartalno organizuje sastanke Komisije za praćenje sprovođenja Strategije za inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016 – 2020. godine. Strategijom je predviđeno da Vlada Crne Gore formira Komisiju za praćenje sprovođenja Strategije i imenuje Nacionalnog koordinatora koji će predsjedavati Komisijom. Zadatak Komisije je utvrđivanje akcionih planova za primjenu Strategije, nadziranje njihovog ostvarivanja, ocjena postignutih rezultata na osnovu praćenja utvrđenih indikatora, predlaganje promjena i dopuna Strategije na godišnjem nivou i informisanje Vlade Crne Gore o sprovođenju Strategije. Komisiju čine predstavnici sledećih institucija i organizacija: Ministarstva za ljudska i manjinska prava; Ministarstva finansija, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva prosvjete, Ministarstva kulture, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva zdravlja, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstva vanjskih poslova, Zavoda za statistiku, Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Uprave za zabrinjavanje izbjeglica, Zajednice opština Crne Gore, Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima, Crvenog krsta Crne Gore, kao i predstavnici Romskog nacionalnog savjeta i civilnog sektora romske i egipćanske zajednice. Komisijom predsjedava Nacionalni koordinator za Rome koga je imenovala Vlada Crne Gore.

Treći seminar o pitanjima Roma održavan je 5. jula 2016. godine u Podgorici, u organizaciji Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, u saradnji sa Generalnim direktoratom EK za politiku susjedstva i pregovore o proširenju, na temu "Od riječi do djela – ka integraciji Roma", a otvorili su ga koordinatorka za politiku integrisanja Roma u Generalnom direktoratu EK za susjedsku politiku i pregovore o proširenju i ministar za ljudska i manjinska prava u Vladi Crne Gore. Učesnici seminara o pitanjima Roma u Crnoj Gori su, između ostalih: predstavnici državnih i lokalnih organa, ambasadori država članica EU, međunarodne organizacije, NVO i predstavnici romske i egipćanske populacije u Crnoj Gori.

Na seminaru je konstatovan napredak u svim integracionim oblastima, uz obavezu relevantnih aktera na svim nivoima, da se nastavi sa aktivnim radom na procesu uključivanja romske i egipćanske zajednice u naše društvo. Još jednom je naglašena važnost kontinuirane saradnje državnih institucija, lokalnih vlasti, civilnog sektora i međunarodnih institucija i organizacija u cilju postizanja pune integracije romske i egipćanske populacije. Konstatovano je da predstoji još dosta rada u ovoj oblasti, ali da događaji poput ovog, svakako doprinose u značajnoj mjeri definisanju smjernica za vođenje sve dalje politike i zaštite i unapređenja ljudskih prava.

U okviru Regionalnog stambenog programa značaj broj pripadnika manjinskih naroda će riješiti stambeno pitanje kroz prvi „Pilot Projekat – Nikšić” MNE 1, izgradnja 62 stambene jedinice 13 romskih porodica riješilo stambeno pitanje, pod projekt, „izgradnja 120 stambenih jedinica na Kampu Konik” MNE 2, 200 romskih porodica će riješiti stambeno pitanje. Kroz IPA projekat 48 porodica je riješilo pitanje stanovanja, a planirana je izgradnja još 51 stambene jedinice kroz drugu fazu Regionalnog stambenog

programa za stanovnike Kampa Konik. U Beranama će u okviru Pod projekta MNE 4: "Izgradnja 94 stambene jedinice" 40 romskih porodica riješiti stambeno pitanje.

Zavod za zapošljavanje Crne Gore evidenciju nezaposlenih lica ne vodi po etničkoj pripadnosti, ali je, zbog potreba projekta Dekada za uključenje Roma, izvršena izmjena u aplikaciji, čime je omogućeno pretraživanje evidencije po tom osnovu, pri čemu izjašnjavanje nezaposlenih o etničkoj pripadnosti nije obavezno, već je isključivo dobrovoljno.

Posmatramo li uporedne statističke podatke o broju Roma i Egipćana prijavljenih u evidenciju nezaposlenih lica u prethodnim godinama, uočeno je da se oni nijesu bitnije mijenjali, tako da se broj nezaposlenih Roma i Egipćana kreće oko 1500, u prosjeku. Učešće žena je oko 43%, učešće u ukupnoj registrovanoj nezaposlenosti oko 3,5%, procenat aktivnih oko 10%, dok oko 94% čine lica bez zanimanja i stručne spreme.

Romi i Egipćani, koji se nalaze u evidenciji Zavoda, prema mogućnostima za zapošljavanje, što znači prema: obrazovnom nivou, posjedovanju tržišno upotrebljivih znanja, sposobnosti i vještina, odnosu prema radu i zaposlenju, načinu na koji svoja znanja i sposobnosti koriste, kao i socijalnom kontekstu u kome žive, i u najvećem broju, spadaju u kategoriju teže zapošljivih osoba.

Prepreke kod zaposlenja romske i egipćanske populacije su poznate i odnose se prije svega na nedostatak obrazovanja i obrazovnih mogućnosti, tešku ekonomsku i socijalnu situaciju zbog koje nisu u prilici da prihvataju duže obuke, diskriminaciju i neprihvatanje od strane većinskog stanovništva i poslodavaca, nedostatak garancija u vidu nekretnina i žiranata za dobijanje kreditnih sredstava, itd.

Program obrazovanja i osposobljavanja odraslih podrazumijeva sticanje stručnih kvalifikacija i ključnih vještina potrebnih tržištu rada.

U periodu od 01. 01. - 31. 12. 2016. godine u Program obrazovanja i osposobljavanja za zanimanje „frizer za žene“, u Podgorici, uključene su četiri žene.

Sezonsko zapošljavanje je prilika za veliki broj Roma i Egipćana da, makar i na kraće vrijeme, zasnuju radni odnos.

Broj Roma i Egipćana obuhvaćenih sezonskim zapošljavanjem tokom 2016. godine

Na sezonskim poslovima u izvještajnom periodu zaposlena su 62 lica romske i egipćanske populacije (27 žena ili 43,54%).

Starosna struktura:

- 15-25 godina starosti: 19 lica (5 žena);
- 26-35 godina starosti: 23 lica (10 žena);
- 36-45 godina starosti: 14 lica (7 žena);
- 46-55 godina starosti: šest lica (5 žena).

Broj Roma i Egipćana zaposlenih kroz programe javnih radova

U sedam lokalnih javnih radova u Beranama, Bijelom Polju, Mojkovcu, Nikšiću, Cetinju, Danilovgradu i Herceg Novom uključeno je 8 lica RE populacije (četiri žene).

U državni javni rad „Neka bude čisto” uključeno je 10 lica sa Biroa rada Nikšić, Podgorica, Herceg Novi i Tivat.

Uredba o subvencijama za zapošljavanje određenih kategorija nezaposlenih lica

Uredba o subvencijama za zapošljavanje određenih kategorija nezaposlenih lica (“Službeni list Crne Gore”, br. 80/15), utvrđuje subvencije za pravna lica i preduzetnike (poslodavce) koji zaposle određene kategorije nezaposlenih lica, a nalaze se na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore.

Subvencije može da ostvari poslodavac koji zaposli lice:

- starije od 50 godina života ili koje živi kao samohrana osoba sa jednim ili više izdržavanih lica;
- koje nije bilo u radnom odnosu u prethodnih šest mjeseci;
- koje nije završilo srednje obrazovanje ili stručnu kvalifikaciju ili koje je završilo redovno obrazovanje, a najduže dvije godine nakon toga nije imalo zasnovan radni odnos;
- koje pripada populaciji Roma i Egipćana;
- koje učestvuje u programima javnih radova.

Jačanje kapaciteta institucija sistema

U cilju efikasnijeg uključivanja Roma i Egipćana u programe institucija sistema, potrebno je da se zaposleni u institucijama dodatno senzibiliju i stiču dodatne vještine za rad sa Romima i Egipćanima. Time se pospješuje proces socijalne inkluzije Roma i Egipćana i povećavaju se ukupni kapaciteti institucija. Strategijom se predviđa jedan ključni instrument/mjera za ostvarivanje ovog cilja: obuka za radnike Zavoda za zapošljavanje i centara za socijalni rad.

ZAKLJUČAK

Ljudska prava i slobode u Crnoj Gori garantovani su Ustavom Crne Gore, brojnim potvrđenim međunarodnim ugovorima, kao i nacionalnim propisima koji su na snazi u Crnoj Gori.

Ustav Crne Gore garantuje multietnički sklad, štiti osnovna načela ljudskih prava i sloboda, takođe garantuje zaštitu političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava. Ustav garantuje i zaštitu seta posebnih manjinskih prava. Pored osnovnih ljudskih prava i sloboda, u cilju zaštite ukupnog nacionalnog identiteta, Ustav i zakoni Crne Gore manjinskim narodima daju i set dodatnih prava.

Pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica jemči prava i slobode, koja mogu koristiti pojedinačno i u zajednici sa drugima i država je dužna da zaštiti pripadnike manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica od svih oblika nasilne asimilacije.

Jedan od osnovnih ciljeva Ministarstva za ljudska i manjinska prava je puna integracija manjinskih naroda u društveni život uz dalje očuvanje i razvijanje njihove nacionalne i kulturne posebnosti, te unapređenje njihovih zakonskih prava i sloboda kroz jačanje postojećih institucija, kakve su Savjeti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina i Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava.

Suštinski, sistemski zakoni u oblasti obrazovanja usmjereni su na integraciju manjina, uz očuvanje njihovog identiteta. Akcenat je na nastavnom planu i programu koji uključuje teme iz domena maternjeg jezika i književnosti, istorije, umjetnosti i kulture manjina i druge sadržaje koji promoviše međusobnu toleranciju i suživot. Neophodno je takodje broj emisija koje će biti titlovane sa jezika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica na službeni jezik i obratno, kako bi građani imali mogućnosti da saznaju više jedni o drugima i na taj način smanje predrasude i stereotipe, odnosno stepen etničke distance.

U pojedinim oblastima društvenog života značajnim za očuvanje identiteta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica preduzete mjere rezultiraju punim poštovanjem međunarodnih standarda i dostignuća modernih demokratija.

Težnja je da se i u onim oblastima u kojima nijesu postignuti željeni ciljevi dosegnu nivoi koji će legitimisati Crnu Goru i njenu posvećenost daljem unapređenju tradicionalno dobrih međunacionalnih, međukonfesionalnih i međukulturalnih odnosa.

Shodno tome, neophodno je da radimo na efikasnijoj implementaciji ustavnih i zakonskih normi u dijelu srazmjerne zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, te primjene zakonske obaveze da, starješina organa, treba da vodi računa o ostvarivanju navedenog sa ciljem da se pripadnicima manjinskog naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica obezbjedi uživanje principa afirmativne akcije kako bi se došlo srazmjerne zastupljenosti u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave.

Na kraju, izražavamo očekivanje da će se donošenjem zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama i Zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola u normativnom smislu unaprijediti sistem zaštite prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.